

LPGGz

Landelijk Platform GGz

Ministerie van VWS
t.a.v. Mw.
Postbus 20350
2500 EJ Den Haag

Datum: 14 augustus 2013
Kenmerk: 12-101/cvdh/ivz
Onderwerp: Consultatie reactie LPGGz t.b.v. de Goedkeuringswet en de Uitvoeringswet inzake ratificatie VN-Verdrag voor mensen met een Beperking (CRPD).

Dé koepel voor
cliënten- en
familieorganisaties
in de geestelijke
gezondheidszorg

Postadres:
Postbus 13223
3507 LE Utrecht
Bezoekadres:
Maliebaan 87
3581 CG Utrecht

T
F
E info@platformggz.nl
I www.platformggz.nl

Postbank 1948735
KvK Utrecht 30213449

Geachte mevrouw

Het LPGGz heeft met belangstelling kennis genomen van het voornemen van dit kabinet om over te gaan tot ratificatie van het VN-Verdrag. Het Platform ondersteunt de brief van de Coalitie voor Inclusie en stuurt daarnaast een eigen reactie met aandachtspunten vanuit de ggz.

Positieve ontwikkeling

Het ratificeren en implementeren van het Verdrag voor de rechten van mensen met een beperking (CRPD) kan een positieve en stimulerende werking hebben op het verbeteren van hun rechtspositie en van hun participatiemogelijkheden op de diverse levensgebieden. Het belang van een inclusieve samenleving is evident, maar helaas nog geen realiteit. De keuze voor een interdepartementale werkgroep waarin alle relevante ministeries zijn vertegenwoordigd om met elkaar te spreken over de randvoorwaarden die nodig zijn om het VN-Verdrag goed te implementeren is belangrijk, omdat het inclusief gedachtegoed breder is dan zorg alleen. Inclusief denken bestrijkt immers alle levensterreinen.

Optioneel protocol

Bij het VN-Verdrag hoort ook een optioneel protocol, dat gaat over het individueel klachtrecht bij het Comité. Het LPGGz pleit ervoor dat het kabinet naast het VN-Verdrag ook het optioneel protocol ondertekent.

Rechtstreekse werking: artikelen 93 en 94 Grondwet

In de MvT Goedkeuringswet wordt terecht aandacht besteed aan artikelen 93 en 94 van de Grondwet (rechtstreekse werking). Het LPGGz vindt deze artikelen van groot belang en gaat ervan uit dat deze artikelen onverkort van kracht blijven. Wijzigen of schrappen van deze artikelen heeft tot gevolg dat de rechter nationale wetten in de toekomst niet meer kan toetsen aan internationale verdragen. Deze verdragen zouden burgers dan geen effectieve bescherming meer kunnen bieden zoals dat nu het geval is. Dit zou sterke afbreuk doen aan het belang van internationale afspraken op het gebied van mensenrechten.

Bewustwording, redelijkheid en geleidelijkheid

Concreet hebben de beide wetsvoorstellen te maken met het uitbreiden van de Wet Gelijke Behandeling met goederen en diensten en met het aanpassen van de Kieswet. Een drietal begrippen staan hierbij centraal: bewustwording, redelijkheid en geleidelijkheid (en dus prioritering).

Bewustwording

Bewustwording is een belangrijk aspect en heeft te maken met een cultuuromslag in het denken en handelen. Het gaat om het eigen maken van de visie van 'supported decision making', waarbij het in het belang is van iemand met een beperking dat de samenleving wordt toegerust om hem of haar te ondersteunen in het uitoefenen van rechten, plichten, autonomie en zelfbeschikking. Het is dus niet alleen

Landelijk Platform GGZ

LPGGz

aan de mens met een beperking om zich aan te passen, maar omgekeerd ook de taak van de samenleving om het participeren mogelijk te maken. Een beperking wordt pas een belemmering op het moment dat een individu of een groep niet mee kan doen, omdat er geen rekening met hen gehouden wordt of omdat ze geweerd worden. Hier is meer voor nodig dan uitsluitend fysieke aanpassingen; het is een verandering van attitude.

Dit geldt zowel voor bedrijven als voor de overheid. In het kader van de decentralisatie van allerlei zorg en voorzieningen naar de gemeenten is bewustwording op overheidsniveau van groot belang. Het is nodig dat de overheid het inclusief denken verder uitwerkt voor eigen beleid zowel wat betreft inhoud, vorm en implementatie, omdat ze daarmee een voorbeeldfunctie vervult.

Spijtig in dit kader vindt het LPGGz dat er van de wetsvoorstellen geen stimulans uitgaat naar inclusief ontwerpen. Een 'design for all' betekent dat een product of dienst direct voor iedereen toegankelijk en bruikbaar is, waardoor er later geen (dure) aanpassingen nodig zijn. Zeker van de overheid zelf mag het uitgangspunt 'design for all' worden verwacht. Ook jammer is dat er voor onbetaalde diensten, zoals het gratis openstellen van openbare ruimte, geen verplichting geldt dat deze toegankelijk is voor mensen met een beperking. Een dergelijke kanttekening ondergraaft de werking van het VN-Verdrag.

Redelijkheid en geleidelijkheid

Het LPGGz kan zich voorstellen dat een aanpassing binnen zekere redelijkheid plaatsvindt. Van belang is te kijken of de baten, in termen van een verbetering van de kwaliteit van leven, van dien aard zijn dat de aanpassing een significant verschil maakt voor de persoon in kwestie of dat alternatieven hetzelfde doel bereiken met minder kosten.

Wat betreft geleidelijkheid begrijpt het LPGGz dat een prioritering aan de orde is: "laaghangend fruit" eerst. Het doorvoeren van basale burgerrechten kan bijvoorbeeld direct worden aangepakt, zoals het strenger handhaven en beboeten m.b.t. dwangmaatregelen en vrijheidsbeperkingen in de ggz. Het aanpassen van gebouwen zoals horecagelegenheden kan daarentegen stapsgewijs plaatsvinden, omdat hiermee grote investeringen gemoeid kunnen gaan.

Belang VN-Verdrag voor ggz.

Hoewel het kabinet m.b.t. het Verdrag veelvuldig verwijst naar zaken die van belang zijn voor mensen met een lichamelijke of verstandelijke beperking, is het Verdrag ook waardevol voor cliënten en familie in de ggz. Om die reden is de term 'Verdrag Handicap' ongelukkig gekozen, omdat de achterban van het LPGGz zich hierin niet herkent. Wij vragen om het begrip 'Verdrag Handicap' te wijzigen in bijvoorbeeld 'Verdrag mensen met een beperking'.

In de bijlage bij deze brief gaan wij nader in op de artikelen van het VN-Verdrag die voor onze achterban van eminente waarde zijn bij de implementatie zoals gelijke kansen op en ondersteuning bij passend werk, onderwijs en wonen, participatie in brede zin en het tegengaan van stigma en dwang.

De uitbreiding met goederen en diensten wil niet zeggen dat op andere terreinen zoals onderwijs en werk (nu reeds onderdeel van de Wet Gelijke Behandeling) geen voortvarend beleid meer noodzakelijk is. Veel cliënten in de ggz hebben een achterstandspositie wat betreft arbeidsparticipatie en inkomenspositie. De Participatiewet gaat uit van 'meedoen', maar dit vereist ook randvoorwaarden om mee te *kunnen* doen, waaronder zo nodig individuele aanpassingen, voorzieningen en ondersteuning.

In het kader van de decentralisatie en ambulantisering in de ggz, waarbij mensen zorg en ondersteuning op maat dienen te krijgen om zolang mogelijk in een 'thuisituatie' te kunnen blijven, zullen gemeenten de rechten en plichten die voortvloeien uit het VN-Verdrag nader vorm dienen te geven vanuit de Wmo. Dit vraagt om sturing en het formuleren van randvoorwaarden vanuit de landelijke overheid, zodat gemeenten richting krijgen hoe hun beleid hierop af te stemmen. Het behoud van het compensatiebeginsel in de Wmo is hierbij essentieel.

LPGGz

Landelijk Platform GGZ

Voorkomen van dwang

Het LPGGz gaat ervan uit dat het VN-Verdrag positief zal bijdragen aan het verbeteren van de rechtspositie van cliënten in de ggz, in het bijzonder wanneer dwang dreigt. In de huidige BOPZ en het wetsvoorstel Wvvggz worden beperkingen aangebracht op de algemene mensenrechten zoals bewegingsvrijheid en zelfbeschikking, daar er tegen de wil van iemand in zorg en/of beveiliging wordt ingezet. Alle mogelijkheden en alternatieven dienen te worden aangewend teneinde dwang te voorkomen. Naar onze mening wordt hier momenteel in het wetsvoorstel Wvvggz nog niet aan voldaan. Het College voor de rechten van de mens geeft in hun jaarverslag 2012 aan dat de huidige wetgeving over onvrijwillige zorg ook onvoldoende voldoet aan het uitgangspunt om dwang te voorkomen.

Wilsbekwaamheid

Aandacht vraagt het Platform voor het honoreren van wilsbekwaam verzet en eigen regie. Cliënten in de ggz dienen zoveel mogelijk te worden ondersteund om eigen regie over het leven te behouden en te herwinnen. Dit vraagt dus om meer dan het regelen van wettelijke vertegenwoordiging, maar juist om het aanboren van 'eigen kracht' en aanreiken van mogelijkheden door hulpverleners waardoor de cliënt zelf eigen wensen en behoeften kenbaar kan maken.

Recht op en toegang tot AWBZ zorg

Het College voor de rechten van de mens signaleert in hun jaarverslag 2102 dat door bezuinigingen bepaalde groepen waaronder 'patiënten met een psychiatrische aandoening' minder toegang krijgen tot zorgvoorzieningen. Zij vraagt aandacht van de overheid voor deze zeer kwetsbare groepen in de samenleving. Het LPGGz maakt zich in dit kader bezorgd over het weghalen van alle ggz zorg uit de AWBZ. Wij pleiten ervoor om voor de langdurende (intramurale) zorg het recht op AWBZ zorg te behouden. In het kader van het VN-Verdrag is het niet passend om de doelgroep van meest hulpbehoevende ggz-cliënten uit te sluiten van de kern AWBZ.

Implementatietraject

Het LPGGz blijft graag betrokken bij de verdere implementatie van het VN-Verdrag en wil hier ook een bijdrage aan leveren. Bijvoorbeeld als het gaat om het monitoren van de uitwerking van het VN-Verdrag t.b.v. beleid, handelen in de dagelijkse praktijk en het stimuleren van bewustwording in de ggz. Het LPGGz wil starten met een brede voorlichtingscampagne voor cliënten en hulpverleners in de ggz over basale rechten en plichten die voortvloeien uit het VN-Verdrag. Hoewel een cultuuromslag al enkele jaren geleden in gang is gezet, merken we dat de praktijk helaas weerbarstig is. Wij hebben o.a. een pool van ervaringsdeskundige voorlichters die kunnen worden ingezet bij activiteiten die tot doel hebben de betekenis van het VN-Verdrag te verspreiden. Het is tevens van belang om regionale en lokale cliënten- en familieorganisaties te versterken en te faciliteren zodat zij een bijdrage kunnen leveren aan het uitwerken van het VN-Verdrag op decentraal niveau.

Hoogachtend,

Marjan ter Avest,
Directeur

Bijlage 1: Reactie artikelen VN-Verdrag m.b.t. ggz

Uiteraard zijn alle artikelen van toepassing voor mensen met een psychische of psychiatrische beperking. De volgende artikelen van het VN-Verdrag vragen volgens LPGGz extra aandacht bij de implementatie van het VN-Verdrag:

Artikel 5 en 9: Discriminatie en toegang

Voor de ggz betekent dit het risico op uitsluiting en geweigerd worden vanwege gedrag en/of uiterlijk. Berichten uit de media kunnen daarbij stigmatiserend werken. De bejegening jegens mensen met een psychische beperking kan een stuk verbeterd worden door het aangaan van de dialoog waarbij onbegrip en onbekendheid met de ggz kunnen worden weggenomen. De Stichting Samen Sterk tegen Stigma is samen met het LPGGz een landelijke anti-stigmacampagne gestart om bewustwording en een cultuuromslag te stimuleren. Het vraagt echter van alle relevante veldpartijen de nodige aandacht.

Artikel 7: Kinderen met een beperking

Het LPGGz vraagt speciale aandacht voor de rechtspositie van kinderen en jeugd in de (gesloten) ggz en (gedwongen) jeugdzorg, waar ook dwang plaatsvindt. Er valt nog veel te verbeteren in de omstandigheden waaronder kinderen en jongeren worden opgenomen en verzorgd. Het Platform vraagt het kabinet bij de vormgeving van de nieuwe Jeugdwet er nauwlettend op toe te zien dat de werking van het VN-Verdrag gestalte en inhoud krijgt. Dit houdt ondermeer in adequaat en onafhankelijk toezicht op de rechtspositie van deze kwetsbare groepen.

Artikel 12, lid 4 Vrijheidsbeperking

Het VN-Verdrag geeft aan dat 'De betrokken persoon niet onnodig in diens nog aanwezige mogelijkheden en fundamentele rechten en bevoegdheden mag worden beperkt'. Dit vraagt bij de implementatie van het VN-Verdrag nog de nodige inspanning van zorgaanbieders en professionals in de ggz. Daarnaast geeft dit het belang aan van de noodzaak tot vrijwillige zorg en het zoeken naar alternatieven voor dwangtoepassingen. Het huidige wetsvoorstel Wvggz zal nauwkeurig getoetst dienen te worden aan het VN-Verdrag. Het gaat niet alleen om, zoals de MvT suggereert, bescherming bieden aan 'Mensen bij wie de competentie ontbreekt voor autonomie en tijdelijk minder in staat zijn tot redelijke waardering van eigen belangen'. Maar juist om het ondersteunen van de cliënt om deze rechten wel zoveel mogelijk uit te kunnen oefenen. Met andere woorden het ondersteunen en toerusten van hulpverleners om de cliënt te leren begrijpen en vanuit daar te handelen.

Artikel 13: Toegang tot rechter

In de BOPZ ontbreekt het recht op hoger beroep. Eventuele nieuwe wetgeving zal deze omissie moeten herstellen.

Artikel 14, 15 en 17: Vrijheid en veiligheid van de persoon, vrijwaring van foltering en andere wrede, onmenselijke en vernederende behandeling of bestraffing en recht op eerbiediging van de lichamelijke en geestelijke integriteit

Het VN-Verdrag waarborgt de fundamentele vrijheid en veiligheid van mensen: 'De persoon niet onrechtmatig en willekeurig van zijn vrijheid beroven'. Daarnaast zegt het Verdrag iets over het recht op privacy en onaantastbaarheid van het lichaam. Het gaat om 'weldoen, niet schaden'. Wij verwachten dat deze artikelen sturend zullen zijn bij het terugdringen van dwang in de ggz.

Artikel 21. Toegang tot informatie

Het Verdrag geeft recht op toegang tot informatie. Op bepaalde (gesloten) afdelingen in de ggz is deze toegang echter niet altijd goed geregeld. De Stichting PVP maakt zich hier samen met het LPGGz bezorgd over. Het recht op vrije nieuwsgaring mag niet onnodig worden ingeperkt. Zorgaanbieders zullen zich hiervan rekenschap moeten geven.

Artikel 33: Toezicht

Het LPGGz vraagt aandacht voor het externe toezicht in de ggz door de IGZ. De implementatie van het VN-Verdrag zal een extra inspanning vragen van de Inspectie, om toe te zien op alle daaruit voortvloeiende rechten van cliënten.

Chronisch zieken en Gehandicapten Raad Nederland

bezoekadres
Churchillaan 11
Utrecht

postadres
Postbus 169
3500 AD Utrecht

(tekst)telefoon
(030) 291 66 00

fax
(030) 297 01 11

e-mail
bureau@cg-raad.nl

internetadres
www.cg-raad.nl

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Mevrouw
Postbus 20350
2500 EJ DEN HAAG

Utrecht 13 augustus 2013
Kenmerk: 13-0155/nvdv/ph
Betreft: Uw brief van 9 juli 2013 (Consultatie wetsontwerpen VN-verdrag)
Inlichtingen bij:

Geachte mevrouw

Graag maken wij als vertegenwoordigende koepels van mensen met een lichamelijke beperking, verstandelijke beperking of chronische ziekte (CG-Raad en Platform VG) gebruik van de geboden gelegenheid om te reageren op de conceptwetsvoorstellen Goedkeuringswet en Uitvoeringswet. Wij zijn verheugd dat het wetgevingsproces ten behoeve van ratificatie, in navolging van het Regeerakkoord, nu echt formeel van start gaat. De Goedkeurings- en Uitvoeringswet met bijbehorende Memories van Toelichting, alsmede de onderliggende juridische en financiële impactanalyses geven blijk van een zorgvuldige voorbereiding.

In deze brief maken wij een aantal algemene opmerkingen met betrekking tot de wetsvoorstellen en de bijbehorende Memories van Toelichting. In de bijlage gaan we dieper op de inhoud in.

De mens als vertrekpunt

De ratificatie van het VN-verdrag is van grote betekenis. Het betekent dat de overheid de *waarde* van een samenleving waarin mensen met beperkingen volwaardig kunnen meedoen, volledig en zonder terughoudendheid onderschrijft. En dat de overheid deze waarde koestert en onderhoudt, in goede en slechte tijden.

Kiezen voor ratificatie betekent kiezen voor mensen. Dit lijkt een open deur, maar écht redeneren vanuit de mogelijkheden, wensen en behoeften van mensen - met en zonder beperking - heeft fundamentele gevolgen voor de inrichting van de samenleving en het ontwikkelen van bijhorend(e) beleid, systemen en financieringsstromen. Mensen met een beperking moeten in staat worden gesteld om zelf de regie te voeren over hun eigen leven, en moeten - waar nodig - kunnen rekenen op ondersteuning om op voet van gelijkheid mee te doen aan de samenleving.

Integrale agenda

Vanuit deze kerngedachte zouden wij graag in de MvT van de Goedkeuringswet een overheidsvisie en -agenda willen zien waarin de leefwereld van mensen met beperkingen als vertrekpunt wordt genomen, en waarin de doelstellingen en maatregelen op de verschillende leefgebieden samenhangend zijn geformuleerd. De MvT ademt nu, zowel inhoudelijk als in het taalgebruik, een gefragmenteerde en instrumentele benadering van het VN-verdrag. Dit is een gemiste kans. De basis moet een duidelijke visie zijn op de inclusieve samenleving, met daaraan gekoppeld een helder overzicht van de huidige stand van zaken en een duidelijke formulering van logisch samenhangende doelen, processtappen en beleidsmaatregelen per leefgebied, geschreven in een gezamenlijke taal. Op die manier wordt voor iedereen glashelder hoe elk beleidsterrein gaat bijdragen aan het waarmaken van het VN-verdrag.

In dit kader wijzen wij ook op de cruciale rol van een coördinerend orgaan (ook *focal point* genoemd, zie artikel 33). Wij denken dat deze rol opgepakt dient te worden door het ministerie dat (vanuit de huidige beleidsverantwoordelijkheid) het meest geëigend is om de uitdagingen op de verschillende leefgebieden om te vormen tot een integrale, mensgeoriënteerde agenda.

Voorbeeldfunctie

Het realiseren van een inclusieve samenleving is een gedeelde verantwoordelijkheid van de overheid, burgers, maatschappelijke organisaties en ondernemers. Het is echter de overheid die het VN-verdrag bekrachtigt en zich hiermee verplicht om een leidende rol (zowel richting samenleving als richting de eigen overheidsorganisatie) op zich te nemen.

De overheid heeft een voorbeeldfunctie en zal vanuit een stevig commitment en een integrale visie met eigen actiepunten en een heldere verantwoordingsstructuur moeten komen. Overtuigd leiderschap betekent ook ruimte maken voor initiatieven vanuit de markt en de *civil society*, waarbij de overheid een stimulerende en faciliterende rol kan spelen. Deze positie willen wij graag duidelijk terugzien in de MvT van de Goedkeuringswet (bijvoorbeeld op p. 8-10, en in de toelichting bij artikel 4, p. 15 en artikel 33, p. 73).

De CG-Raad en Platform VG willen graag vanuit een constructieve rol bijdragen aan de implementatie van het VN-verdrag. Onze leden hebben veel (ervarings-)kennis en expertise in huis, die in dit kader uitstekend kan worden ingezet. Wij stellen ons hierbij beschikbaar als gespreks- en uitvoeringspartner, vanzelfsprekend in nauwe samenwerking met onze leden, andere koepelorganisaties en de Coalitie voor Inclusie.

Gemeenten

De rol en verantwoordelijkheid van gemeenten wordt in de MvT van de Goedkeuringswet te weinig uitgewerkt (zie p. 1, 2, 9 en 20). Nu wordt er min of meer van uitgegaan dat gemeenten hun verantwoordelijkheid wel zullen kennen.

Naar onze mening kan de landelijke overheid meer doen om gemeenten te bewegen om, in samenspraak met burgers, een lokale agenda inclusief beleid op te stellen. Namelijk door gemeenten en burgers vanuit een gedragen visie kader en ondersteuning te bieden.

Met de komende transformatie van het sociale domein wordt het werkelijk tot stand komen van een lokale agenda extra noodzakelijk. Deze transformatie biedt immers goede kansen om samen met burgers te werken aan a) beeldvorming en bewustwording, b) ondersteuning die goed aansluit bij de mogelijkheden en behoeften van mensen met beperkingen op alle leefgebieden en c) mentale en fysieke toegankelijkheid van de lokale infrastructuur. In dit kader wijzen wij nog eens op de motie van Tweede Kamerlid Linda Voortman (20 december 2012), waarin wordt gevraagd om een heldere visie op de verbinding tussen de decentralisaties en de totstandkoming van de inclusieve samenleving.

Inspraak en klachtrecht

Goede mogelijkheden voor mensen met beperkingen om hun stem en eventuele klachten te laten horen, zijn van groot belang voor een zorgvuldige implementatie van het VN-verdrag. Op dit punt schiet de beschrijving in de MvT van de Goedkeuringswet flink tekort (zie p. 9, p. 13 en p. 15). Wij verwachten minimaal een heldere uitleg van de maatregelen die worden genomen om de participatie en inspraak bij de totstandkoming en uitvoering van beleid van mensen met beperkingen te garanderen en te faciliteren. (Denk bijvoorbeeld aan de nieuwe Wmo, Jeugdwet, hervormde AWBZ en Participatiewet). Daarnaast dient de beschrijving van de samenstelling van de stuurgroep/werkgroep (zie artikel 33, p. 73) uitgebreid te worden met landelijke vertegenwoordigende organisaties van mensen met een beperking.

Verder willen u met klem verzoeken om naast de ratificatie van het VN-verdrag ook het facultatief protocol mee te nemen (zie MvT Goedkeuringswet, p.5). Aan de genoemde voorwaarde om het protocol eerst in een ander VN-verdrag (IVESCR) te regelen is in 2009 immers voldaan. Zie ook het Mensenrechtenrapport 2012 van het College voor de Rechten van de Mens 2012 (p. 106).

Wgbh/cz en Kieswet

Tenslotte willen wij benadrukken dat het met betrekking tot de Wgbh/cz en de Kieswet niet gaat om de wetwijzigingen (zie MvT Uitvoeringswet, p.1) die *uitsluitend* nodig zijn, maar die *nu direct* nodig zijn voor de ratificatie. Bij de implementatie van het VN-verdrag is actieve en integrale toetsing van (nieuwe of te wijzigen) wetgeving, regels en beleid aan de Verdragsartikelen noodzakelijk. Overigens geldt dit ook voor de periode in de aanloop naar ratificatie. In dit verband wijzen wij op het internationaalrechtelijke *stand-still* beginsel. Dat beginsel houdt in, dat na de Nederlandse ondertekening van het VN-verdrag in 2007, bij wijziging van bestaande wetten, geen verslechtering mag optreden die strijdig is met het verdrag.

-4-

Wij vertrouwen er op dat u deze punten meeneemt bij het opstellen van de definitieve teksten.

Met vriendelijke groet,

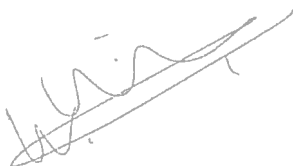

A. Van Dam
Interim directeur CG-Raad

W. Croes
Interim directeur Platform VG

Deze brief wordt ondersteund door de NPCF.

W. Wind
Directeur NPCF

BIJLAGE

In deze bijlage belichten wij puntsgewijs onze vragen en opmerkingen met betrekking tot de Memories van Toelichting van de conceptwetsvoorstellen.

Memorie van Toelichting Goedkeuringswet

Allereerst een opmerking over de ambitie en teneur van deze Memorie van Toelichting.

Het valt ons op dat hoofdstuk 2 met name bestaat uit een artikelsgewijze beschrijving van de huidige stand van zaken. De nadruk ligt daarbij op een beschrijving van wetgeving en maatregelen (*output*). Er wordt onvoldoende belicht welk effect het overheidsbeleid heeft op de zelfregie en participatie van mensen met een beperking en op de opbouw van de inclusieve samenleving (*outcome*). Daarnaast zouden wij een eerste aanzet verwachten tot de stappen die nodig zijn voor de progressieve verwezenlijking van de rechten in het VN-verdrag.

Inleiding MvT

- Graag zien wij een aanpassing in de begripsbepaling 'personen met een handicap'. In artikel 1 van het VN-verdrag staat geschreven: 'Personen met een handicap omvat personen met langdurige fysieke, mentale, intellectuele of zintuiglijke beperkingen die hen in wisselwerking met diverse drempels kunnen beletten volledig, effectief en op voet van gelijkheid met anderen te participeren in de samenleving'. Echter, in de inleiding (p.1) van de MvT staat de volgende definitie: 'Personen die minder of niet kunnen zien of horen, die in een rolstoel zitten of die een verstandelijke beperking of een psychische of psychiatrische stoornis hebben'. In deze definitie wordt het hebben van een fysieke beperking gedefinieerd als 'in een rolstoel zitten'. Voor veel mensen, zoals bijvoorbeeld mensen met een chronische ziekte (denk bijvoorbeeld aan fibromyalgie patiënten), geldt echter dat zij niet in een rolstoel zitten, maar wel degelijk te maken hebben met een langdurige fysieke beperking. Ook voor deze mensen is het VN-verdrag van belang en van toepassing.

Kinderen met een handicap (artikel 7)

- Naast een beschrijving van de *activiteiten* van MEE en de gemeentelijke Centra voor Jeugd en Gezin, zien wij graag een beschrijving van het *effect* (vanuit cliëntperspectief) van deze activiteiten.
- Wij zien in de toelichting op dit artikel graag een beschrijving van de verwachte effecten die de overheveling van de financiële middelen voor cliëntondersteuning vanuit de AWBZ naar gemeenten (in het kader van de hervorming langdurige zorg) zal hebben voor onafhankelijke cliëntondersteuning op het lokale niveau.
- Wij zien ook graag uitleg over de manier waarop de nieuwe Jeugdwet, die op 1 juli 2013 naar de Tweede Kamer is gestuurd, is getoetst aan het VN-verdrag.

Bevordering van bewustwording (artikel 8)

- De beschrijving van de stand van zaken is niet geheel volledig: de activiteiten van de Taakgroep Handicap en Lokale Samenleving zijn ook overgedragen aan Programma VCP.
- Wij verwachten in de toelichting op dit artikel een beschrijving van de manier waarop de VNG, Programma VCP en het Landelijk Informatiepunt Veiligheid de werkwijze en opgedane ervaring van de Taakgroep hebben opgepakt en verder uitgedragen.
- Naast de genoemde handreiking van het NIVEL, zijn er twee andere handreikingen ontwikkeld, die het noemen waard zijn;
 - Door het project De Kanteling van de VNG: 'Iedereen binnenboord. Inclusief beleid in de praktijk' (oktober 2010).
 - Door het ministerie van VWS: 'Handreiking voor lokaal beleid voor ondersteuning aan mensen met een beperking' (augustus 2010).
- Bij de toelichting op dit artikel is een heldere uitleg nodig van de manier waarop de overheid (zowel landelijk als lokaal) bewustwordingsactiviteiten gaat ontwikkelen. Uiteraard kan hierbij nauw samengewerkt worden met de veldpartijen, waaronder organisaties van mensen met een beperking. De CG-Raad en Platform VG zijn uiteraard bereid om hierin initiatieven te nemen. Ook de landelijk beweging Coalitie voor Inclusie kan hier een goede rol vervullen. Hieronder geven wij enkele voorbeelden van de benodigde ingrediënten voor deze campagne:
 - Een goede voorlichtingscampagne over het VN-verdrag en de betekenis daarvan voor mensen met een beperking. Hiervoor kan de overheid gebruikmaken van de bestaande kennis en ervaring, die bij de leden van de CG-Raad en Platform VG aanwezig is. Verder kan onze website www.nlvooriiedereen.nl daarvoor een goed instrument zijn. Op deze website is onder andere een video te zien, waarin de betekenis van het VN-verdrag helder en op aansprekende wijze wordt uitgelegd. Ook de website www.vnverdragwaarmaken.nl van de Coalitie voor Inclusie is een waardevolle informatieve website.
 - Bij de bewustwording dienen ook de maatschappelijke en ondernemersorganisaties, zoals bijvoorbeeld VNO-NCW, nauw betrokken te worden. De overheid kan in allerlei overleggen met deze organisaties een belangrijke stimulerende rol vervullen.
 - Verder is het belangrijk dat de overheid en de samenwerkende veldpartijen zelf het goede voorbeeld geven. Bijvoorbeeld in aanbestedingsprocedures en subsidies (door een keurmerk te ontwikkelen voor maatschappelijke organisaties en bedrijven die mensen met een beperking in dienst hebben, en hier vervolgens zaken mee te doen). Maar ook bij marketing & communicatie en personeelsbeleid. Als voorbeeld noemen wij het project 'Ameland voor Iedereen' van de gemeente Ameland.
 - De overheid kan initiatieven van burgers, die een positieve bijdrage leveren aan de zelfregie en participatie van mensen met een

beperkingen, ondersteunen en faciliteren. Denk bijvoorbeeld aan de Eigen Kracht Conferenties, het Noaberzorgpunt in Roggel, het Zelfregiecentrum in Venlo, de Zorgcoöperatie Hoogeloon, particuliere wooninitiatieven zoals de Thomashuizen, etc.

- Gezien de ophef over het conceptrapport van CVZ over de dure medicijnen voor mensen met Pompe en Fabry, dient er ten behoeve van draagvlak en solidariteit goede uitleg te worden gegeven over het belang van (soms dure) zorg en medicatie voor de gezondheid en het welbevinden van (bepaalde groepen) mensen met beperkingen.
- Ervaringsdeskundigen en lokale gehandicaptenplatforms kunnen een belangrijke spelen bij bewustwording. Zo hebben de CG-Raad en Platform VG een PR-team opgericht, dat bestaat uit ervaringsdeskundigen die zijn opgeleid om in 'gewone mensentaal' uitleg te geven over het VN-verdrag. In de achterban van de CG-Raad en Platform VG bevinden zich bovendien lokale gehandicaptenplatforms die reeds jarenlange ervaring hebben met bewustwording rond het VN-verdrag op het lokale niveau.
- Tenslotte kunnen de sociale media, radio en televisie een goede bijdrage leveren. Wij noemen hierbij als voorbeeld de briljante SIRE-campagne voor het doorbreken van het taboe op psychisch ziek zijn.

Toegankelijkheid (artikel 9)

Openbaar vervoer

- Uit de beschrijving van de toegankelijkheid van het openbaar vervoer wordt niet voldoende duidelijk of alle afspraken en maatregelen bij elkaar tot een goede toegankelijkheid voor mensen met een beperking leiden en zo ja, op welke termijn (zie ook p. 108-109 van het Mensenrechtenrapport 2012, College voor de Rechten van de Mens). Wij verzoeken om de tekst aan te passen, zodat deze begrijpelijk en inzichtelijk wordt. Dit is van groot belang omdat de praktijk uitwijst dat veel niet dwingend wordt opgelegd, voorschriften niet worden opgevolgd of slechts een beperkte reikwijdte hebben.
- De leden van de CG-raad en Platform VG kunnen vanuit hun ervaringsdeskundigheid een rol spelen bij verbetering van de toegankelijkheid van het openbaar vervoer. Zo beschikt de Oogvereniging over een testteam voor, onder andere, het testen van geleidelijnen.

Bouwbesluit

- Met betrekking tot het Bouwbesluit wordt gesteld dat mensen met een beperking in beginsel in staat zijn om te wonen waar zij willen (p. 28). Maar in de praktijk valt dat vaak tegen. Wij verwijzen naar de onlangs verschenen monitor 'Investeren voor de toekomst' (ABF Research, 2013, in opdracht van BZK), waarin het tekort aan beschikbare woningen voor ouderen en mensen met beperkingen wordt becijferd. Wij zien graag een beschrijving van de maatregelen die de overheid neemt om dit tekort terug te dringen.

- Met betrekking tot het Bouwbesluit merken wij verder op dat de zogenaamde toegankelijkheidssector alleen geldt voor grote gebouwen (>400 m²). Zie ook de aanbevelingen van het rapport 'Toegankelijkheid, een pleidooi voor betere regels' (CG-raad, 2012, in opdracht van BZK) en het Mensenrechtenrapport 2012 van het College voor de Rechten van de Mens (p. 107).
- In het kader van het VN-verdrag zou ieder (bestaand en nieuw te bouwen) openbaar gebouw getoetst moeten worden op toegankelijkheid voor mensen met een beperking. Dit kan met behulp van het toegankelijkheidssymbool ITS, waar de CG-raad eigenaar van is. De ITS keuring wordt uitgevoerd door PBTconsult.

Websites

- Wij constateren dat de beschrijving van de huidige stand van zaken rond de toegankelijkheid van websites niet volledig is. In het najaar van 2012 informeerde Minister Plasterk van Binnenlandse Zaken de Tweede Kamer per brief over de toegankelijkheid en kwaliteit van de websites van de (rijks-)overheid. De minister kwam daarbij terug op eerder gedane toezeggingen. Maar 4% van de bijna 1000 websites van de rijksoverheid voldeed aan de eisen. Bij gemeenten was het beeld niet veel beter: zo'n 10% voldeed aan de minimale eisen. De eerdere resultaatsverplichting werd omgezet in een inspanningsverplichting. Bovendien is het gebruikersperspectief ondergeschikt gemaakt aan het organisatieperspectief. Nederland neemt daarmee afstand van de internationale standaard voor webtoegankelijkheid.
- Wij verzoeken om een uitleg van de manier waarop deze ontwikkelingen zich verhouden tot het VN-verdrag en het *stand-still* beginsel.
- Tenslotte zien wij ook graag een beschrijving opgenomen van de maatregelen met betrekking tot de toegankelijkheid van het betalingsverkeer.

Vrijheid en veiligheid van de persoon (artikel 14) en Vrijwaring van foltering en andere wrede, onmenselijke of vernederende behandeling of straffen (artikel 15)

- Autonomie, vrijheid, veiligheid en een menselijke behandeling zijn cruciale thema's in de zorg. Wij pleiten voor een uitgebreide en zorgvuldige toetsing van de nieuwe Wet Zorg en Dwang aan het VN-verdrag.
- Om ervoor te zorgen dat het 'Actieplan onvrijwillige zorg' daadwerkelijk leidt tot een cultuurverandering in zorginstellingen voor mensen met een verstandelijke beperking, moet de overheid stevig regie houden op de uitvoering. Wij zien hier graag een beschrijving van in de MvT.
- Ook zien wij graag een beschrijving van de toepassing van 'supported decision making' opgenomen in de toelichting.

Zelfstandig wonen en deel uitmaken van de maatschappij (artikel 19)

Wonen

- In onze reactie op de toelichting bij artikel 9 zijn wij al deels ingegaan op keuzevrijheid van mensen met een beperking in relatie tot wonen.
- Artikel 19 van het VN-verdrag geeft aan dat mensen met een beperking gelijke rechten hebben bij het kiezen van hun woonplaats, *alsmede waar en met wie zij wonen*. Het laatste deel van deze formulering gaat over zeggenschap over met wie er samen een huishouden gevormd wordt. Ook dit onderdeel vraagt aandacht, met name voor mensen die op intramurale zorg zijn aangewezen.
- In relatie tot de thema's optimale keuzevrijheid, bewegingsvrijheid (ook verhuizen) en toegankelijkheid, willen wij hier nog de recente ontwikkelingen noemen rond de inkomensafhankelijke huurverhoging. Omdat het moeilijker is voor bepaalde mensen met een beperking om door te stromen naar een andere geschikte woning, hebben zij hier een onevenredig nadeel. Hierdoor is een gekunstelde hardheidsclausule noodzakelijk. Bij een voldoende aanbod van toegankelijke huizen zou deze uitzonderingsregeling overbodig geweest zijn.
- De CG-Raad, Platform VG, de LPGGz en NPCF werken in het programma PG Werkt Samen aan een uitgebreide inventarisatie van de ervaringen en knelpunten rond de woonsituatie van mensen met een beperking. Deze kennis en *best practises* kunnen bij de uitwerking van het VN-verdrag worden meegenomen.

Hervorming langdurige zorg

- Het welslagen van de hervormingsagenda langdurige zorg is mede afhankelijk van de wijze waarop de overheid er in slaagt deze te verbinden met de agenda ten behoeve van de opbouw van een inclusieve samenleving. Wij zien hier graag een beschrijving van (wat is de visie en welke concrete stappen worden gezet?), waarbij verwezen wordt naar de (al eerder genoemde) motie van Linda Voortman. Uiteraard zijn de CG-Raad en Platform VG, vanuit onze expertise op dit terrein, graag bereid om hierover mee te denken.
- Wij verzoeken om de concepttekst Wmo 2015, tegelijkertijd met de advisering door de Raad van State, te laten toetsen door het College voor de Rechten van de Mens.
- Tenslotte merken wij op dat het Programma Aandacht voor Iedereen van de samenwerkende patiënten- en gehandicaptenorganisaties een belangrijke rol speelt bij het toerusten van Wmo-raden en regionale en lokale cliëntenorganisaties in hun rol als lokale gesprekspartner in het kader van de transitie.

Persoonlijke mobiliteit (artikel 20)

- Wie zien in deze toelichting graag beschreven hoe de beperking van de rechten van de gebruikers - zoals bijvoorbeeld nu de verlaging van het aantal Valys kilometers en de huidige bezuinigingen op het vervoer naar dagbesteding (terwijl het openbaar vervoer nog lang niet toegankelijk is) - zich verhoudt tot het *standstill* beginsel.

- Een voor deze tekst belangrijk gegeven is dat de totale vraag naar doelgroepenvervoer vanuit de gebruikers in de toekomst blijft stijgen (MuConsult, 2013, in opdracht van VWS). Welke maatregelen worden genomen om hierop te anticiperen?

Vrijheid van mening en meningsuiting en toegang tot informatie (artikel 21)

- Zie onze eerdere opmerking over de toegankelijkheid van websites (bij artikel 9).
- In deze beschrijving graag ook aandacht voor het belang van een goede toegang tot informatie en communicatie met de instanties waar mensen met een beperking mee te maken hebben. Klantvriendelijkheid, transparantie en inzicht in mogelijkheden, alternatieven en keuzes zijn essentieel voor mensen die voor de kwaliteit van hun bestaan vaak in hoge mate van deze instanties afhankelijk zijn.

Erbiediging van de woning en het gezinsleven (artikel 23)

- Waarom wordt er specifiek de relatie gelegd tussen het belang van het kind en mensen met een verstandelijke beperking? Het belang van het kind zou altijd, in alle gevallen, boven het belang van de ouders moeten staan. Het is in *sommige* gevallen zeker zo dat mensen vanwege hun verstandelijke beperking niet goed in staat zijn om voor een kind te zorgen. Maar dit geldt ook voor *sommige* mensen met psychiatrische beperkingen, verslavingsproblematiek, zonder dak of thuis, schulden of andersoortige problemen. Een verwijzing naar een specifieke groep is hier, in het licht van het VN-verdrag, niet op z'n plaats.

Onderwijs (artikel 24)

- Wij merken op dat de uitwerking van het Passend Onderwijs op gespannen voet kan komen te staan met optimale keuzevrijheid en het recht op onderwijs zoals het VN-verdrag dat uitdraagt. Passend Onderwijs kan kinderen met een beperking betere kansen bieden, maar er moet dan wel snel aandacht komen voor de uitvoering en inhoud van het onderwijs.
- In de beschrijving wordt te gemakkelijk gesteld dat niemand wordt uitgesloten. Er is weliswaar een zorgplicht, maar het ontbreekt aan een echte wettelijke verankering van de individuele aanspraak op onderwijs, toeleiding naar arbeid, en dergelijke.
- Voor studenten is het belangrijk dat lesmateriaal naar een voor de betreffende persoon passende leesvorm wordt omgezet (denk bijvoorbeeld aan digitaal, braille, spraak of grootletter). De mogelijkheden tot verbetering zouden moeten worden verkend.
- In het onderwijs zou het belang van het kind (zie ook artikel 7) centraal moeten staan. Vanuit deze gedachte dient het onderwijs passend (dat wil zeggen, in aansluiting op de individuele mogelijkheden van ieder kind) vorm te krijgen, binnen een schoolomgeving die voor iedereen toegankelijk is.

Werk en werkgelegenheid (artikel 27)

- In deze toelichting zien wij graag beschreven hoe de overheid duidelijkheid gaat geven aan de Wajongers die herkeurd moeten worden. Indien zij achteruit gaan

in inkomen, moet er een reëel perspectief zijn op passend werk om het inkomen aan te vullen (zie ook artikel 28).

- Daarnaast graag een toelichting op het personeelsbeleid van de overheid met betrekking tot mensen met een beperking. De overheid dient immers het goede voorbeeld te geven.
- De CG-Raad, Platform VG, de LPPGz en NPCF werken in het programma PG Werkt Samen aan de ontwikkeling (o.a. via pilots) van diverse activiteiten ter bevordering van de arbeidsparticipatie van mensen met een beperking. Samenwerking met, en empowerment van onze lidorganisaties op het terrein van arbeidsparticipatie, is hier een belangrijk onderdeel van. De kennis en expertise die in het kader van dit programma wordt opgedaan, kan in de uitwerking van het VN-verdrag worden meegenomen.
- Wij pleiten ervoor om de Participatiewet zorgvuldig te toetsen aan het VN-verdrag. De wet dient eraan bij te dragen dat er voldoende mogelijkheden voor passend werk en het verdienen van een eigen inkomen worden gecreëerd, in een toegankelijke arbeidsmarkt.

Participatie in het politieke en openbare leven (artikel 29)

- Wij vinden, in het licht en betekenis van het VN-verdrag, dat het verplichte percentage van 25% toegankelijke stemlokalen in de nieuwe Kieswet omhoog moet.
- Met betrekking tot de doelmatigheid van ondersteunende technologie, merken we op dat de digitalisering van kieslijsten en stemprocedures goede mogelijkheden biedt om de toegankelijkheid voor mensen met een verstandelijke of visuele beperking te verbeteren. Hiervoor zien wij graag aandacht in de toelichting.
- Voor mensen met een verstandelijke beperking is het belangrijk dat het stembiljet overzichtelijk en begrijpelijk is. Logo's van politieke partijen en foto's van kandidaten kunnen hierbij helpen. Ook begrijpelijke informatie over de betekenis en werking van de verkiezingen, over het gedachtegoed van politieke partijen en de verschillen hiertussen is nodig. Ook informatie voor begeleiders van mensen met een verstandelijke beperking over het stemrecht van hun cliënten en de eventuele informatie en begeleiding die daarvoor nodig is, is cruciaal. Wij verzoeken om deze voorstellen op te nemen in de toelichting. Zie ook het goede voorbeeld van de Landelijke Kiesersdag voor mensen met een lichte verstandelijke beperking, ter voorbereiding op de Tweede Kamerverkiezingen, die werd georganiseerd door de LFB, Platform VG, MEE en Prodemos.
- Met betrekking tot ondersteuning van mensen met een verstandelijke beperking bij het stemmen merken wij het volgende op. Mensen met een verstandelijke beperking die niet of minder gemakkelijk kunnen lezen en schrijven hebben ondersteuning nodig *bij het invullen van* het stembiljet. Het gaat hierbij nadrukkelijk niet om inhoudelijke assistentie. Het gaat hierbij ook niet om de vraag of de voorzitter van het stembureau kan beoordelen of iemand in staat is om zijn wil te bepalen. Zodra iemand kan aangeven waarop hij wil stemmen is

hij immers in staat om zijn wil te bepalen. De instructie aan de stembureaus zou hierop moeten worden aangepast. Graag een reactie hierop in de toelichting.

Deelname aan het culturele leven, recreatie, vrijetijdsbesteding en sport (artikel 30)

- De tekst stelt dat de fysieke toegankelijkheid van culturele instellingen wordt geregeld in het Bouwbesluit 2012, en dat in de praktijk ook zelfregulering veel effect sorteert, waardoor de overheid geen aanvullende maatregelen hoeft te nemen. Dit is te simpel gesteld. Zelfregulering pakt lang niet altijd goed uit. Zo bleek onlangs nog dat het nieuwe Eye Filmmuseum slecht toegankelijk is voor rolstoelers.
- Ervaringsdeskundigen kunnen een belangrijke rol spelen bij het verbeteren van de toegankelijkheid van culturele, recreatieve, sportieve en andere gebouwen en terreinen. Ook de CG-Raad en Platform VG leveren een bijdrage aan de bewustwording over toegankelijkheid en klantvriendelijkheid van deze (en andere) instellingen, bijvoorbeeld door de organisatie van de Week van de Toegankelijkheid. In 2013 werken de CG-raad, Platform VG, Oogvereniging en NVVS, samen met onder meer Alles Toegankelijk, Anbo (Blijf Veilig Mobiel), Museum4All, PBT, Zet Brabant, GeeVAdvies Toegankelijkheidsonderzoek. De Week van de Toegankelijkheid wordt mogelijk gemaakt door het Revalidatiefonds. Zie www.weekvandetoegeankelijkheid.nl.

Statistieken en het verzamelen van gegevens (artikel 31)

- In artikel 31 van het VN-verdrag staat dat de overheid gegevens moet verzamelen, die gebruikt kunnen worden voor de implementatie van de verplichtingen die voortvloeien uit het VN-verdrag. De gegevens dienen ook duidelijkheid te geven over de belemmeringen waarmee personen met een handicap worden geconfronteerd bij het uitoefenen van hun rechten.
- Het kan niet de bedoeling zijn dat deze gegevens alleen worden gegenereerd middels het instrument EBB.
- Wij wijzen op het grote belang van (periodieke) onderzoeken zoals die van het NIVEL (o.a. Participatiemonitor, 2011) en het SCP (o.a. Meedoen met beperkingen, 2007) voor een helder zicht op de deelname van mensen met een beperking aan de samenleving, en op de belemmeringen die hierbij een rol spelen.
- Verder is het cruciaal om cijfers te genereren over de *aantallen* (prevalentie) mensen met beperkingen en de verschillende groepen die hierbinnen worden onderscheiden. Uit het boekje 'Feiten en cijfers over chronisch zieken en gehandicapten' van de CG-Raad en Research voor Beleid (2010) blijkt hoe ontzettend moeilijk het is om duidelijkheid over de basiscijfers te krijgen. Zie ook de factsheet 'Mensen met verstandelijke of lichamelijke beperkingen' van het SCP. Graag opnemen in de toelichting op dit artikel.
- De leden van de CG-Raad en Platform VG kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan (het uitzetten en deelnemen aan) bovenstaande onderzoeken.
- Tenslotte graag in de toelichting aandacht voor de toegankelijkheid en begrijpelijkheid van deze cijfers voor mensen met beperkingen en hun

vertegenwoordigende organisaties. Dit is essentieel om, zowel op het lokale als het landelijke niveau, een goede gesprekspartner te kunnen zijn.

Nationale implementatie en toezicht (artikel 33)

- Wij vinden dat het coördinerende ministerie (*focal point*) voldoende mandaat moet hebben om de andere ministeries met elkaar op een lijn te krijgen en om een integrale visie op en uitvoering van het VN-verdrag te bewerkstelligen.
- Wij zien de verantwoordingsstructuur van de diverse overheden (ministeries, provincies, gemeenten, etc.) graag duidelijk beschreven. Denk hierbij bijvoorbeeld aan verplichte effectrapportages.
- Het wiel hoeft niet opnieuw te worden uitgevonden: wij verwijzen naar de Interdepartementale Stuurgroep Gehandicaptenbeleid die in het verleden goed functioneerde.
- Verder denken wij dat het *focal point* en de stuurgroep ondersteund dienen te worden door een ambtelijk ondersteuningsapparaat, dat bij voorkeur is samengesteld uit medewerkers vanuit verschillende ministeriele beleidsterreinen.
- Monitoring is van groot belang voor een zorgvuldige implementatie van het VN-verdrag. De rol van de representatieve organisaties van personen met een handicap of chronische ziekte, die de monitoring vanuit het cliëntenperspectief kunnen verzorgen, kan in de beschrijving verder worden uitgewerkt (alsmede de manier waarop zij hierin door de overheid worden gefaciliteerd). Het spreekt vanzelf dat de (leden van de) CG-Raad en Platform VG, in samenwerking met andere representatieve organisaties en de Coalitie voor Inclusie, graag hun bijdrage aan een zorgvuldige monitoring leveren. Uiteraard in nauwe samenwerking met, en in aanvulling op, de formele rol van het College voor de Rechten van de Mens.

Memorie van Toelichting Uitvoeringswet

Vragen met betrekking tot de Wgbh/cz:

- Waarom is er gekozen voor de woorden 'hulp' (p. 2) en 'een handje helpen' (p. 3)? Deze woorden lijken misplaatst in een toelichting op een wet die betrekking heeft op het VN-verdrag (waarin autonomie en zelfregie van het individu met een beperking centraal staan). Graag een andere woordkeus.
- Kan in de toelichting met betrekking tot financiële diensten (Artikel 1, onder B, artikel 5D) in begrijpelijke mensentaal worden uitgelegd wat het artikel inhoudt, en wat dit betekent voor mensen met een beperking (zie p. 4-5 MVT)?
- Waarom wordt een uitzondering gemaakt voor het ontwerpen en produceren van goederen (p. 3)? Graag een toelichting, en een uitleg hoe dit zich verhoudt tot het VN-verdrag.

Vragen en opmerkingen met betrekking tot de Kieswet:

- Naast toegankelijkheid van stemprocedures, faciliteiten en voorzieningen (p 5.) graag ook expliciete aandacht voor de begrijpelijkheid en bruikbaarheid van de 'stembiddelen' (denk aan oproepen, kandidatenlijsten, stembiljetten, etc).

-14-

- De toelichting gaat voornamelijk in op fysieke toegankelijkheid van mensen met een lichamelijke beperking. Er is in de toelichting meer uitleg nodig over de noodzakelijke aanpassingen en voorzieningen voor mensen met een verstandelijke of zintuigelijke beperking (zie ook onze opmerkingen bij de toelichting op artikel 29 in de MvT Goedkeuringswet).

Ministerie van VWS
T.a.v.
Postbus 20350
2500 EJ 'S-GRAVENHAGE

MEE Nederland
Vereniging voor ondersteuning
bij leven met een beperking
Maliebaan 71f | 3581 CG Utrecht
Postbus 85271 | 3508 AG Utrecht
T 030 236 37 07 | F 030 234 07 72
info@meenederland.nl
www.mee.nl

Datum 12 augustus 2013
Referentie THHA/145450
Telefoon
Pagina 1/4
Onderwerp Reactie MEE Nederland Consultatieronde VN-verdrag

Geachte mevrouw

Namens de MEE-organisaties, reageren wij hierbij op de conceptwetsvoorstellen met betrekking tot de ratificatie van het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap. MEE biedt cliëntondersteuning aan mensen met een beperking, op alle levensgebieden en in alle levensfasen.

Wij zijn blij dat het ratificatieproces nu formeel van start gaat. Graag plaatsen wij een aantal kanttekeningen. Deze zijn aanvullend op de reactie van de Coalitie voor inclusie, waar MEE Nederland onderdeel van uit maakt.

Eerst gaan we in op het voorstel in het algemeen. Vervolgens reageren wij op wat in de Memorie van Toelichting wordt gezegd over het recht op gezinsvorming (artikel 23). Tenslotte doen wij nog enkele concrete suggesties voor aanvullingen bij een aantal artikelen.

De kern van onze reactie is dat de uitvoering van het Verdrag, in de Memorie van Toelichting bij de Uitvoeringswet, heel instrumenteel en beperkt wordt uitgelegd. Overal is gekeken naar de minimale zaken die vastgelegd moeten worden. Helaas wordt de brede verantwoordelijkheid die nodig is om inclusie te bevorderen niet beschreven. De indruk wordt gewekt dat als expliciet discriminerende obstakels voor mensen met een beperking zijn weggenomen, voldaan is aan het verdrag. Een voorbeeld daarvan is dat politieke participatie wordt uitgelegd als toegankelijkheid van stembokjes, terwijl het ook gaat om de toegang tot informatie en goede voorlichting aan mensen met een beperking. Bovendien is hulp bij het stemmen, voor mensen met een verstandelijk beperking, nog steeds niet toegestaan.

In tegenstelling tot de Memorie van Toelichting gaat de tekst (en de geest) van het verdrag veel verder. Daarin krijgen de centrale overheid en de lagere overheden op veel onderdelen een duidelijke inspanningsverplichting om inclusiviteit te bevorderen en participatie te faciliteren.

Datum 12-8-2013
Referentie THHA/145450
Pagina 2/4

In hoofdstuk 1 van de Memorie van Toelichting worden algemene punten van een toegankelijke samenleving aangestipt.

Er wordt aangegeven dat een integrale aanpak nodig is en dat dit een betrokkenheid van de samenleving als geheel vraagt. De voorbeelden daarbij gaan echter vooral over toegankelijkheid (in brede zin), beleid en bewustzijnsverandering.

Hoe de samenleving in staat gesteld wordt om op diverse levensterreinen haar rol en verantwoordelijkheid in te vullen blijft onduidelijk. In de beschrijving in deze paragraaf wordt de rol van het maatschappelijk middenveld niet benoemd. Zij staat immers tussen staat en individuele burger en kan inclusie bevorderen en eventueel bewaken.

Hier ligt ook een kans om het verdrag te verbinden met de hervorming van de langdurige zorg, jeugdzorg en participatiewet. In al deze transitie gaat het om versterking van de eigen kracht en van het sociaal netwerk. En om de verantwoordelijkheid van de samenleving in bijvoorbeeld de buurt of de wijk. De ratificatie van het verdrag ondersteunt deze hervormingsagenda, maar dat zien we in de Memorie van Toelichting onvoldoende terug.

Artikel 23

Wij zullen in deze brief niet uitvoerig ingaan op alle afzonderlijke artikelen uit het wetsvoorstel. Wel willen we een uitzondering maken voor artikel 23 waarin het ouderschap voor mensen met een verstandelijke beperking wordt aangesneden. Dit is een zeer gevoelig onderwerp waarmee zorgvuldig moet worden omgegaan. De MEE-organisaties hebben hier veelvuldig mee te maken.

In de toelichting op artikel 23 wordt onder meer gesproken over het recht op gezinsvorming. Op blz. 54 van de Memorie van Toelichting wordt hierover het volgende gezegd:

"Alle in het Koninkrijk gevestigde personen hebben recht op gezinsvorming. Zij bepalen in vrijheid of zij een kindwens hebben, en zo ja, op welke wijze hieraan invulling wordt gegeven. Tegelijk heeft het Koninkrijk der Nederlanden er aanleiding toe gezien om bij de ondertekening van het verdrag een interpretatieve verklaring af te leggen bij artikel 23, eerste lid onder b. In deze verklaring wijst het Koninkrijk op het belang van het kind. Het kan zo zijn dat mensen vanwege hun verstandelijke beperking niet goed in staat zijn voor een kind te zorgen. Bijzondere aandacht daarbij verdient het belang van het gewenste en dus toekomstige kind, zodat in die situaties waarbij verantwoord ouderschap niet mogelijk is dit belang het zwaarste weegt. (Kamerstukken II 2003/2004, 29 200 XVI, nr. 228). Dit kan ook het geval zijn bij de vraag wat als verantwoorde medische zorg moet worden gezien bij hulpverlening gericht op het tot stand brengen van zwangerschappen. De bij de ondertekening afgelegde verklaring zal bij ratificatie worden bekrachtigd."

Datum 12-8-2013
Referentie THHA/145450
Pagina 3/4

Wij onderschrijven het feit dat voor sommige mensen met een verstandelijke beperking, vanuit het belang van het kind, gezinsvorming of –uitbreiding is af te raden. Dit geldt overigens niet alleen voor mensen met een verstandelijke beperking, maar bijvoorbeeld ook voor mensen met een verslaving. Dit mag er echter niet toe leiden dat aan alle mensen met een verstandelijke beperking de mogelijkheid ontnomen zou moeten worden om kinderen te krijgen. In de eerste plaats kan de overheid dat niet waarmaken. In veel gevallen geldt dat niet voorkomen kan worden dat iemand met een verstandelijke beperking een kind krijgt. De vraag of mensen met een verstandelijke beperking geschikt zijn voor het ouderschap moet niet voor een hele groep bekeken worden, maar steeds in individuele gevallen beantwoord worden. En wanneer iemand niet in staat is om voor een kind te zorgen moet dit in de eerste plaats door bewustwording en overtuiging duidelijk gemaakt worden aan de betreffende wensouders.

Veldpartijen hanteren een Protocol Kinderwens om mensen met een verstandelijke beperking te ondersteunen bij het maken van verantwoorde keuzes rond het stichten van een gezin. Wij missen de opmerking dat de overheid de veldpartijen (zorgaanbieders, cliëntenorganisaties, cliëntondersteuners en andere relevante partijen) moet ondersteunen om hierin hun verantwoordelijkheden te kunnen nemen.

Enkele concrete aanvullingen in hoofdstuk II, artikelsgewijs

Artikel 4:

Wij missen hier een verwijzing naar het bieden van ondersteunende diensten en faciliteiten. Waaronder de diensten van cliëntenorganisaties en onafhankelijke en professionele cliëntondersteuning, mantelzorgers etc.

Artikel 7:

Wij missen hier een verwijzing naar de netwerken Integrale Vroeghulp, gericht op vroegtijdige onderkenning van en gecoördineerde hulp bij ontwikkelingsachterstanden bij jeugdigen van 0-7 jaar.

Graag zien wij bovenaan blz. 20 in de eerste zin van de nieuwe alinea '*Om kinderen - maar overigens ook volwassenen - met een handicap waarborgen te bieden worden 22 MEE-organisaties bekostigd voor cliëntondersteuning...*' het volgende zinsdeel toegevoegd: '*...op alle levensgebieden en in alle levensfasen*'.

Ten aanzien van de MEE-organisaties wordt op blz. 20 opgemerkt dat de middelen voor cliëntondersteuning per 2015 worden overgeheveld naar de gemeenten. Wij zouden graag de toevoeging zien dat de staatssecretaris van VWS het voornemen heeft professionele en onafhankelijke cliëntondersteuning, met een verwijzing naar de door de Kamer aangenomen motie Van 't Wout c.s. (Kamerstuk 30 597, nr. 355) te borgen in de nieuwe Wmo. Het kabinet vindt het noodzakelijk dat er in de hervorming van de langdurige zorg een onafhankelijke tegenmacht wordt georganiseerd.

Datum 12-8-2013
Referentie THHA/145450
Pagina 4/4

Een onafhankelijke cliëntondersteuner die in de relatie tussen kwetsbare burgers en de gemeente naast de cliënt staat, integraal en levensbreed kijkt en bijdraagt aan het versterken van de eigen kracht. Kwetsbare burgers kunnen niet altijd goed voor zichzelf opkomen.

Zij hebben recht op een cliëntondersteuner die kennis van zaken heeft en uit gaat van de individuele belangen en behoeften van de cliënt. Niet alleen in relatie tot gemeenten, maar ook bijvoorbeeld in relatie tot zorgverzekeraars en zorgaanbieders.

Artikel 8:

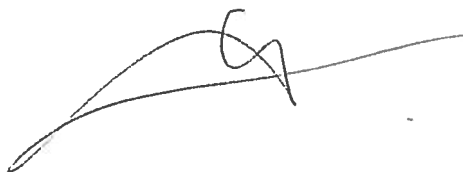
Wij zouden hier graag de opmerking zien dat de inzet van mantelzorgers, vrijwilligersorganisaties, cliëntenorganisaties, cliëntondersteuners en aanbieders een rol speelt bij bewustwording en het tot stand brengen van een inclusieve samenleving.

Artikel 19:

Aan het eind van de toelichting kan het deelnemen aan de samenleving nog verder uitgewerkt worden door toe te voegen: 'participatie vraagt passende maatregelen, maar ook de inzet en betrokkenheid van aanbieders, mantelzorgers, vrijwilligersorganisaties, cliëntenorganisaties, cliëntondersteuners en ander relevante veldpartijen'.

MEE Nederland is graag betrokken bij het vervolg van dit proces. Uiteraard zijn wij bereid een en ander toe te lichten, mocht dit nodig zijn.

Met vriendelijke groet
namens MEE Nederland,

mr. drs. J.M. (Jan) de Vries
Directeur

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
T.a.v.
Postbus 20350
2500 EJ Den Haag

VOLKSGEZONDHEID
WELZIJN EN SPORT

12 AUG. 2013

SCANPLAZA

Woerden, 9 augustus 2013

Onderwerp : Reactie Koninklijke Horeca Nederland (KHN) concept goedkeurings- en uitvoeringswet VN-verdrag rechten personen met handicap
Onze ref. : UC130099/edk
Contact :

Geachte mevrouw

Dank voor uw brief d.d. 9 juli 2013 waarmee u KHN in de gelegenheid stelt een reactie te geven op de conceptwetsvoorstellen mbt het VN-verdrag rechten personen met een handicap. Graag maakt KHN gebruik van deze mogelijkheid.

Veeleisende consument noopt tot aanpassingen

De horeca is sinds jaar en dag gastvrij. Als het gasten niet bevalt in een bepaalde horecagelegenheid is de kans groot dat zij niet meer terugkeren en een volgende keer een andere gelegenheid bezoeken. Een horecaondernemer moet dus wel inspelen op de wensen van de consument wil hij voortbestaan. Als hij denkt dat investeringen lonen, dan zal hij aanpassingen overwegen en uitvoeren, ook als dit niet bij wet verplicht is gesteld. Wat betreft de aanpassingen die ondernemers doen om hun zaak toegankelijker te maken, is onze verwachting dat dit de komende jaren alleen maar zal toenemen. Immers, het aantal actieve senioren neemt toe en consumenten geven in toenemende mate op fora en reviewsites hun mening over de dienstverlening. Dat toegankelijkheid een actueel thema vormt zien we bijvoorbeeld op de website www.iens.nl, die het thema 'toegankelijkheid' heeft opgenomen als zoekcriterium voor de keuze voor een restaurant. Hierbij blijft het een uitdaging om iedereen (met een handicap) tegelijkertijd te bedienen, zeker als er sprake is van een zeer diverse doelgroep. Mensen met een allergie voor huisdieren stellen de aanwezigheid van een blinde geleidehond niet op prijs, maar slechtzienden kunnen zonder geleidehond niet naar binnen. Wie geef je in dit soort gevallen 'voorrang'? Gelukkig zijn er ook vele aanpassingen die niet alleen voor personen met een handicap, maar ook voor overige gasten van toegevoegde waarde zijn.

Wetsvoorstellen personen met handicap

Wij zijn verheugd dat in beide toelichtingen wordt gesteld dat het gaat om redelijke aanpassingen die gelden voor een individuele, situationele en locatiegebonden situaties. Ook de specifieke vermelding dat 'veel te verhelpen is door middel van hulp' stellen wij op prijs. Wij vinden het

www.khn.nl

Koninklijke Horeca Nederland
Postbus 566
3440 AN Woerden
Peilmolenlaan 10
3447 GW Woerden

T 0348 489 489
F 0348 489 400
info@khn.nl

belangrijk dat ondernemers ruimte houden om naar de situatie te handelen en daarbij hun eigen keuzes kunnen maken. De wetsvoorstellen lijken gericht op het voorkomen van onevenredige belasting en dit is in het belang van ondernemers.

Wel constateren wij nog enkele onduidelijkheden, die pas verhelderd kunnen worden als de wet van toepassing is in de praktijk. Ten eerste uiten wij onze zorg over het systeem van keuzemogelijkheid. Immers, als marktwerking uitblijft, dan is de vraag hoe we dit met elkaar gaan oplossen. Het is dan lastig om te bepalen wie uiteindelijk verantwoordelijk is voor het bestaan van een keuze. Ten tweede vragen wij ons af hoe extra kosten die gemaakt zijn voor aanpassingen doorberekend kunnen en mogen worden. Iedere gast betaalt hetzelfde voor een glas wijn, maar het is niet ondenkbaar dat de prijs van een hotelkamer die de ondernemer heeft moeten aanpassen voor bijzonder gebruik hoger ligt dan een standaardhotelkamer. In de derde plaats

maken wij ons zorgen over het conflict dat kan ontstaan tussen de aanpassingen die wenselijk zijn vanuit de Wet Gelijke Behandeling en de aanpassingen die voortvloeien vanuit het Bouwbesluit. Wij pleiten ervoor om voor publicatie van deze wet hier een beslissing over te nemen.

Tot slot willen wij bij u erop aandringen zoveel mogelijk in te zetten op harmonisatie op Europees niveau. We moeten met elkaar voorkomen dat ondernemers die over de grens actief zijn geconfronteerd worden met een grote diversiteit aan wetten en regels in andere EU-landen.

Hoe denkt KHN dat de bewustwording ten aanzien van personen met een handicap kan worden bevorderd en welke bijdrage kan KHN hieraan leveren?

Feitelijk gebeurt dit al: KHN is actief betrokken bij de stuurgroep AllesToegankelijk. Dit samenwerkingsverband tussen koepels van ondernemers, patiënten- en cliëntenorganisaties, kennisorganisaties en overheden is succesvol voor de horeca. De samenwerking heeft geleid tot een betere verbinding tussen alle partijen en een beter begrip van elkaars posities - de basis voor zelfregulering - en heeft geleid tot een vergroting van het bewustzijn binnen de horecabranche over de kansen en mogelijkheden rond personen met een handicap. Als resultaat van deze samenwerking zijn verschillende middelen geproduceerd (checklist, e-learning module, best practices en een brochure) waarmee horecaondernemer zich anno 2013 goed kunnen informeren om de juiste keuzes te maken. Wij stimuleren bredere inzet van deze instrumenten in andere branches en staan ervoor open om onze kennis en ervaring breed te delen.

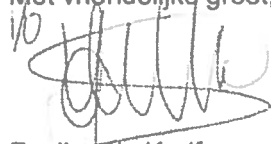
Wat heeft voor KHN prioriteit en hoe kan een eventuele investering het beste worden vormgegeven?

Wij zijn ervan overtuigd dat een doelgroepgerichte aanpak het beste werkt. In het kader van de stuurgroep AllesToegankelijk is aan de hand van doelgroepen en hun verwachtingen de brochure 'Toegankelijkheid, winst voor iedereen' ontwikkeld. Inzicht in de doelgroep(en) en bijbehorende verwachtingen, onderzoek naar (on)mogelijkheden en vooral ondersteuning van samenwerkingsverbanden, zoals AllesToegankelijk, is wat ons betreft de basis voor verdere stappen in het toegankelijker maken van de Nederlandse maatschappij, in het bijzonder de horeca. Wij pleiten er voor om de financiële ondersteuning van AllesToegankelijk vanuit het ministerie VWS te continueren en daarnaast ondersteuning te bieden in de vorm van onderzoek.

De stuurgroep AllesToegankelijk biedt het ideale platform om het redelijkheidscriterium, waar eerder over gesproken is in deze reactie, verder invulling te geven daar waar situationele onduidelijkheden ontstaan. Ook zou in die gevallen waarin aanpassingen onoverkomelijk zijn, maar waarbij de bijbehorende investering onredelijk is voor de ondernemer, (financiële) ondersteuning vanuit ministerie VWS op zijn plaats zijn.

Ik vertrouw erop u met deze reactie voldoende te hebben geïnformeerd.
Vanzelfsprekend ben ik voor een mondelinge toelichting bereikbaar.

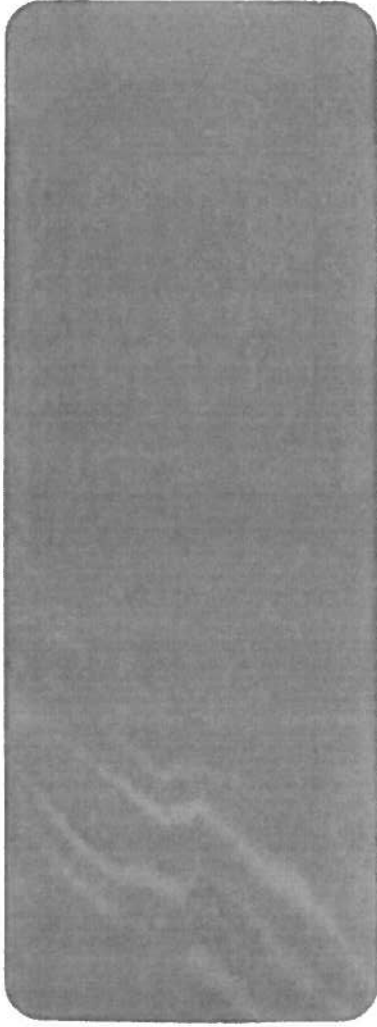
Met vriendelijke groet,

Eveline de Kruif
Beleidsadviseur KHN

Postbus 566
3440 AN Woerden
www.khn.nl

PostNL
Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas

VOLKSGEZONDHEID
WELZIN EN SPORT

12 AUG. 2013

SCANPL...

HDSFP 2500E-1350

KONINKLIJKE VERENIGING VAN NEDERLANDSE REDERS

▶ Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
t.a.v.
Postbus 20350
2500 EJ DEN HAAG

VOLKSGEZONDHEID
WELZIEN EN SPORT

16 AUG. 2013

SCANPL...

Geachte mevrouw

Dank voor het toezenden de consultatiedocumentatie inzake Goedkeuringswet en Uitvoeringswet bij VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap.

Navraag bij onze leden heeft als resultaat opgeleverd dat wij kunnen stellen dat de toegang tot de diensten van particulier vervoer over zee (zoals bijvoorbeeld cruises en veerdiensten) voor gehandicapten of chronische zieken reeds goed op orde is.

In het onderzoek dat is verricht door SEOR (Erasmus universiteit Rotterdam) wordt met name Holland America Line genoemd als een bedrijf waar de zeer veel faciliteiten aanwezig zijn. Graag bevestigen wij deze visie met daarbij de opmerking dat ook bij de andere aanbieders van dergelijke diensten veel faciliteiten aanwezig zijn.

Een enkel punt van verduidelijking zou naar onze mening in (de memorie van toelichting bij) het wetsvoorstel kunnen worden gemaakt. Het is naar onze mening namelijk niet geheel duidelijk welke diensten onder het bereik van het wetsvoorstel vallen. Betreft het slechts diensten die in Nederland worden verricht en is de opstaphaven bepalend bij de vaststelling waar de dienst wordt verricht? Valt bijvoorbeeld een cruise op een niet-Nederlands gevlagd schip, waarvoor de overeenkomst wordt overeengekomen buiten Nederland, maar waar de vertrekhaven in Nederland is gelegen onder de werking van het wetsvoorstel?

Naar onze mening zouden de diensten waarbij de opstapplaats in Nederland is gelegen onder de werkingssfeer van dit wetsvoorstel moeten vallen.

Mocht u naar aanleiding van het bovenstaande nog vragen hebben, dan verneem ik dat graag van u.

Met vriendelijke groet,

Steven Dijkstra

Koninklijke Vereniging van Nederlandse Reders

KONINKLIJKE VERENIGING VAN NEDERLANDSE REPERERS www.kvnr.nl

Bezoek ook
onze website:

ROTTERDAM

Port Betaald

15.08.13

€ 00052 ci

Boompjes 40

3011 XB

FR 822121

Nederland

VOLKSGEZONDHEID

WELZIJN EN SPORT

16 AUG. 2013

SCANPLAZA

Boompjes 40
3011 XB Rotterdam

ROBPP 25000E.1950

VOLKSGEZONDHEID
WELZIJN EN SPORT
16 AUG. 2013

SCANPLAZA

Aan Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
T.a.v.
Postbus 20350
2500 EJ Den Haag

Utrecht, 15 augustus 2014

Geachte mevrouw

Hierbij reageert Vereniging LFB op uw brief van 9 juli 2013 Consultatie Goedkeuringswet en Uitvoeringswet bij VN-Verdrag inzake rechten van personen met een handicap.

Wij zijn blij dat de ratificatie er komt.

Wij als vereniging LFB komen sinds de oprichting in 1995 en jaren daarvoor (meer dan 20 jaar) op voor de rechten van mensen met een verstandelijke beperking. Dat betekent juist ook waar deze wet voor is gemaakt. Dat betekent dat de Vereniging LFB voortdurend werkt aan de doelstelling en uitvoering van deze wet en er altijd mee bezig is.

Daar voor is de LFB altijd goed gewaardeerd door de landelijke overheid.

Wij willen er aan blijven werken dat mensen met een verstandelijke beperking ook gewoon mee kunnen doen aan de samenleving. Dat kan niet altijd zonder steun en hulpmiddelen en aanpassingen.

In de praktijk moet de wet wel uitgevoerd worden na de ratificering. Kiezen voor ratificatie is kiezen voor mensen. Dat gezorgd wordt dat mensen met een handicap mee kunnen doen aan de samenleving. Daarom moet de gehele samenleving toegankelijk worden gemaakt. Zowel fysiek als informatie(toegankelijke-, makkelijke- en mondelinge informatie).

Alleen moeten er wel voldoende middelen komen om mensen mee te laten doen in de samenleving.

Bewustwording doe je door hierover te vertellen en te zorgen dat alle mensen weten dat deze mensen er ook bij horen. Dat ze hulp moeten bieden en middelen geven om als burger mee te kunnen draaien. Want we moeten er aan werken dat het land voor iedereen is. Waar we gezamenlijk overal gebruik van maken en ook moeten delen.

Dit staat wel goed in de goedkeuringswet. Maar de praktijk is meestal anders. Daarom moet het wel écht in de praktijk uitgevoerd worden.

Postbus 13117 - 3507 LC Utrecht. Bezoekadres: Kanaalweg 17-C, gebouw B2, 3526 KL Utrecht
Telefoonnummer: (030) 2363761 Reknr. ING 68.65.91.852 – KvK 404.83.102

We ervaren nog erg veel belemmeringen bij het meedoen als burger en de toegankelijkheid van de samenleving.

In oktober is de week van de Toegankelijkheid. Daar geven we aandacht aan de samenleving om het voor iedereen toegankelijk te maken.

Vereniging LFB werkt aan bewustwording. Wij vinden het belangrijk dat mensen weten hoe het is om een beperking te hebben. Dit doen wij door mensen te confronteren en in schoenen van gehandicapten te laten staan. Dat zij weten hoe het is als niet gehandicapt om te leven met een beperking. Hoe je je dan voelt. Een belangrijk voorbeeld zijn de Prokkelstages. In de bijlage een verslag van mijn Prokkelstage bij VWS. Waar ik ook met de staatsecretaris Martin van Rijn en Elly van Kooten en haar collega heb gesproken.

Ook geeft de LFB tips en adviezen hoe te leven met een beperking. Bijvoorbeeld om te gaan met weinig geld en om te gaan met andere mensen. Zodat ze mee kunnen doen.

De LFB verzameid meldingen van mensen met een verstandelijke beperking en zoekt daar oplossingen voor. We krijgen veel klachten over zorg, ondersteuning, bejegening en hulp die zij krijgen.

Voor de meeste mensen is het erg moeilijk om te veranderen van zorgaanbieder. Mensen die bij een zorgaanbieder wonen, moet het wel mogelijk gemaakt worden om te kunnen verhuizen. Dat is nu nog een zeer grote belemmering. Ze zijn daarom genoodzaakt bij dezelfde zorgaanbieder te blijven wonen of gebruik te maken van dagbesteding en andere diensten. Ook ervaren zij vaak dat zij tegen gehouden worden door hulpverleners en of familie. En ben je meestal niet vrij om te kiezen waar je je dagbesteding doet. Cliënten kan in de praktijk door tegenhouding van zorgaanbieder niet overstappen naar andere dagbesteding van en/of naar een andere organisatie.

We willen dat de LFB een formele rol krijgt bij de uitvoering en implementatie van het verdrag in de praktijk. Wat ze nu al (meer dan 20 jaar) doen. Maar dat het blijft vanaf 2014.

Bij de uitvoering heb je juist de mensen met een beperking, dus de doelgroepen zelf nodig. Dus ook mensen met een verstandelijke beperking.

Ons verzoek aan u is:

Laat mensen met een verstandelijke beperking zelf mee praten in hun belangenbehartiging en niet door alleen de grote koepel van gehandicaptenorganisaties, maar door de mensen zelf vanuit de LFB. Dat kan niet zonder het te faciliteren.

We weten en het is onze ervaring, dat als mensen met een verstandelijke beperking zelf vertellen wat ze nodig hebben, dat het beter over komt en efficiënter werkt dan dat er iemand namen hen praat. Het is juist een voordeel voor de overheid om het vanuit de mensen zelf te horen.

Dus vraag ik aan u om Vereniging LFB in het kader van de uitvoering van het VN-Verdrag deze rol te geven en te faciliteren. Zodat wij bij de uitvoering van het VN-Verdrag als ervaringsdeskundigen een rol kunnen spelen.

Hoogachtend,

C.A.M.(Conny) Kooijman, directeur.

Bijlage: Een samenvatting van mijn Prokkelstage/bezoek bij VWS op 7 juni 2013.

Wij van de cliëntenraad van 's Heerenloo en van Onderling Sterk Drenthe en ik hebben op vrijdag 7 juni Prokkelstage bij VWS gelopen.

We hebben gepraat met enkele beleidsmedewerkers over het VN-verdrag.

Eva de Ruiter; beleidsmedewerker van VWS deed de presentatie. Nicolette Damen (projectleider van VN-verdrag) was hierbij ook aanwezig.

Zij vertelde dat 120 van de 192 landen het VN-Verdrag hebben ondertekend.

De mensen van 's Heerenloo en Onderling Sterk Drenthe hebben kritische vragen gesteld en opmerkingen gemaakt over de invoering en ratificering van het VN-verdrag. Zij vinden dat de invoering veel te traag gaat.

Ze hebben o.a. gezegd dat ze net als een ander hebben, recht op werk en te wonen waar ze willen en goed vervoer en ook dat de samenleving geheel toegankelijk moet zijn.

En verder dat de ratificatie in september wel écht ondertekend moet worden en niet weer uitstellen.

Eva wilde graag informatie in picto's. Het was haar niet gelukt. Toen heb ik toegezegd dat we van de LFB haar zouden kunnen helpen met maken van gemakkelijke informatie voor mensen met een beperking. En dat een opdracht aan de LFB zou kunnen zijn.

We hebben het ook gehad over informatie kunnen vragen in bijvoorbeeld de trein, winkel, en andere openbare plekken. Dat je overal informatie en hulp moet kunnen krijgen, als je niet kunt lezen of zien.

Dat alles toegankelijk moet zijn voor iedereen en alle soorten mensen met beperkingen.

Monumentale gebouwen kan je vaak niet rolstoeltoegankelijk maken.

Daarna hebben we met de staatsecretaris Martin van Rijn gesproken. Hij luisterde goed naar ons en je merkte dat hij om mensen geeft.

Ook hebben we met hem ook uitgebreid gepraat over het VN-verdrag. En ook verteld dat alles toegankelijk moet zijn voor iedereen en alle soorten mensen met beperkingen. En o.a. gezegd dat mensen met een beperking net als een ander recht hebben op werk en te wonen waar ze willen, goed vervoer en ook dat de samenleving geheel toegankelijk moet zijn.

En verder dat de ratificatie in september wel écht ondertekend moet worden en niet weer uitstellen.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
T.a.v.
Postbus 20350
2500 EJ Den Haag

Datum	13 augustus 2013	Contact
Ons kenmerk	B13082012JV	Telefoon
Onderwerp	Consultatie goedkeuringswet en ultvoeringswet bij VN-verdrag In- zake de rechten van personen met een handicap	E-mail

Geachte mevrouw

Wij zijn verheugd dat het wetgevingsproces ten behoeve van ratificatie van het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap nu formeel van start gaat. De conceptwetsvoorstellen Goedkeurings- en Uitvoeringswet met bijbehorende Memores van Toelichting en de onderliggende juridische en financiële impactanalyses geven blijk van een zorgvuldige voorbereiding. Dat neemt niet weg dat wij bij een aantal onderwerpen kanttekeningen en opmerkingen willen plaatsen. Wij gaan dan ook graag in op uw verzoek d.d. 9 juli 2013 om te reageren op de conceptwetsvoorstellen. Onderstaand treft u onze reactie aan.

Artikel 13 Toegang tot de rechter - verhoor

In aansluiting op de passages in de memorie van toelichting over het verhoren van kwetsbare personen pleiten wij ervoor dat politie en justitie de verhoren in samenspraak met geschoolde gedragswetenschappers voorbereiden én dat deze in voorkomende gevallen (achter een screen) bij het verhoor aanwezig zijn. Wij krijgen regelmatig aanwijzingen dat dit in de huidige situatie niet altijd gebeurt. Reden hiervoor lijkt veelal te zijn dat geen geschikte verhoorkamer en/of geen deskundige zedenrechercheur beschikbaar is. Bij de implementatie van de wet vragen wij er dan ook nadrukkelijk aandacht voor om de capaciteit van geschikte verhoorkamers uit te breiden en hiervoor voldoende zedenrechercheurs te scholen.

Artikel 23 Recht op gezinsvorming

Wat ons betreft is het van groot belang dat het mogelijk blijft om in situaties waarbij verantwoord ouderschap niet mogelijk is, het belang van het toekomstige kind zwaarder te laten wegen dan het recht op gezinsvorming. Wij onderschrijven dan ook uw besluit om de bij de ondertekening afgelegde interpretatieve verklaring bij artikel 23, eerste lid, onder b, te bekrachtigen, omdat u hiermee deze mogelijkheid in stand houdt.

Overlgens willen wij er wel op wijzen dat het risico op niet-verantwoord ouderschap geenszins bij alle mensen met een verstandelijke beperking met een kinderwens aan de orde is. Binnen de gehandicaptenzorg wordt veel aandacht besteed aan het ondersteunen van mensen met een verstandelijke beperking met een kinderwens. Vermeldenswaard in dit verband is de koffer '*Kinderen, waar kies ik voor?*', een verzameling spelvormen, handreikingen en aanbevelingen om met cliënten, ouders en collega-hulpverleners over het thema kinderwens en ouderschap in gesprek te gaan (Zie: <http://www.asvz.nl/kinderwensenouderschap/>).

Artikel 29 Participatie in het politieke en openbare leven

Één van de verplichtingen die voortvloeit uit het verdrag betreft de waarborg om kiezers met een handicap bij het uitoefenen van hun kiesrecht, waar nodig, op hun verzoek ondersteuning toe te staan door een persoon van hun eigen keuze. De regering is van mening dat hierin de term "ondersteuning" moet worden opgevat als ondersteuning ten behoeve van een fysieke beperking.

Wij delen deze mening van de regering niet. Al in 2012 heeft de VGN (gezamenlijk met cliëntenorganisaties) bij de regering aandacht gevraagd voor mensen met een verstandelijke beperking die wel kunnen aangeven op wie zij willen stemmen (en dus hun wil kunnen bepalen), maar die in het stembokje niet zelfstandig hun stem kunnen uitbrengen, omdat zij niet kunnen lezen of schrijven. Wij zijn van mening dat ratificatie van het verdrag impliceert dat ook voor deze groep kiezers met een handicap ondersteuning in het stembokje mogelijk moet zijn. Vanzelfsprekend is het hierbij niet de bedoeling dat er inhoudelijke informatie wordt gegeven aan de kiezer. Wij pleiten er dan ook voor om de instructie aan stembureaus hierop aan te passen, evenals deze memorie van toelichting.

Inclusieve samenleving en bewustwording

Naast de concrete maatregelen van partijen gericht op realisatie van het VN-verdrag gaat het er ook om dat de samenleving als geheel nog meer bekend raakt en in contact komt met mensen met een beperking. Het is voor een samenleving niet eenvoudig om ruimte te geven aan mensen met een beperking, zolang er beperkt sprake is van contact met hen. Met diverse prikkels kan de overheid helpen om dat contact op een positieve manier te versterken. Hier zijn in ons land al goede voorbeelden van en die verdienen navolging. Een vorm die vruchten afwerpt is om mensen met (verstandelijke) beperkingen - zo nodig met gerichte ondersteuning - in de lokale samenleving in te zetten. Bijvoorbeeld voor vrijwilligerswerk bij de lokale tennisciub, 'Prokkels' (zie: <http://www.prokkel.nl>) en andere vormen van contact tussen burgers met en zonder beperking. Voorwaarde is dat daarbij oog is voor hoe complex de samenleving is en dat deze juist daardoor voor sommige mensen met een beperking ook overweldigend is. Het kan voor hen dan teveel zijn om 'zomaar' in de samenleving te participeren. Gehandicaptenzorginstellingen worden soms gezien als een plek waar mensen met een beperking afgezonderd worden van de samenleving.

pagina 3

Ons Kenmerk B13082013JV

Het zijn echter juist plekken waar op een veilige manier toegewerkt wordt naar een steviger contact tussen enerzijds de lokale samenleving en anderzijds de mensen die door hun ernstige beperking een steun nodig hebben om te participeren. Samen met het sociale netwerk van de cliënt wordt door zorgprofessionals en vrijwilligers zo een context gecreëerd waarin de cliënt vertrouwd kan raken met de samenleving en waarin de samenleving steeds meer vertrouwd kan raken met burgers met een (verstandelijke) beperking. Wat ons betreft zou dit nog explicieter in de Memorie van Toelichting van de Uitvoeringswet tot uiting mogen komen. Vanzelfsprekend zullen wij hieraan graag onze bijdrage leveren en blijven wij ons inzetten om de bewustwording ten aanzien van personen met een handicap te bevorderen.

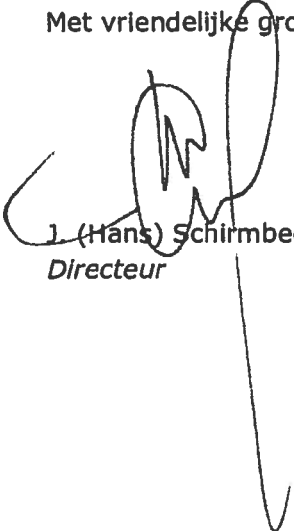
Inspraak en klachtrecht

Goede mogelijkheden voor mensen met beperkingen om hun stem en eventuele klachten te laten horen zijn van groot belang voor een zorgvuldige implementatie van het VN-verdrag. Om dit te bevorderen zou het onzes inziens nuttig zijn om naast de ratificatie van het VN-verdrag ook het facultatief protocol mee te nemen (zie Memorie van Toelichting van de Uitvoeringswet, p.5).

Tot slot

Wij hopen dat u mede op basis van onze reactie de uiteindelijke wetsvoorstellen wilt aanpassen. Vanzelfsprekend zijn wij graag tot nadere toelichting en overleg bereid.

Met vriendelijke groet,

J. (Hans) Schirmbeck
Directeur

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport(VWS)
Dhr. drs. M.J. van Rijn
t.a.v.
Postbus 20350
2500 EJ 'S-GRAVENHAGE

VOLKSGEZONDHEID
WELZIJN EN SPORT

20 AUG. 2013

SCANPLAZA

doorkiesnummer	uw kenmerk	bijlage(n)
betreft	ons kenmerk	datum
Reactie consultatie VN-verdrag inzake de rechten van personen met een beperking	BAOZW/U201301123	19 augustus 2013

Geachte heer Van Rijn,

Graag gaan wij in op uw uitnodiging een reactie te geven op goedkeuringswet en de uitvoeringswet ten behoeve van de ratificatie van het VN verdrag voor de gelijke behandeling van personen met een handicap.

In algemene zin zijn wij een voorstander van het streven naar een inclusieve samenleving. Gemeenten hebben een belangrijke rol bij het bevorderen van de maatschappelijke deelname van mensen met een beperking. De drie grote decentralisaties die op stapel staan maken deze rol alleen maar groter. Voor gemeenten is het streven naar een inclusieve samenleving een belangrijk ontwikkelpad om deze taak invulling te geven. Wij dragen dit uit door middel van projecten als 'De Kanteling' en door op alle beleidsterreinen bij te dragen aan het vergroten van de toegankelijkheid voor mensen met een beperking. Voorbeelden zijn de tot regelgeving geworden afspraken die er zijn op het gebied van openbaar vervoer en de afspraken die gemaakt zijn in het Nationaal Uitvoeringsprogramma op het gebied van de toegankelijkheid van websites. Het ratificeren van het VN verdrag past goed bij de ontwikkelingen die er zijn binnen het brede sociale domein.

Samen met de CG raad, Platform VG, Per Saldo en de NPCF werken wij bovendien aan een pamflet waarin wij ons committeren om gezamenlijk de komende jaren actief het principe van een inclusieve samenleving te zullen uitdragen. We zijn ervan overtuigd dat een gezamenlijke aanpak daarin tot de beste resultaten leidt.

In het regeerakkoord van uw kabinet 'Bruggen slaan' is afgesproken dat de verplichtingen die uit de ratificatie volgen geleidelijk ten uitvoer zullen worden gebracht. Dit uitgangspunt ondersteunen wij van harte. In tijden van grote financiële krapte, zowel voor overheden als voor private partijen en particulieren, is de weg van geleidelijkheid de meest voor de hand liggende. Wij zien de ratificatie van het verdrag als een bestending van en steun in de rug voor de ontwikkelingen, die los van specifieke

wetgeving met de verschillende partijen al in gang gezet zijn rond toegankelijkheid en gelijke behandeling van mensen met een beperking.

De prioriteit ligt hierbij voor gemeenten op het realiseren van meer laagdrempelige algemeen toegankelijke voorzieningen zodat het beroep op individuele ondersteuning of aanpassingen minder nodig is. Investerings 'aan de voorkant' betalen zich dan terug in minder individuele of specifieke voorzieningen. Op het terrein van openbare ruimte, gebouwen en vervoer hanteren gemeenten al jaren het uitgangspunt van 'aanpassen als iets toch al onder handen genomen wordt', veelal aan de hand van landelijke, gezamenlijk vastgestelde, richtlijnen (CROW). Hierdoor zetten we steeds een stapje dichterbij de inclusieve samenleving, maar blijven de meerkosten voor aanpassing beperkt.

Mits de uitgangspunten van gezamenlijkheid en geleidelijkheid gehanteerd worden, ondersteunen wij de ratificatie van het VN verdrag dus van harte.

Hoogachtend,
Vereniging van Nederlandse Gemeenten

drs. C.J.G.M. de Vet
Lid directieraad

Van:

Verzonden: maandag 19 augustus 2013 15:40

Aan: 1

CC:

Onderwerp: RE: planning

Geachte mevrouw

Het is niet gelukt om een vervanger te vinden die voor 16 augustus kon reageren op de brief van staatssecretaris Van Rijn van 9 juli jl. In grote lijnen sluit onze reactie aan bij de reactie die de PO-Raad heeft gegeven op de goedkeurings- en uitvoeringswet. In aanvulling daarop zou ons antwoord op de vragen zijn:

Met de (geleidelijke) invoering van Passend Onderwijs verschuift het accent van 'etiketten plakken' naar de onderwijsvraag van leerlingen. Er wordt meer gekeken naar de onderwijsbehoefte van een leerling dan naar de handicap of het etiket. Dit uitgangspunt in combinatie met het niet afdwingen van inclusief onderwijs in Nederland, biedt de mogelijkheid om per leerling maatwerk te leveren in het onderwijs, dus ongeacht de handicap. Dat maatwerk houdt in dat, afhankelijk van de onderwijsvraag van de leerling, gekozen kan worden voor regulier of speciaal onderwijs of zelfs voor een zogenaamde 'tussenvoorziening'. Deze ontwikkeling bevindt zich nog in de startfase, de prioriteit ligt nu eerst bij het oprichten van samenwerkingsverbanden voor het regulier en speciaal onderwijs, die zorg moeten dragen voor dekkende netwerken voor alle leerlingen in Nederland.

Met vriendelijke groet,

Adviseur Onderwijs

VO-raad

Postbus 8282

3503 RG Utrecht

De Staatssecretaris van Volksgezondheid, Wezijn en Sport
De heer drs. M.J. van Rijn
Postbus 20350
2500 EJ DEN HAAG

Datum
9-09-2013

Onderwerp
Goedkeuringswet en
Uitvoeringswet bij VN-
verdrag Handicap

Uw kenmerk

Ons kenmerk
JtH/RvZ/MK/2013/146

Bijlage(n)

Geachte heer Van Rijn,

Wij ontvingen uw verzoek om advies uit te brengen over de gevolgen voor de regeldruk van de Goedkeuringswet en de Uitvoeringswet bij het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap. De Goedkeuringswet biedt de wettelijke basis om tot ratificatie van het verdrag over te gaan. De Uitvoeringswet bevat de noodzakelijke aanpassingen in nationale wet- en regelgeving die daarin ten gevolge van de ratificatie van het verdrag moeten worden aangebracht. Het wetsvoorstel heeft gevolgen voor de regeldruk van bedrijven en burgers. Daarom brengen wij advies uit. Ons advies treft u hieronder aan.

Het doel van ratificatie van het verdrag en de voorgenomen wetswijzigingen is om personen met een handicap "het volledige genot van alle mensenrechten en fundamentele vrijheden op voet van gelijkheid te borgen, beschermen en waarborgen". Het maatschappelijk belang van deze doelstelling is zeer groot, in het bijzonder voor de participatie van de groep mensen met een handicap in onze samenleving. Het vraagt maximale inzet van allen (burgers, bedrijven en overheid) om dit doel te realiseren. Daarvoor is in ieder geval ook nodig dat de regels, die gesteld worden om dit te bereiken, voor burgers en bedrijven werkbaar zijn. Onnodige drempels of onnodige irritaties moeten achterwege blijven. Vanuit dit perspectief hebben wij naar dit wetsvoorstel gekeken. Wij concluderen dat het wetsvoorstel een aantal tekortkomingen bevat, die wij met dit advies onder uw aandacht brengen.

Wij beoordelen de gevolgen voor de regeldruk van het wetsvoorstel aan de hand van het volgende toetsingskader:

1. Nuloptie: is er een taak voor de overheid en is regelgeving het meest aangewezen instrument?
 2. Is de regeldruk proportioneel ten opzichte van het beleidsdoel? Zijn er minder belastende alternatieven mogelijk?
 3. Is gekozen voor een passende uitvoeringswijze met het oog op de dienstverlening?
- Gelet op de aard en inhoud van het wetsvoorstel richt ons advies zich op vraag 2 en 3 van dit toetskader.

Contact

Wijnhaven 26
2511 GA Den Haag

Postbus 16228
2500 BE Den Haag

T (070) 310 86 66
F (070) 310 86 79

www.actal.nl
info@actal.nl

Ontbreken van een berekening van de regeldruk uit hoofde van verzoeken tot aanpassing in bedrijven

De toelichting op de regeldrukgevolgen beperkt zich tot de extra kosten die uit de wijzingen uit hoofde van de Uitvoeringswet voortvloeien. De effecten als gevolg van staand beleid en regelgeving blijven buiten beschouwing, omdat de omvang van deze laatste kosten in het verleden al in beeld is c.q. moet zijn gebracht. Zij maken derhalve al deel uit van de totale regeldruk voor bedrijven en burgers in Nederland. In de toelichting op de regeldrukgevolgen ontbreken echter de kosten die bedrijven moeten maken om kennis te nemen van aanpassingsverzoeken van individuele burgers of belangenorganisaties en de kosten om deze verzoeken vervolgens te behandelen. Daardoor blijven ook de kosten voor bedrijven om de burgers over de uitkomsten te informeren buiten beschouwing. Verder krijgen ook burgers met extra kosten te maken. Deze kosten omvatten de kennisnamekosten en de uren en bijbehorende kosten die voortvloeien uit mogelijke gerechtelijke procedures of een beroep op het College voor de Rechten van de Mens. De toelichting noemt al deze handelingen en activiteiten wel, maar berekent niet de regeldrukgevolgen. Deze omissie is groter naarmate overheid en belangenorganisaties er meer in slagen de bewustwording onder burgers van de bestaande drempels te vergroten, omdat het aantal van deze verzoeken dan hoger zal zijn en daarmee ook de omvang van de regeldruk.

Wij adviseren om in de berekening van de regeldrukgevolgen ook de tijdsbesteding en kosten van de kennisname en behandeling van verzoeken tot aanpassing in de bedrijven en organisaties mee te nemen.

Ontbreken van een keuze voor één van de scenario's voor het bepalen van de omvang van structurele toename van de regeldruk.

De toelichting op het wetsvoorstel geeft aan dat de structurele toename van de inhoudelijke nalevingskosten wordt veroorzaakt door de in de Uitvoeringswet opgenomen wijziging van de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte (Wgbh/cz). Deze wijziging is nodig om de Wgbh/cz in overeenstemming te brengen met het VN-verdrag. Door deze wijziging wordt de reikwijdte van de bestaande wet uitgebreid naar "aanbieders van goederen en diensten". De verplichtingen voor bedrijven en organisaties om naar gelang de behoefte doeltreffende aanpassingen te verrichten wordt daardoor ook op het terrein van goederen en diensten van toepassing.

Ten aanzien van de effecten voor de regeldruk stelt de toelichting dat niet in het algemeen kan worden aangegeven welke aanpassingen getroffen moeten gaan worden. Dat komt volgens de toelichting doordat de wettelijke verplichting afhankelijk van de specifieke situatie ingevuld moet worden. Het ingeschakelde onderzoeksbureau heeft een aantal scenario's voor de raming van de toename van de extra kosten opgesteld en doorgerekend. De bandbreedte van de structurele kosten in de doorgerekende scenario's bedraagt tussen € 18,4 mln. en € 106,7 mln¹, waarbij overigens een aantal posten nog als PM is opgenomen. De toelichting maakt geen

¹ Rapport "Economische gevolgen van ratificatie van het VN Verdrag Handicap" van de Erasmus School of Economics, blz. ix

keuze voor één van de scenario's. Het constateert dat er meer casuïstiek nodig is om daadwerkelijk wat te kunnen zeggen over de kosten uit hoofde van de uitbreiding naar de "goederen en diensten".

Op basis van de inhoud van de toelichting is naar onze mening een aantal conclusies te trekken:

- De toelichting bevat geen kwantificering van de structurele toename van de regeldruk en maakt geen gebruik van de voorliggende scenario's.
- Er ligt in de toelichting een tegenstrijdigheid besloten. Enerzijds wordt de noodzaak van deze wet onderstreept, omdat deze een "goede" bijdrage aan het wegnemen van drempels gaat leveren. Anderzijds wordt de onmogelijkheid vermeld om een indicatie of schatting van het maatschappelijk effect te geven. Zonder een (ook cijfermatige) onderbouwing is het onduidelijk waarop de afweging tussen het maatschappelijke effect enerzijds en de gevolgen voor de regeldruk anderzijds is gebaseerd.

Wij adviseren in de toelichting een expliciet onderbouwde keuze te maken voor één van de doorgerekende scenario's ter bepaling van de omvang van de structurele toename van de regeldruk.

Wij adviseren de afweging tussen het maatschappelijk effect en de gevolgen voor de regeldruk transparant te maken.

Compensatie van toename van de regeldruk

Hoewel een raming van de regeldruk ontbreekt, bevatten wetsvoorstel en toelichting voldoende indicaties om aan te moeten nemen dat deze structureel toeneemt. De gevolgen voor de regeldruk moeten worden meegenomen in de netto-reductiedoelstelling van € 2,5 mld. van het kabinet². De toename betekent dat het kabinet zich extra inspanningen moet getroosten om deze doelstelling te realiseren.

Doel van de beoordeling van de omvang van de effecten voor de regeldruk over 5 jaar?

Gezien de onzekerheden bij het bepalen van de nalevingskosten zal het kabinet "over vijf jaar of zo nodig eerder specifiek bezien in hoeverre de aannames over de kosten terecht zijn geweest"³. Het kabinet is dus voornemens om in elk geval over vijf jaar te beoordelen wat de daadwerkelijke (omvang van de) effecten voor de regeldruk zijn geweest. De toelichting geeft – zoals vermeld – echter ook aan dat er vanwege de onzekerheden geen aannames over de kosten te plegen zijn. Het doel van de evaluatie is daarmee onduidelijk en behoeft verduidelijking. Op basis van een keuze voor één van de scenario's voor de verwachte ontwikkeling van de regeldruk zou met een evaluatie na 5 jaar kunnen worden bezien of dat scenario ook werkelijkheid is geworden. Mocht blijken dat deze regeldruk zich heeft geëffectueerd, dan is nu al inzicht vereist in wat dan wordt gedaan. Wordt deze regeldruk in dat geval gecompenseerd?

² Programmabrief "Goed Geregeld, een verantwoorde vermindering van regeldruk 2012-2017" van 25 april 2013 (kenmerk DGBI-R&I / 13070342)

³ Toelichting blz. 1

Wij adviseren het doel van de beoordeling van de (extra) kosten van het wetsvoorstel na afloop van de periode van 5 jaar na invoering te verduidelijken. Wij adviseren tevens om aan te geven of en in hoeverre compensatie zal volgen als de regeldrukgevolgen groter zijn dan verondersteld.

Eindoordeel

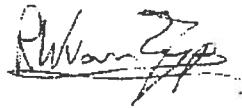
Onze bevindingen geven aan dat wetsvoorstel en toelichting de gevolgen voor de regeldruk niet kwantitatief in beeld brengen. De beschrijving van deze gevolgen houdt ook geen rekening met de kosten en het tijdsbeslag voor bedrijven en burgers van de kennisname en het behandelen van verzoeken tot aanpassing. Verder is de afweging tussen het maatschappelijk effect van de wet en de regeldrukgevolgen ervan niet transparant. En er ontbreekt een toereikende motivering van de inzet van de evaluatie na 5 jaar. Deze onvolkomenheden dienen naar onze mening eerst weggenomen te worden, alvorens het wetsvoorstel kan worden ingediend.

Het voorgaande overwegende adviseren wij het wetsvoorstel niet in te dienen, tenzij met onze adviespunten rekening is gehouden.

Hoogachtend,

A handwritten signature in black ink, appearing to be "J. ten Hoopen", written over a horizontal line.

J. ten Hoopen
Voorzitter

A handwritten signature in black ink, appearing to be "R.W. van Zijp", written over a horizontal line.

R.W. van Zijp
Secretaris

Consultatie Goedkeuringswet en Uitvoeringswet bij VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap – reactie stuurgroep AllesToegankelijk

15 augustus 2013

De stuurgroep AllesToegankelijk is door staatssecretaris Van Rijn van het ministerie van VWS gevraagd een reactie te geven op het concept van de Goedkeuringswet en Uitvoeringswet bij het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (hierna VN-verdrag). De brief gedateerd op 9 juli 2013 heeft de stuurgroep in goede orde ontvangen, waarvoor hartelijk dank.

De reactie van de stuurgroep AllesToegankelijk beperkt zich tot de relatie van AllesToegankelijk tot het VN-verdrag en aankomende wetgeving. De meeste partnerorganisaties van AllesToegankelijk reageren ook vanuit hun eigen organisatie, waarbij ze meer ingaan op de consequenties van de wetgeving en hun eigen (deel)belangen.

De reactie van de stuurgroep AllesToegankelijk bestaat uit een beschrijving van de wijze waarop AllesToegankelijk vanuit het zelfreguleringsprincipe werkt aan een toegankelijk Nederland, tot welke resultaten dat tot nu toe heeft geleid, succesfactoren en hoe de stuurgroep van plan is hieraan (met steun van de overheid) vervolg te geven in relatie tot het VN-verdrag en aankomende wetgeving. Voor de volledigheid is een korte beschrijving van de ontstaansgeschiedenis van AllesToegankelijk toegevoegd.

Wat is AllesToegankelijk en hoe is het ontstaan?

AllesToegankelijk is een uniek samenwerkingsverband waarin koepels van ondernemers, patiënten- en cliëntenorganisaties samen met kennisorganisaties en overheden werken aan een toegankelijk Nederland. In totaal zijn 25 maatschappelijke organisaties actief in AllesToegankelijk. Deze samenwerking is vastgelegd in de intentieverklaring 'Samen werken aan een toegankelijke samenleving!' Dit zorgt voor een breed gedragen initiatief en krachtige structuur. De deelnemende organisaties zijn in 2009 aan de slag gegaan met het volgende toekomstbeeld voor ogen: 'Binnen vijf jaar is toegankelijkheid net zo gewoon als duurzaamheid. Dat betekent dat goederen en diensten (alles wat je kunt kopen, huren, lenen) toegankelijk zijn voor iedereen. Op voet van gelijkwaardigheid, ongeacht iemands beperking. Zodat ieder mens zijn leven zo zelfstandig mogelijk kan leven.'

Vooruitlopend op de ratificatie van het VN-verdrag voor de rechten van mensen met een beperking hebben de bewindsleden van de ministeries van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en Economische Zaken (EZ) het startsein gegeven voor dit initiatief, waarin substantiële verbetering van de toegankelijkheid van goederen en diensten in Nederland centraal staat.

Werken vanuit het zelfreguleringsprincipe

Sinds de oprichting in 2009 moedigt AllesToegankelijk branches en bedrijven aan om zoveel mogelijk zelf met toegankelijkheid aan de slag te gaan en zet daarmee zelfregulering in gang. Dit enerzijds om goed voorbereid te zijn op de ratificatie van het VN-verdrag en anderzijds omdat het investeren in toegankelijkheid goed is en loont. Niet alleen in maatschappelijk opzicht maar ook in euro's (marktpotentieel). Zeker 15 procent van de samenleving heeft een vorm van een beperking. Door de groeiende groep ouderen neemt dit percentage alleen maar toe. Veel ondernemers willen niet afwachten tot de ratificatie maar grijpen nu al hun kans en werken aan meer toegankelijkheid om deze grote groep klanten aan hen te binden. Veelal sluit die klantbenadering ook aan bij de maatschappelijke verantwoordelijkheid van ondernemers.

Het Ministerie van VWS maakt de activiteiten van AllesToegankelijk van 2009 t/m 2013 financieel mogelijk.

AllesToegankelijk is gestart als landelijk informatiepunt voor het vergroten van de toegankelijkheid van goederen en diensten. Dit informatiepunt is ondergebracht bij Vilans en bestaat uit de website

www.AllesToegankelijk.nl en een vraagbaak (e-mail en telefoon). De website bundelt informatie over toegankelijkheid (zie ook bij resultaat).

Sinds 2010 zet AllesToegankelijk sterk in op bewustwordings- en communicatieactiviteiten. Via brancheorganisaties in bijvoorbeeld de horeca en detailhandel komen ondernemers in aanraking met toegankelijkheid. AllesToegankelijk vormt daarbij het platform waar kennis en ervaringen worden uitgewisseld.

AllesToegankelijk kent de doelgroepen én de branches en bedrijven die producten en diensten leveren goed. De laatste jaren worden vraag en aanbod steeds meer bij elkaar gebracht. Dat leidt tot concrete projecten voor het treffen van toegankelijkheidsverbeteringen.

Wat zijn de resultaten?

Directe output:

- Website www.AllesToegankelijk.nl, met onder andere voorbeelden van toegankelijke goederen en diensten, tips en checklists. De website biedt inspiratie en handreikingen voor ondernemers en beleidsmakers om hun producten en diensten zo toegankelijk mogelijk te maken. Bezoekers van de website kunnen zelf hun initiatief aan de website toevoegen. Alle initiatieven worden volgens vaste criteria getoetst, de tekst wordt geredigeerd en gecontroleerd op toegankelijkheid.
De website voldoet aan de webrichtlijnen en is daarmee goed toegankelijk, gebruiksvriendelijk en vindbaar. Maandelijks bezoeken 2000 tot 2500 mensen de website.
- Een vraagbaak (e-mail en telefoon), waar ondernemers, beleidsmakers en particulieren vragen kunnen stellen over toegankelijkheid. Hiervan wordt beperkt gebruik gemaakt. Het is de bedoeling dat mensen de meeste antwoorden via de website vinden, maar AllesToegankelijk biedt meerdere manieren van contact aan om zelf ook goed toegankelijk te zijn. Momenteel worden de meeste vragen gesteld over de ratificatie van het VN-verdrag en (aankomende) wetgeving.
- Communicatie via social media. AllesToegankelijk heeft ruim 500 volgers op [Twitter](https://twitter.com/AllesToegankelijk) en de filmpjes op [YouTube](https://www.youtube.com/channel/UC...) zijn meer dan 5000 keer bekeken.
- [Brochure 'Toegankelijkheid: winst voor iedereen!'](#), voor ondernemers die meer uit hun bedrijf willen halen. Informatie over diverse doelgroepen (aantallen en belangrijkste knelpunten die zij ervaren op het terrein van toegankelijkheid), voorbeelden van collega-ondernemers en handige tips.
- Een e-learning en checklists voor horecaondernemers en -personeel op het gebied van gastvrijheid in de horeca. Zie [Gastvrijheid in de horeca voor horecaondernemers](#).

Indirecte output:

- Brancheorganisaties zoals Koninklijke Horeca Nederland (KHN) en Detailhandel Nederland zorgen voor communicatie en inspiratie naar de achterban en ondernemers krijgen daarmee materiaal aangereikt om aan de slag te gaan met toegankelijkheid.
- Het thema toegankelijkheid/gastvrijheid voor mensen met een beperking staat op de bestuursagenda van diverse branches en bedrijven.
- Hotelketens en opleidingen in de horeca nemen de e-learning [Gastvrijheid](#) op in hun eigen scholingsprogramma. Zie bijvoorbeeld: <http://www.allestoegankelijk.nl/nl/Nieuws/Horeca-opleidingen-nemen-e-learning-op-in-lespakket.html>.
- Enkele grote bedrijven hebben aangegeven (extra) te willen investeren in toegankelijkheid.
- Ondernemers geven in een aantal gevallen aan dat hun afzetmarkt groter is nadat ze toegankelijkheidsverbeteringen hebben getroffen.

Wat zijn de succesfactoren?

De belangrijkste succesfactoren liggen op de volgende terreinen:

- *Samenwerking*
De unieke samenwerking van diverse partijen zorgt voor een directe koppeling van vragen en aanbod. Enerzijds het geluid van de belangrijkste knelpunten die mensen met

beperkingen ervaren en anderzijds het geluid van de (on)mogelijkheden in aanbod aan producten en diensten.

- *Perspectief ondernemer*
AllesToegankelijk legt de nadruk op het maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) en de commerciële mogelijkheden van het verbeteren van de toegankelijkheid. Gastvrijheid is de kern. Met de juiste houding (gastvrijheid) en kleine aanpassingen blijkt dat vaak eenvoudig te realiseren.
- *Thema- en branchegerichte aanpak*
De themagerichte- en branchegerichte aanpak (horeca, detailhandel, etc.) is leidend en communicatieactiviteiten en aanpassing website/ content ontwikkeling volgen grotendeels uit de keuze van thema's. Sterke inzet op communicatie werpt hierbij zijn vruchten af.
- *Design for all principe, universeel ontwerp, inclusief denken*
Als bij bouw/verbouw of ontwikkeling van producten en diensten direct vanaf het begin rekening wordt gehouden met de diversiteit in mensen, zijn latere (dure) aanpassingen niet nodig.

AllesToegankelijk in relatie tot wetgeving

Het tot stand komen van de ratificatie (naar verwachting medio 2015) onderstreept de urgentie om (activiteiten van) AllesToegankelijk nog intensiever voort te zetten, niet alleen in de horeca en detailhandel, maar vooral ook in andere branches, zoals de zorgsector en reisbranche. Hiermee geeft AllesToegankelijk uitvoering aan een deel van het VN-verdrag. Toegankelijkheid is namelijk één van de vier grondslagen van dit VN-verdrag dat gelijke behandeling, inclusie en volwaardig burgerschap mogelijk maakt.

In het concept van de Uitvoeringswet staat bovendien dat Nederland de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte (hierna WGBh/cz) gaat uitbreiden met toegankelijkheid van goederen en diensten.

Een verdrag, en dus ook dit VN-verdrag, richt zich primair tot de overheid die verantwoordelijk is voor de implementatie. Dat de horizontale werking van belang is (zoals in de WGBh/cz wordt uitgewerkt) doet daar niet aan af. Het is aan de overheid om de belemmeringen op te heffen. De meermalen genoemde progressieve verwezenlijking is in dit verband van belang en geldt ook voor de ondersteunende maatregelen op alle terreinen van de samenleving.

De stuurgroep van AllesToegankelijk wil de komende jaren, deels met steun van de overheid, blijven inzetten op de zelfreguleringslijn (de zogenaamde horizontale werking waarlangs de rijksoverheid de implementatie van het VN-Verdrag wil inzetten) door:

- *het vergroten van bewustwording in een grotere diversiteit aan branches en bedrijven*
Vooral in de horeca en detailhandel is gewerkt aan het vergroten van bewustwording in relatie tot toegankelijkheid. Brancheorganisaties/bedrijven en ondernemers zetten nu stappen in het daadwerkelijk communiceren over- en het realiseren van toegankelijkheid(sverbeteringen). De opgedane kennis en ervaring wil de stuurgroep komende jaren inzetten in andere branches, zoals de zorg- en de reisbranche. Met bewustwording en inclusief denken begint het en dat zal nog de nodige inspanningen vragen. Toegankelijkheid in de breedste zin van het woord, fysieke toegankelijkheid maar vooral ook aandacht voor bejegening, informatie en communicatie.
- *het aanjagen en stimuleren van het bedrijfsleven om te werken aan toegankelijkheid*
Zowel in de horeca en detailhandel, als in andere branches, blijft een aanjagende en stimulerende rol in de komende jaren noodzakelijk om brancheorganisaties/bedrijven en ondernemers in beweging te houden/brengen. De boodschap met de nadruk op het maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) en de commerciële mogelijkheden van het verbeteren van de toegankelijkheid wil de stuurgroep verder uitdragen. De verzamelde informatie over de doelgroepen (mensen met verschillende beperkingen en aantallen), voorbeelden van collega-ondernemers en tips helpen hier enorm bij. De ratificatie van het VN-verdrag en aankomende wetgeving geeft ondernemers daarbij een extra push om nu al aan de slag te gaan.

- *verzamelen van goede voorbeelden en het ontwikkelen van ondersteuningsmateriaal*
Uit de contacten met het bedrijfsleven tot nu toe blijkt een positieve wil om aan de slag te gaan met toegankelijkheid. Hierbij is een sterke behoefte aan concrete handvatten. Hoe werken collega-ondernemers aan toegankelijkheid? Waar moet ik beginnen? Hebben jullie tips? De stuurgroep wil het reeds verzamelde en ontwikkelde ondersteuningsmateriaal (checklists, e-learning modules etc.) toepasbaar maken voor meer/andere branches en bedrijven. Belangrijk aandachtspunt hierbij is dat mensen met een beperking keuzemogelijkheden hebben.

Zowel vanuit de rijksoverheid als de gemeenten komt de vraag wat AllesToegankelijk kan betekenen op lokaal niveau. Op dit punt wil de stuurgroep graag een samenwerking aangaan met de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en gemeenten. De precieze uitwerking hiervan vraagt nog gesprekken met zowel overheid, de VNG en een aantal gemeenten. De stuurgroep wil graag deze gesprekken aangaan om te komen tot een concreet uitvoeringsplan. Aangezien de implementatie van het VN-verdrag doorwerkt in de verschillende overheidslagen en de implementatie vooral op lokaal niveau zal plaatsvinden, wordt voorgesteld om "Agenda 22" te bevorderen bij gemeenten. "Agenda 22" is de naam van de set beginselen, opgesteld in VN-verband, die de voorloper van het Verdrag is geweest. Het gebruik van deze term verdient de voorkeur omdat veel gemeenten al met "Agenda 22" bekend zijn en zo dus ook gemakkelijk "koplopergemeenten" gevonden kunnen worden. De stuurgroep kan zich vinden in dit voorstel van de overheid om Agenda 22 te bevorderen en wil in dit kader vooral de vertaalslag maken naar uitvoering. Hierbij wordt gedacht aan verbetering van producten en diensten van gemeenten zelf, maar ook aan de samenwerking met bijvoorbeeld het bedrijfsleven en lokale (belangen)organisaties. En verbetering van toegankelijkheid van de openbare ruimte. Het moet dan wel innovatief en een aanvulling op bestaande initiatieven zijn, met uiteindelijk een verbetering van de toegankelijkheid en inclusieve samenleving op lokaal niveau.

Tot slot

De stuurgroep stelt zich beschikbaar om vanuit het zelfreguleringsprincipe verder invulling te geven aan de uitvoering van het VN-verdrag, in het bijzonder op het terrein van toegankelijkheid van goederen en diensten. En waarbij aandacht is voor zowel de fysieke omgeving, maar vooral ook voor bejegening, informatie en communicatie. Zij wil graag participeren in het structurele overleg waarnaar in het concept van de Goedkeuringswet (pagina 10) wordt gerefereerd. Met het uitbouwen van successen in de afgelopen jaren werkt de stuurgroep graag verder aan een toegankelijke en inclusieve samenleving waarin iedereen, ongeacht zijn of haar beperking, kan participeren.

Contactpersoon:

Secretaris stuurgroep en projectleider AllesToegankelijk

ADVIES

**Over de concepten van de Goedkeuringswet en
Uitvoeringswet bij het VN-Verdrag inzake de rechten van
personen met een handicap**

Inleiding

Het College voor de Rechten van de Mens heeft onderstaand advies opgesteld op verzoek van de Staatsecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Bij het opstellen van het advies is, naast de conceptwetteksten en de memorie van toelichting, gebruik gemaakt van de inbreng van zowel burgers als organisaties van mensen met een beperking in het kader van de internetconsultatie die de staatssecretaris in juli/augustus 2013 heeft ingesteld. Ook heeft het College gebruik gemaakt van het onderzoeksrapport 'Ratificatie... en dan?' en het aanvullend rapport daarbij van het Studie- en Informatiecentrum Mensenrechten (Universiteit Utrecht) en van de impactanalyse 'Economische gevolgen van ratificatie van het VN-Verdrag handicap' van SEOR (Erasmus Universiteit Rotterdam).

Het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap is in 2006 tot stand gekomen en in 2007 door Nederland ondertekend. Kernwaarden uit het verdrag zijn het bevorderen van inclusie en participatie van mensen met een beperking, het tegengaan van uitsluiting, het bevorderen van respect voor de inherente waardigheid van ieder mens, het bevorderen van individuele autonomie en het creëren van volwaardig burgerschap. Door het verdrag te ratificeren laat de regering zien deze kernwaarden te onderschrijven en maatregelen te willen nemen om hier invulling aan te geven. Het College spreekt hier zijn waardering voor uit. Gegeven de geringe deelname van mensen met een beperking aan de Nederlandse samenleving, dringt het College er bij de regering op aan de voorstellen voor de Goedkeuringswet en Uitvoeringswet zo spoedig mogelijk bij de Tweede Kamer in te dienen en deze van de zijde van de regering met voortvarendheid te behandelen.

I. Opmerkingen bij de Goedkeuringswet

Algemeen deel

Nationaal Actieplan

Ratificatie van het verdrag zal moeten zorgen voor de verwezenlijking van de doelstellingen van het verdrag. Sommige rechten dienen onmiddellijk en andere rechten kunnen geleidelijk worden verwezenlijkt. Het College merkt op dat in de toelichting op de Goedkeuringswet voornamelijk verwezen wordt naar bestaande wetgevings- en beleidstrajecten en dat de ratificatie, naast de twee aangekondigde wetwijzigingen, nauwelijks wordt aangegrepen om aanvullende stappen te zetten om de inclusie van mensen met een beperking dichterbij te brengen. Toch is het van belang dat er helderheid komt over welke ambities de regering heeft bij verdere implementatie van het verdrag. Een Nationaal Actieplan zou zich hier goed voor lenen. Het College dringt er dan ook op aan een Nationaal Actieplan op te stellen waarin duidelijk wordt aangegeven welke concrete aanvullende maatregelen er op rijks- en lokaal niveau genomen worden om een inclusieve en toegankelijke samenleving te realiseren en wat het tijdpad hierbij is. Daarbij is het van belang dat dit aansluit bij het welvaartsniveau en de infrastructuur in Nederland en oog heeft voor de uitwerking op decentraal niveau. De reacties op de internetconsultatie kunnen aanknopingspunten bieden bij het opstellen van het plan.

Samenloop handicap/chronische ziekte met andere kenmerken

Bij de uitvoering van het verdrag is het van belang rekening te houden met mogelijke samenloop van andere factoren dan lichamelijke of geestelijke beperkingen, zoals sociaal economische positie of beschermde persoonlijke kenmerken als geslacht, afkomst of leeftijd. Een samenloop van verschillende aspecten kan bij bepaalde maatregelen namelijk tot achterstelling leiden en in sommige gevallen zelfs tot het overschrijden van mensenrechtelijke ondergrenzen. Bijvoorbeeld, ouderen kunnen, mede als gevolg van ouderdom, beperkingen krijgen. Die zullen vaak als kenmerkend voor leeftijd worden gezien, terwijl het verdrag hen recht geeft op redelijke aanpassingen. Het College beveelt aan hier bij de implementatie van het verdrag aandacht aan te besteden.

Autonomie en beschermwaardigheid

In paragraaf 8 van de memorie van toelichting gaat de regering in op autonomie en zelfbeschikking als belangrijke uitgangspunten van het verdrag. In deze paragraaf wordt vervolgens vanuit een zorgperspectief nader ingegaan op de uitwerking van autonomie. Daarbij wordt onder meer ingegaan op de ruimte die een individu heeft om ten aanzien van (medische) behandelingen beslissingen over het eigen leven te nemen. Veel van wat in deze paragraaf aan de orde wordt gesteld, raakt aan de bepalingen van artikel 12 van het Verdrag inzake gelijkheid voor de wet, artikel 14 inzake de vrijheid en veiligheid van de persoon en artikel 17 inzake de bescherming van de persoonlijke integriteit. Gelet op de paradigmaverschuiving van patiënt naar burger met rechten die in het Verdrag tot uiting komt, is het College van mening dat bespreking van autonomie op deze plaats in de memorie van toelichting in een breder kader geplaatst zou moeten worden dan alleen in het kader van de zorg. Ook op andere maatschappelijke terreinen is autonomie voor mensen met een beperking wezenlijk voor het realiseren van hun mensenrechten. Het College vraagt de regering nader aan te geven hoe deze principes zich naar andere terreinen vertalen.

Optioneel Protocol

In de memorie van toelichting bij de Goedkeuringswet wordt aangegeven waarom het Optioneel Protocol bij het verdrag, waarmee een individueel klachtrecht bij het Comité zou ontstaan, nog niet is ondertekend en goedgekeurd. De voornaamste reden die in de

memorie van toelichting is genoemd is dat Nederland het individueel klachtrecht bij het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten (IVESCR) nog niet heeft bekrachtigd. Het Optioneel Protocol bij het IVESCR is ondertekend door Nederland, maar nog niet goedgekeurd.

Het College wijst op het belang van individueel klachtrecht waarmee enerzijds een bijdrage geleverd kan worden aan de rechtsontwikkeling en rechtszekerheid in het algemeen en waardoor anderzijds een aanvullende juridische waarborg ontstaat voor individuele burgers die nationale rechtsmiddelen hebben uitgeput. Het individueel klachtrecht draagt bij aan de mogelijkheid tot verduidelijking van de verdragsverplichtingen door VN-comités die toezien op de naleving van VN-verdragen. Verplichtingen die de Staat door ratificatie van het verdrag reeds op zich genomen heeft, worden met het individuele klachtrecht concreet en toetsbaar. Nederland heeft al het individueel klachtrecht aanvaard onder het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (IVBPR), het Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing (CAT), het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie (CERD), het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen (CEDAW ofwel het Vrouwenverdrag) en het Internationaal Verdrag inzake de bescherming van alle personen tegen gedwongen verdwijning. Aangezien het onderhavige verdrag een explicitering is van rechten en verplichtingen die in reeds bestaande mensenrechtenverdragen verankerd zijn en aangezien onder een viertal belangrijke verdragen reeds individueel klachtrecht verzekerd is, is het consequent en passend om ook het Optioneel Protocol bij het onderhavige verdrag te ondertekenen en te ratificeren.

Voor de economische, sociale en culturele rechten zoals omschreven in het IVESCR heeft Nederland het individueel klachtrecht nog niet aanvaard. Ook deze rechten lenen zich voor verduidelijking en juist voor deze rechten zou toetsing door een comité van deskundigen een echte meerwaarde bieden. Het College pleit dan ook voor spoedige ondertekening en ratificatie van zowel het Optioneel Protocol bij dit verdrag als het Optioneel Protocol bij het IVESCR. Het College ziet overigens niet in waarom ondertekening en ratificatie van het Optioneel Protocol bij dit verdrag zou moeten wachten tot ratificatie van het protocol bij het IVESCR. De ondertekening en goedkeuring van het Optioneel Protocol bij het onderhavige verdrag zou de individuele rechtsbescherming van mensen met een beperking vergroten en de correcte implementatie van het verdrag bevorderen. Dit kent een zelfstandige betekenis, los van afwegingen over het ratificeren van het IVESCR-protocol.

Caribisch Nederland

In paragraaf 11 van de memorie van toelichting staat dat het verdrag vooralsnog niet voor Bonaire, Sint Eustatius en Saba (Caribisch Nederland) zal gelden. Het College stelt vraagtekens bij de noodzaak en juridische haalbaarheid van dit standpunt. De wenselijkheid van gelding van het verdrag in Caribisch Nederland staat voor het College voorop. Er zijn recente signalen dat er in Caribisch Nederland structurele achterstanden zijn op het terrein van zorg voor mensen met een beperking.¹ Uit recent onderzoek van UNICEF blijkt dat er op sommige eilanden niet of nauwelijks voorzieningen zijn voor kinderen met een verstandelijke of lichamelijke beperking.² Gelet hierop lijkt het vanzelfsprekend dat de zorg voor mensen met een beperking, zowel voor mensen met een geestelijke als mensen met een lichamelijke beperking, blijvend bijzondere aandacht verdient en hoe dan ook verbetering noodzakelijk is. Maar ook wat andere terreinen betreft is het van belang dat er aandacht is voor mensen met een beperking. Het College vindt het dan ook wenselijk dat het verdrag in Caribisch Nederland gelding zal krijgen.

¹ Evaluatieonderzoek Gezondheidszorg Caribisch Nederland na de transitie, oktober 2010, R.W. Verrips, 31 maart 2013.

² Kinderrechten in Caribisch Nederland, Karin Kloosterboer, UNICEF, mei 2013.

Naast de wenselijkheid is er de vraag of er juridische noodzaak is om de gelding voor Caribisch Nederland uit te sluiten. Het ontbreken van specifieke gelijkebehandelingswetgeving in Caribisch Nederland op het moment van ratificatie hoeft volgens het College niet direct een belemmering te zijn voor inwerkingtreding van het verdrag in Caribisch Nederland. Het verdrag roept op tot het bieden van effectieve wettelijke bescherming tegen discriminatie en passende maatregelen om te waarborgen dat redelijke aanpassingen worden verricht, maar schrijft niet voor dat daarvoor wetgeving op het terrein van de gelijke behandeling voorwaarde is. De gelijkebehandelingsnorm maakt in Caribisch Nederland wel degelijk deel uit van het geldende recht, met name door artikel 1 van de Grondwet en de gebondenheid aan internationale verdragen (zoals artikel 26 van het Internationaal Verdrag inzake burgerlijke en politieke rechten). De afwezigheid van specifieke gelijkebehandelingswetgeving voor Caribisch Nederland is geen direct beletsel voor ratificatie voor dat deel van Nederland, omdat andere nationale en internationale gelijkebehandelingsnormen daar al gelden. Als het verdrag voor Caribisch Nederland zou gaan gelden dan zouden bovendien, door het Nederlandse systeem van doorwerking van het internationale recht, een ieder verbindende bepalingen uit het onderhavige verdrag (zoals de bepalingen betreffende het gelijkheidsbeginsel) eveneens direct doorwerken op Caribisch Nederland en bescherming bieden tegen ongelijke behandeling. Wanneer specifieke gelijkebehandelingswetgeving in Caribisch Nederland wordt ingevoerd, zullen burgers ook directe rechtsbescherming hebben tegen ongelijke behandeling door private partijen.

Los van de vraag of uitsluiting van Caribisch Nederland van de werking van het verdrag wenselijk of noodzakelijk is, vraagt het College zich af of het vanuit constitutioneel oogpunt juridisch haalbaar is om het Caribische deel van het grondgebied uit te sluiten van de werking van dit VN-verdrag. Caribisch Nederland maakt deel uit van het staatsbestel van Nederland. Op grond van artikel 1, tweede lid, van het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden (de zogenaamde differentiatiebepaling), kan ervoor gekozen worden om regelgeving niet van toepassing te laten zijn in Caribisch Nederland indien er sprake is van omstandigheden waardoor de eilanden zich wezenlijk onderscheiden van Nederland. Wellicht dat in de implementatie van het verdrag maatwerk nodig zal zijn, maar voor de gelding van het verdrag ziet het College geen rechtvaardiging voor uitsluiting van Caribisch Nederland. Het feit dat er in Caribisch Nederland geen gelijkebehandelingswetgeving van kracht is, is onvoldoende motivering om de gelding voor Caribisch Nederland uit te sluiten. Het voldoet niet aan de inhoudelijke criteria die zijn opgenomen in de differentiatiebepaling.

Artikelsgewijs deel

Artikel 4 Algemene verplichtingen

Gelet op de aard van artikel 4 van het verdrag, waarin de kernverplichtingen van de Staat worden opgesomd, acht het College de toelichting bij dit artikel summier. De tekst van de memorie van toelichting in de huidige vorm is vooral een weergave van bestaande maatregelen op het terrein van de positie van mensen met een beperking, maar geeft niet aan op welke terreinen wet- en regelgeving moet worden uitgebreid om tegemoet te komen aan de verplichtingen uit het verdrag. Het College beveelt aan de memorie van toelichting op dit punt uit te breiden en een algemeen overzicht te geven van de belangrijkste (wettelijke- en beleids)maatregelen die de regering zal treffen om de doelstellingen van het verdrag te verwezenlijken. Ook beveelt het College aan hier expliciet aandacht te besteden aan en - indien nodig - onderzoek aan te kondigen naar de conformiteit van bestaande wetgeving aan de verplichtingen van het verdrag. Bestaande wetgeving kan mensen met een beperking bijzonder treffen en zal op grond van artikel 4,

eerste lid, onderdeel b, in overeenstemming moeten worden gebracht met de doelstellingen en de strekking van het verdrag.

De memorie van toelichting bij artikel 4 wijst erop dat het verdrag geleidelijke verwezenlijking van economische, sociale en culturele rechten toestaat. Terecht merkt de regering op dat ervan moet worden uitgegaan dat aan burgerrechten en politieke rechten onmiddellijk moet zijn voldaan. Het College merkt op dat dit tevens geldt voor het recht op non-discriminatie, ook in relatie tot economische, sociale en culturele rechten. Dat betekent bijvoorbeeld dat het recht op het genot van het hoogst haalbare niveau van gezondheid een recht is dat geleidelijk verwezenlijkt kan worden. Het recht op het hoogst haalbare niveau van gezondheid zonder discriminatie op grond van een beperking moet echter onmiddellijk worden verzekerd. Het verdient aanbeveling dit expliciet in de memorie van toelichting op te nemen.

Artikel 5 Gelijkheid en non-discriminatie

De regering is voornemens om, ter implementatie van artikel 5 van het verdrag, de WGBH/CZ uit te breiden naar het terrein van goederen en diensten. Het College juicht dit toe, omdat hiermee de verplichting tot het doen van doeltreffende aanpassingen geëxpliciteerd wordt voor aanbieders van goederen en diensten. Het College wijst er op dat hiermee de verplichting tot het doen van doeltreffende aanpassingen voor verhoudingen tussen burgers onderling geregeld zal zijn, maar dat de regering niet aangeeft wat de overheid zelf gaat doen om als aanbieder van goederen en diensten verdragsconform te handelen. Het College dringt erop aan dat de regering in de memorie van toelichting nadrukkelijker tot uitdrukking brengt welke maatregelen het zal nemen om ervoor te zorgen dat het overheidshandelen aan de normen van het verdrag voldoet. Daarnaast acht het College het van belang dat de rechtsbescherming bij overheidshandelen verbeterd wordt. In dit verband kan de regering overwegen de wettelijke norm uit de WGBH/CZ ook van toepassing te laten zijn op eenzijdig overheidshandelen, zoals in de AWGB voor de grond ras op het terrein van sociale bescherming (artikel 7a AWGB) ook (deels) het geval is.

In de opsomming van gronden in artikel 1 van de Grondwet staan handicap of chronische ziekte momenteel niet expliciet genoemd. Het College acht een uitbreiding van de gronden van artikel 1 Grondwet niet noodzakelijk voor de ratificatie maar wel wenselijk voor het bereiken van de doelstellingen van het verdrag. Uitbreiding van artikel 1 Grondwet kan een belangrijke bijdrage leveren aan de bewustwording van de gelijke rechten van mensen met een beperking. Het College beveelt dan ook aan om het initiatiefvoorstel³ van de leden Van der Ham, Van Tongeren en Heijnen, houdende verklaring dat er grond bestaat een voorstel in overweging te nemen tot verandering in de Grondwet, strekkende tot toevoeging van handicap en hetero- of homoseksuele gerichtheid als non-discriminatiegrond, te ondersteunen.

Artikel 6 Vrouwen met een beperking

De regering verwijst in de memorie van toelichting voor de implementatie van artikel 6 van het verdrag onder andere naar het emancipatiebeleid. Het College meent dat ratificatie van het verdrag aanleiding geeft om in het emancipatiebeleid ook nadrukkelijker en structureel aandacht te besteden aan vrouwen met een beperking, bijvoorbeeld aan de risico's voor vrouwen met een beperking om blootgesteld te worden aan (seksueel) geweld. Het emancipatiebeleid zou er tevens voor moeten zorgen dat er bij ingrijpende hervormingen, zoals de hervorming van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ), aandacht is voor de effecten op vrouwen met een beperking. In dit kader zou een

³ *Kamerstukken II 2009/10, 32 411, nr. 1-2.*

emancipatie-effect-rapportage een nuttig instrument kunnen zijn, ook voor vrouwen met een beperking.

Dit artikel verplicht de staat maatregelen te nemen om de *empowerment* van vrouwen te waarborgen. In de memorie van toelichting wordt aan dit punt echter geen aandacht geschonken. Het College vraagt de regering aan te geven op welke wijze zij aan deze verplichting gevolg zal geven.

Artikel 7 Kinderen met een beperking

De specifieke situatie van kinderen met een beperking vraagt om nadrukkelijke en structurele aandacht in beleid en regelgeving die kinderen met een beperking aangaat. Te denken valt met name aan de komende Jeugdwet. Gelet op de aanzienlijke hervormingen en decentralisaties die zijn aangekondigd, zoals decentralisatie van de jeugdzorg, is het van belang dat de overheid nagaat of het hierbij aan de verdragsverplichtingen voldoet. Hierbij is het van belang dat de mening van kinderen met beperkingen wordt gevraagd en meegewogen.

Artikel 8 Bevordering van bewustwording

Dit verdragsartikel benoemt expliciet de opdracht aan de staat om de bewustwording ten aanzien van personen met een beperking te bevorderen. Bewustwording van de rechten van mensen met een beperking kan worden vergroot door te investeren in mensenrechteneducatie, waar op dit moment in Nederland nog niet structureel vorm aan wordt gegeven. Om de bewustwording te vergroten is het nodig dat kinderen op scholen maar ook professionals onderwijs en training krijgen over de specifieke rechten en positie van mensen met een beperking vanuit een breed mensenrechtelijk perspectief. Dit punt leent zich er overigens ook voor om in een Nationaal Actieplan mee te nemen.

Artikel 9 Toegankelijkheid

Vervoer

In de memorie van toelichting wordt onder het kopje 'vervoer' geen aandacht besteed aan de voorgenomen uitbreiding van de WGBH/CZ, zoals omschreven in de Implementatiewet. Het College vindt dat een omissie, zeker gelet op het feit dat taxivervoer, besloten busvervoer, veerponten, vliegvervoer en de OV chipkaart, momenteel niet, maar na de uitbreiding van de WGBH/CZ met het terrein goederen en diensten wel onder de reikwijdte van de WGBH/CZ vallen. Dit betekent dat de verplichting om doeltreffende aanpassingen te verrichten straks ook voor deze vervoersvormen gaat gelden. Het College beveelt aan om hier in de toelichting bij artikel 9 aandacht aan te besteden.

Bouwwerken

De memorie van toelichting besteedt aandacht aan het Bouwbesluit 2012. Dit Besluit regelt de toegankelijkheid van bouwwerken. Hoewel het Bouwbesluit aan toegankelijkheid aandacht besteedt, leggen de regels geen integrale toegankelijkheid op aan opdrachtgevers, ontwerpers en bouwers. Zo is bepaald dat ieder gebouw met een verblijfsgebied van minimaal 400 m² een 'toegankelijkheidssector' moet bevatten. Die sector moet ten minste 40% van het gebouw betreffen. Het College wijst er op dat gebouwen die slechts aan deze minimale norm voldoen, voor een groot deel niet toegankelijk zijn voor mensen met een beperking. In die zin is dan ook niet gegarandeerd dat er toegang tot de fysieke omgeving op voet van gelijkheid met anderen bestaat, zoals artikel 9 van het verdrag voorschrijft. Het College adviseert het kabinet dan ook om op termijn de normen aan te passen, dan wel op andere wijze te bewerkstelligen dat personen met een beperking zelfstandig en integraal gebruik kunnen maken van bouwwerken.

Het College constateert verder dat de memorie van toelichting zich beperkt tot de regelgeving voor gebouwde ruimte. Voor andere onderdelen van de leefomgeving in de openbare ruimte, waaronder bruggen, tunnels en trappen, gelden geen (afdwingbare) toegankelijkheidsnormen. Het College beveelt de regering aan om de memorie van toelichting in die zin aan te vullen en adviseert haar om in de toekomstige Omgevingswet de toegankelijkheid van de openbare ruimte te regelen.

Het College signaleert verder dat waar het toegankelijk bouwen van woningen en openbare gebouwen in de praktijk problematisch is, dat vaak het gevolg lijkt te zijn van een gebrek in de handhaving van de bestaande bouwnormen. Daarom dringt het College er op aan om in overleg met de bestuurslagen die daarvoor verantwoordelijk zijn, verplichtende afspraken te maken over toezicht en handhaving.

Websites

Het College merkt op dat de toegankelijkheid van websites van rijksoverheid en lagere overheden niet volledig is gewaarborgd, terwijl burgers steeds meer op deze websites aangewezen zijn om zaken te regelen. Uit de toelichting bij de Goedkeuringswet, de Kamerbrief van 26 november 2012 van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (*Kamerstukken II 2012/13, 26 643, nr. 260*) en uit het overleg met de Tweede Kamer van 3 april 2013 (*Kamerstukken II 2012/13, 26 643, nr. 276*) blijkt dat de minister de webrichtlijnen voor overheidsinstellingen wil laten toepassen op basis van het 'pas toe of leg uit'-beginsel. De overheid laat hiermee toe dat de eisen aan overheidsdiensten voor wat betreft de webtoegankelijkheid niet aan de eisen van het verdrag voldoen. Dit is geen wenselijke situatie en het College dringt er dan ook op aan dat overheidsdiensten ten aanzien van de webtoegankelijkheid bekend worden gemaakt met de verplichtingen uit het verdrag.

Artikel 10 Recht op leven

Bij de ondertekening van dit verdrag heeft de regering een interpretatieve verklaring afgelegd over de reikwijdte van het recht op leven. De regering is voornemens om bij de ratificatie deze interpretatieve verklaring te bekrachtigen. Het College vraagt de regering om nader in te gaan op de noodzaak van deze verklaring. In artikel 6 van het VN-Verdrag inzake de rechten van het kind en artikel 6 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (IVBPR) is het recht op leven opgenomen, zonder een aanduiding van wanneer dit recht op leven begint. Nederland heeft geen voorbehoud of interpretatieve verklaring gemaakt bij deze artikelen. Het College ziet niet in waarom, nu dit recht wordt geëxpliciteerd voor mensen met een beperking, er een interpretatieve verklaring nodig is. Het College ziet dit artikel overigens met name als een non-discriminatiebepaling, die voldoende ruimte biedt voor een belangenafweging in gevallen waarin er een situatie ontstaat van ondraaglijk en uitzichtloos lijden zolang mensen met een beperking op voet van gelijkheid het recht op leven kunnen genieten. Het College wijst er tenslotte op dat deze interpretatieve verklaring geen nadere uitleg van het verdrag geeft. De verklaring maakt de reikwijdte van de bepaling afhankelijk van nationale wet- en regelgeving. Dit strookt niet met de aard van het instrument interpretatieve verklaring.

Artikel 12 Gelijkheid voor de wet

In het verdrag is uitgangspunt dat mensen met een beperking die op een bepaald terrein niet zelfstandig in staat zijn een beslissing te nemen hierbij ondersteund worden. Een beslissing nemen in de plaats van een persoon met een beperking mag alleen als deze persoon niet in staat is zijn of haar wil aan te geven en als hierbij aan strikte voorwaarden wordt voldaan. Het College is van mening dat het hele Nederlandse vertegenwoordigingsstelsel hierop doorgelicht zou moeten worden. Hieronder geeft het College aan waar de regering in ieder geval kritisch naar zou moeten kijken en doet het

College aanbevelingen om het Nederlandse vertegenwoordigingssysteem met het verdrag te stroomlijnen.

De memorie van toelichting spitst zich toe op de zogenoemde wettelijke vertegenwoordigers: curator, bewindvoerder en mentor. Een van de (drie) gronden voor curatele is “een geestelijke stoornis, waardoor de gestoorde, al dan niet met tussenpozen, niet in staat is of bemoeilijkt wordt zijn belangen behoorlijk waar te nemen” (artikel 1:378, eerste lid, aanhef en onderdeel a, BW). Dit artikel legt een koppeling tussen een geestelijke stoornis en het niet kunnen behartigen van zijn belangen. Het College vraagt zich af hoe deze regeling zich verhoudt tot het tweede lid van artikel 12 van het verdrag dat bepaalt dat personen met een beperking op dezelfde voet als anderen handelingsbekwaam zijn. Daarom dient de beschermingsmaatregel van curatele zich niet alleen uit te strekken tot eenieder die vanwege zijn geestelijke toestand niet in staat is of bemoeilijkt wordt zijn belangen behoorlijk waar te nemen, maar ook tot een ieder die hier vanwege een lichamelijke toestand niet toe in staat is.

De wetgever spreekt zich niet uit over de maatstaf aan de hand waarvan een vertegenwoordiger namens de betrokkene moet beslissen. In de literatuur wordt op dit punt onderscheid gemaakt tussen *substituted judgement* en *best interests*. *Substituted judgement* houdt in dat de vertegenwoordiger moet nagaan wat deze specifieke patiënt, met zijn of haar achtergrond, geschiedenis etc., in de betreffende situatie zou hebben gewild. *Best interests* houdt in dat de vertegenwoordiger moet nagaan wat een redelijke patiënt zou hebben gewild, anders gezegd: wat het meest in diens belang is. De eerste opvatting sluit beter bij het verdrag aan en het College beveelt dan ook aan deze maatstaf in de wet vast te leggen.

Naast handelingsbekwaamheid speelt in de gezondheidszorg het begrip wils(on)bekwaamheid een belangrijke rol. Iemand is wilsonbekwaam als hij niet in staat is tot een redelijke waardering van zijn belangen ter zake (zie onder meer artikel 7:465 BW). Wilsonbekwaamheid brengt, net als handelingsonbekwaamheid, mee dat iemand geen rechtshandelingen meer kan verrichten en dat een vertegenwoordiger in zijn plaats moet beslissen. Het is het College opgevallen dat in de memorie van toelichting bij artikel 12 van het verdrag in het geheel niet op wils(on)bekwaamheid wordt ingegaan. Kan de regering dit toelichten?

Ten aanzien van de vaststelling van wilsonbekwaamheid is de wetgeving (naast het BW met name ook de Wet BOPZ, de twee wetsvoorstellen die de Wet BOPZ zullen vervangen, de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (WVGG) en de Wet zorg en dwang psychogeriatrische en verstandelijk gehandicapte cliënten (WZD)) uiterst summier. Zo zijn er geen procedurele regels voor de vraag wanneer tot vaststelling van de wilsbekwaamheid moet worden overgegaan, het begin en het einde van de wilsonbekwaamheid, vormen van verplicht overleg (met de vertegenwoordiger of met andere hulpverleners), het informeren van de patiënt over de voorgenomen beoordeling en de beslissing, de schriftelijke vastlegging van wilsonbekwaamheid en wie de wils(on)bekwaamheid vaststelt. Over de laatste twee aspecten zijn alleen in de voorgenomen Wet zorg en dwang regels te vinden. Het College is van opvatting dat de summiere regeling van de procedure rondom het vaststellen van wilsonbekwaamheid op gespannen voet staat met artikel 12, vierde lid, van het verdrag en beveelt de regering dan ook aan hier kritisch naar te kijken.

Alleen de Wet BOPZ kent een specifieke mogelijkheid tot klagen over de wilsonbekwaamheidsbeslissing, die de weg tot de rechter opent. In het kader van het BW staat alleen de weg naar de civiele rechter open. Deze rechtsgangen zijn afhankelijk van het initiatief van de betrokkene. Er is geen garantie voor “een regelmatige beoordeling door een bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of gerechtelijke instantie.”

Hiermee niet wordt voldaan aan de verdragsverplichting die uit artikel 12, vierde lid, van het verdrag voortvloeit en het College beveelt de regering dan ook aan de klachtmogelijkheid en procedure waarborgen voor een regelmatige beoordeling wettelijk te regelen.

Bij wilsonbekwaamheid kunnen, naast de curator, de mentor en de persoonlijk gemachtigde, een aantal zogenoemde informele vertegenwoordigers optreden. Over begin en einde van hun taak zwijgt de wet. Ook verschaft de wet geen duidelijkheid over de reikwijdte van hun bevoegdheden. De wet kent verder geen regeling voor het oplossen van conflicten met de vertegenwoordigde of de hulpverlener. Behalve de - door de wet niet nader ingevulde - eis van goed vertegenwoordigerschap is niet voorzien in enige vorm van toezicht op hun optreden, anders dan dat de hulpverlener op grond van goed hulpverlenerschap aan de beslissing van de vertegenwoordiger voorbij kan gaan. Ook is niet voorzien in regelmatige verantwoording. Het College vraagt zich af of in het licht van het verdrag de in het BW opgenomen regeling van de informele vertegenwoordiging geen bijstelling behoeft.

Als vertegenwoordiger kan tevens optreden de persoonlijk gemachtigde. Op grond van artikel 7:465, derde lid, van het BW heeft deze vertegenwoordiger de voorkeur boven de informele vertegenwoordiger. Naar het oordeel van het College is deze voorkeur in overeenstemming met het Verdrag. Tegelijk moet worden vastgesteld dat, net als de regeling van de informele vertegenwoordiging, de regeling van de persoonlijk gemachtigde uiterst summier is. In het licht van het verdrag behoeft de wettelijke regeling van de informele vertegenwoordiging bijstelling.

Anders dan bij curatele en mentorschap (artikel 1:381, vierde lid, en artikel 1:453 van het BW) kent de regeling van de geneeskundige behandelingsovereenkomst in het BW niet de regel dat de vertegenwoordiger de vertegenwoordigde ondersteunt om zoveel mogelijk zelf op te treden. Het College is van oordeel dat dit in het licht van het verdrag ook voor de persoonlijk gemachtigde en de informele vertegenwoordiger in de wet zou moeten worden vastgelegd. Ook zou voor beide typen vertegenwoordigers in de wet moeten worden opgenomen dat zij in het belang van de vertegenwoordigde dienen te handelen.

In de regeling van de behandelingsovereenkomst in het BW is niet opgenomen dat bij een wilsonbekwame patiënt die niet over een vertegenwoordiger beschikt, dient te worden voorzien in de benoeming van een mentor, in het bijzonder als de wilsonbekwaamheid structureel lijkt te zijn of wanneer ingrijpende beslissingen aan de orde zijn. Naar het oordeel van het College zou in het licht van artikel 12, derde lid, van het verdrag hierin voorzien moeten zijn.

Anticiperende besluitvorming via een zorgvolmacht en/of een schriftelijke wilsverklaring sluit goed aan op het verdrag. De zorgvolmacht, die reeds hiervoor aan de orde gekomen is, brengt, geheel in lijn met het verdrag, ten aanzien van de keuze van de vertegenwoordiger de persoonlijke voorkeur van de persoon met een beperking tot uitdrukking. Wel is de figuur van de persoonlijk gemachtigde in de praktijk nog relatief onbekend en het College vraagt zich af of meer voorlichting aan publiek en professionals hier niet op zijn plaats zou zijn. Ook de schriftelijke wilsverklaring maakt 'vooruit' beslissen mogelijk, en versterkt aldus de autonomie van de persoon met een beperking. De wet (artikel 7:450, derde lid, 3 BW) regelt wel de zogenoemde negatieve schriftelijke wilsverklaring (weigering behandeling), maar niet de positieve schriftelijke wilsverklaring (waarin de patiënt kan aangeven wat hij wel wenst) en evenmin vroegere niet schriftelijke wilsuitingen. Het College onderkent dat aan de laatste twee uitingen niet hetzelfde rechtsgevolg kan worden toegekend als aan de negatieve schriftelijke wilsverklaring. Niettemin zou naar het oordeel van het College in lijn met het verdrag in het BW kunnen

worden vastgelegd dat hulpverleners en vertegenwoordigers met dergelijke wilsuitingen rekening moeten houden.

Artikel 13 Toegang tot de rechter

De memorie van toelichting gaat alleen in op de fysieke toegankelijkheid van gebouwen van de Rechtspraak en voorzieningen voor mensen met een visuele en auditieve beperking. Het verdrag vereist echter dat ook procedurele en leeftijdsconforme voorzieningen worden getroffen om de rol van mensen met een beperking als partij of getuige te faciliteren. Voor mensen met verstandelijke beperking moeten daarom ook voorzieningen worden getroffen, bijvoorbeeld door informatie in eenvoudig taalgebruik te ontwikkelen en te zorgen voor ondersteuning. Daarnaast is het van belang dat er in het Strafrecht voldoende waarborgen zijn voor verdachten met een verstandelijke beperking. Het College beveelt de regering aan in kaart te brengen welke waarborgen nodig zijn en deze wettelijk vast te leggen.

Artikel 13, tweede lid, van het verdrag vereist het voorzien in passende training van mensen werkzaam in de rechtsbedeling, met inbegrip van medewerkers van de politie en het gevangeniswezen. Het College wijst erop dat dit betekent dat ook medewerkers van het Openbaar Ministerie, de rechterlijke macht en rechtshulpverleners een training zouden moeten ondergaan.

Artikel 14 Vrijheid en veiligheid van persoon

In de memorie van toelichting wordt terecht opgemerkt dat het gevaarscriterium van de Wet BOPZ voorkomt dat het enkele bestaan van een beperking een grond voor opname zou kunnen zijn. Ook in de vergelijkbare criteria zoals te vinden in de voorgenomen WVGG (ernstige schade) en de voorgenomen WZD (ernstig nadeel) wordt (terecht) deze lijn aangehouden. Wel stelt het College vast dat het verdrag ervan uitgaat dat gevaar zonder de aanwezigheid van een geestesstoornis niet tot een gedwongen opname kan leiden. Dit betekent dat anders wordt omgegaan met personen met een beperking (in de vorm van een geestesstoornis in de zin van de wet). Dit lijkt in strijd met artikel 14 lid 1 van het verdrag. Het College verzoekt de regering hier nader op in te gaan.

Op grond van artikel 60 Wet BOPZ is ten aanzien van een persoon die daartoe bereid is noch daartegen bezwaar maakt gedwongen opname in een, zoals de wet zegt, zwakzinnigeninrichting of verpleeginrichting mogelijk op basis van een beslissing van het Centraal indicatieorgaan. Artikel 16 WZD kent een vergelijkbare regeling. Het College verzoekt de regering om in te gaan op de vraag of deze regeling volledig in overeenstemming is met artikel 12, vierde lid, van het verdrag.

Het College stelt vast dat het toepassen van dwangbehandeling, -middelen en -maatregelen op grond van de Wet BOPZ niet alleen bij wilsonbekwame, maar ook bij wilsbekwame patiënten kan plaatsvinden. Het College werpt hierbij de vraag op waarom een wilsbekwame persoon met een beperking tegen zichzelf zou moeten worden beschermd. Dat is niet het geval bij een wilsbekwame zonder beperking. Het College adviseert de regering in dit verband in te gaan op de vraag hoe dat moet worden gezien in relatie tot "op voet van gelijkheid met anderen" in artikel 14, eerste lid, van het verdrag.

Het is de vraag of de interpretatieve verklaring die de regering voorstelt bij dit artikel noodzakelijk is. Het verdrag doelt op vrijheidsontneming vanwege het enkele bestaan van een beperking. Het ligt voor de hand dat als de vrijheidsontneming gebaseerd is op het gevaar dat iemand vormt voor zichzelf of voor zijn omgeving, deze niet gebaseerd is op het enkele bestaan van een beperking.

Artikel 15 Vrijwaring van foltering en andere wrede, onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing

In de memorie van toelichting wordt aangekondigd dat de bij ondertekening afgegeven interpretatieve verklaring zal worden aangepast. Nu de tekst daarvan niet bekend is, kan het College niet bepalen of de verklaring al dan niet afbreuk doet aan de rechten die het verdrag weergeeft. Het College merkt op dat momenteel een wijzigingsvoorstel voorligt van de Wet medisch-wetenschappelijk onderzoek met mensen, waar de memorie van toelichting naar verwijst. Bij de wetwijziging zal ook de ratificatie van het verdrag moeten worden betrokken. Ten aanzien van de beoogde verruiming van onder andere artikel 4 van die wet zal het College te zijner tijd een advies uitbrengen.

Artikel 16 Vrijwaring van uitbuiting, geweld en misbruik

De memorie van toelichting bij artikel 16 vermeldt de bepalingen uit het Wetboek van Strafrecht over uitbuiting en misbruik. De relevante passages in de memorie van toelichting gaan verder alleen in op het voorkomen en bestrijden van uitbuiting in arbeid. De regering merkt op dat er geen programma's zijn die specifiek zijn gericht op de uitbuiting van personen met een beperking.

Artikel 16 bevat echter veel meer verplichtingen, onder andere waar het gaat om het bieden van opvang en hulp aan mensen die slachtoffer zijn geworden van geweld, misbruik en uitbuiting. Het verdient aanbeveling dat de regering daar op ingaat en aangeeft welke voorzieningen worden geboden aan mensen met een beperking die slachtoffer zijn van geweld, misbruik of uitbuiting en of die voorzieningen voldoende zijn in het licht van de verdragsverplichtingen. Verder merkt het College op dat deze bepaling een expliciete verwijzing bevat naar de noodzaak gendersensitief beleid te voeren. Mede met het oog op de verwachte ratificatie van het Raad van Europa Verdrag inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld (CAHVIO), verdient het aanbeveling beleid te ontwikkelen voor het voorkomen en bestrijden van geweld en uitbuiting van meisjes en vrouwen met een beperking en te zorgen voor voldoende voorzieningen voor opvang en rehabilitatie

Artikel 19 Zelfstandig wonen en deel uitmaken van de maatschappij

Het College kan zich voorstellen dat de uitwerking van artikel 19, onderdeel a, van het verdrag consequenties heeft voor personen die intramuraal wonen. Zij moeten in ieder geval zeggenschap hebben over de vraag met wie zij hun woning delen. Het College adviseert de regering hierop in te gaan in de memorie van toelichting .

Op grond van artikel 19, onderdeel b, van het verdrag moet de staat waarborgen dat personen met een beperking toegang hebben tot thuis- en maatschappij-ondersteunende diensten, waaronder persoonlijke assistentie. De overgang van een deel van de AWBZ-voorzieningen naar de Wet maatschappelijke ondersteuning (WMO) betekent dat de uitvoering door gemeenten gaat plaatsvinden. In de huidige WMO geldt de compensatieplicht; het College van B&W moet de burger die beperkingen ondervindt in zijn zelfredzaamheid en participatie compenseren. De wet schrijft niet voor op welke wijze de gemeente invulling kan en mag geven aan het compensatiebeginsel, maar de gemeente heeft een resultaatsverplichting ten aanzien van de zelfredzaamheid en participatie. Het is aan de gemeente om te bepalen op welke wijze invulling wordt gegeven aan de compensatieplicht. In de voorstellen voor de herziene WMO, die in 2015 in werking moet treden, lijkt het er op dat de compensatieplicht niet langer het uitgangspunt is. Uit de tekst van het wetsvoorstel blijkt dat de gemeente een redelijkheidstoets kan uitvoeren en niet tot een resultaatsverplichting is gehouden. Daarmee is niet langer verzekerd dat de betrokkene voor zijn beperking wordt gecompenseerd, zodat hij op voet van gelijkheid kan participeren. Op de regering rust de plicht ervoor te zorgen dat de herziene WMO aan de vereisten uit het verdrag voldoet. Het College beveelt aan dat nader

onderzoek wordt uitgevoerd naar de vraag of de voorgenomen wijzigingen van de WMO in overeenstemming zijn met het verdrag. Het College wijst erop dat nieuwe wetgeving onder meer de toets van de algemene beginselen en de algemene verplichtingen van het verdrag, zoals neergelegd in artikel 3 en 4, moet kunnen doorstaan. Het College signaleert dat het gevaar dreigt dat mensen met een beperking in mindere mate autonoom kunnen functioneren en kunnen participeren aan maatschappelijke activiteiten. Dat druist in tegen de doelstelling van het verdrag en kan daarom mogelijk in strijd komen met artikel 18 van het Verdrag van Wenen inzake het Verdragenrecht. In dat kader is ook van belang dat 24-uurszorg nu nog is geregeld via artikel 34 Besluit zorgaanspraken AWBZ. De uitvoering gaat over naar gemeenten en WMO. Weliswaar dient gemeente dan ondersteuning op maat te regelen, maar moet daarbij rekening houden met artikel 19 van het verdrag.

Op grond van de Wet bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek (hierna: de Rotterdamwet) is het mogelijk dat mensen met een beperking die geen inkomen uit arbeid, ouderdomspensioen of studiefinanciering beschikken en minder dan 6 jaar in de regio waarin de gemeente gelegen is wonen, niet in aanmerking komen voor een huisvestingsvergunning. Deze maatregel is neutraal geformuleerd en maakt geen direct onderscheid op grond van handicap of chronische ziekte. Aangezien personen met een beperking een aantoonbaar lagere arbeidsparticipatie hebben, zal deze maatregel wel indirect onderscheid maken op grond van handicap of chronische ziekte omdat deze groep bijzonder wordt getroffen. Dit betekent dat er een objectieve rechtvaardiging moet zijn voor dit onderscheid. Het College meent dat deze er niet is omdat het doel van de maatregel (het tegengaan van verschijnselen van achterstand in probleemwijken) niet met het middel (het weren van onder meer mensen met een beperking zonder inkomen uit arbeid) kan worden bereikt. De maatregel is derhalve in zijn effect discriminatoir van aard en strookt niet met het doel en de strekking van artikel 19 van het verdrag.

Artikel 20 Persoonlijke mobiliteit

Op grond van artikel 20, onderdeel d, moet de Staat producenten van mobiliteitshulpmiddelen aanmoedigen om rekening te houden met alle aspecten van mobiliteit. De opmerking in de memorie van toelichting gaat slechts uit van de veronderstelling dat deze producenten op grond van de vraag naar mobiliteitsmiddelen hier al aandacht aan geven. Hoe gaat de Staat de verplichting om 'aan te moedigen' vorm geven?

Artikel 21 Vrijheid van meningsuiting en toegang tot informatie

Bij onderdeel b beschrijft de memorie van toelichting de beschikbaarheid van voorzieningen voor mensen met een auditieve en visuele beperking in het algemeen. Gelet op de tekst van onderdeel b, waarin staat dat de Staat personen met een beperking specifiek 'in officiële contacten' moet faciliteren, vraagt het College de regering om nader aan te geven welke passende maatregelen worden genomen om te voorzien in communicatiemiddelen voor mensen met een beperking in officiële contacten.

Artikel 23 Eerbiediging van de woning en het gezinsleven

De regering heeft bij de ondertekening van het verdrag een interpretatieve verklaring afgelegd bij artikel 23, eerste lid, onderdeel b, waarin gewezen wordt op het belang van het kind. Het College acht bekrachtiging van deze verklaring bij de ratificatie niet nodig en onwenselijk. Het Koninkrijk der Nederlanden is gebonden aan het Verdrag inzake de rechten van het kind (CRC). Op basis van artikel 3 van het CRC staat het belang van het kind altijd voorop bij maatregelen die kinderen aangaan. Artikel 23, eerste lid, onderdeel b gaat echter niet over het kind maar over het onverwekte kind en de kindwens van personen met een beperking. In de andere onderdelen van artikel 23 gaat het om situaties waarbij daadwerkelijk kinderen betrokken zijn en wordt het belang van het kind expliciet genoemd. Het College meent dat het belang van het kind op de juiste plekken in artikel 23

benoemd is. Het College vraagt zich daarnaast af of deze interpretatieve verklaring niet in strijd is met de geest en de strekking van het verdrag. De suggestie wordt gewekt dat in het belang van het (onverwekte) kind een uitzondering mogelijk is op de rechten uit artikel 23, eerste lid, onderdeel b. Hiermee wordt onverantwoord ouderschap verbonden aan het hebben van een (geestelijke) beperking en wordt ingrijpen in het belang van het (onverwekte) kind gerechtvaardigd. Het College stelt dat dit in strijd is met het verdrag omdat hiermee onderscheid wordt gemaakt tussen mensen met en mensen zonder een beperking.

Het College adviseert nader onderzoek te doen naar hoe vorm gegeven kan worden aan verantwoord ouderschap, waarbij onder meer aandacht kan worden besteed aan mensen die vanwege hun beperking mogelijk niet in staat zijn om verantwoordelijke ouders te zijn. Dit onderzoek kan dienen als voer voor verder maatschappelijk debat over dit onderwerp. Hierbij merkt het College op dat bij keuzes omtrent verantwoord ouderschap de belangen van het kind voorop dienen te staan.

Artikel 24 Onderwijs

In 2014 wordt de Wet op het passend onderwijs ingevoerd. Doel van deze wet is ervoor te zorgen dat kinderen die extra ondersteuning nodig hebben een plek in het onderwijs krijgen die zo goed mogelijk bij ze past. Uitgangspunt van het verdrag is inclusief onderwijs. Dit betekent dat het onderwijs zo moet worden ingericht dat kinderen met een beperking in het reguliere onderwijs terecht kunnen. Het College is van opvatting dat de doelen van passend onderwijs op het verdrag aansluiten, mede gelet op de plicht van scholen om op grond van de WGBH/CZ doeltreffende aanpassingen te verrichten. De vraag is echter of het onder de huidige omstandigheden lukt om passend onderwijs conform het verdrag te kunnen uitvoeren. Uit onderzoek van de Rekenkamer (juli 2013) blijkt dat veel basisscholen niet de financiële mogelijkheden hebben om in passend onderwijs te investeren. Het is daarom van belang dat de regering kritisch bekijkt of alle voorwaarden aanwezig zijn om passend onderwijs te kunnen uitvoeren. Daarnaast beveelt het College de regering aan om bij de evaluatie van passend onderwijs expliciet na te gaan of de wijze waarop hier invulling aan wordt gegeven met het verdrag strookt.

Artikel 27 Werk en werkgelegenheid

Met de Participatiewet wil het kabinet onder meer bereiken dat meer mensen met een beperking werk krijgen. Dit bevordert de participatie van mensen met een beperking in de samenleving. De contouren van de Participatiewet zijn bekend, maar de inhoud hiervan wordt nog uitgewerkt. Bij de uitwerking is het van belang dat wordt nagegaan of de inhoud van de wet aan de normen van het verdrag voldoet. Het College dringt er bij de regering op aan erop toe te zien dat bij de totstandkoming van de Participatiewet aandacht is voor conformiteit met de normen van het verdrag.

Artikel 33 Nationale implementatie en toezicht

De memorie van toelichting wijst het College voor de Rechten van de Mens als onafhankelijke instantie aan die de uitvoering van het verdrag moet bevorderen, beschermen en monitoren. Het College beziet momenteel hoe het beste vorm gegeven kan worden aan de verantwoordelijkheden van het onafhankelijk orgaan en zal bij de invulling van deze taak de ervaringen van andere *monitoring bodies* meenemen. Voor bevorderen van naleving van het verdrag is van belang dat de regering een Nationaal Actieplan CRPD opstelt waarin staat hoe de regering nader vorm gaat geven aan de verwezenlijking van de verplichtingen uit het verdrag. Zo'n actieplan kan mede de basis vormen voor de monitoringsactiviteiten die het College als onafhankelijk orgaan zal ontplooien.

II. Opmerkingen bij de Uitvoeringswet

Wijziging WGBH/CZ

Het voorstel zorgt er voor dat private partijen hun goederen en diensten op voet van gelijkheid met anderen aan mensen met een beperking moeten aanbieden. Daarmee wordt het beginsel van gelijke behandeling ongeacht handicap of chronische ziekte verder uitgebreid. Het College ondersteunt de voorgestelde wijziging van de WGBH/CZ van harte. Het College beveelt, zoals hierboven reeds aangegeven in het commentaar op de Goedkeuringswet, aan om in de memorie van toelichting aan te geven wat de overheid zelf gaat doen om als aanbieder van goederen en diensten verdragsconform te handelen. Het College wijst erop dat het hierbij ook gaat om overheidsdiensten die niet onder de WGBH/CZ vallen, namelijk diensten waarbij sprake is van eenzijdig overheidshandelen. Daarnaast vraagt het College aandacht voor de juridische haalbaarheid van de uitzondering voor financiële diensten in het geval de gezondheidstoestand van een persoon een bepalende factor is in de risicobeoordeling voor een dienst, zoals neergelegd in artikel 5 van het verdrag. De regering haalt terecht de Europese jurisprudentie aan inzake onderscheid op grond van geslacht (het arrest van het Hof van Justitie EU in de zaak Test-Aankoop), maar concludeert dat een dergelijke uitzondering waarmee direct onderscheid op grond van handicap of chronische ziekte wordt gemaakt niet in strijd is met het gelijkheidsbeginsel. Uit de memorie van toelichting blijkt echter niet waaruit het verschil bestaat dat gemaakt wordt tussen de grond geslacht en de grond handicap/chronische ziekte. Ook geeft de regering niet aan waarom een dergelijke beperking van het recht op gelijke behandeling noodzakelijk is, dit mede in het licht van de uitspraak in de zaak Test-Aankoop. Het College vraagt de regering dit nader toe te lichten.

Wijziging Kieswet

Het College steunt het streven naar toegankelijkheid van stemlokalen maar wijst erop dat alle stemlokalen toegankelijk dienen te zijn. Nu het bij het stemmen gaat om een belangrijk politiek recht, waarvan de verwezenlijking direct dient te gebeuren, dringt het College aan op maatregelen om alle stemlokalen toegankelijk te laten zijn, om te beginnen bij de gemeenteraadsverkiezingen in 2014. Daarnaast wijst het College erop dat artikel 29 van het verdrag wat betreft het uitoefenen van stemrecht tot meer verplicht dan alleen het vergroten van de toegankelijkheid van stemlokalen. Volgens dit artikel moeten mensen met een beperking in staat gesteld worden hun stem uit te brengen door te waarborgen dat de stemprocedures, -faciliteiten en voorzieningen adequaat, toegankelijk en gemakkelijk te begrijpen zijn. Daarnaast verplicht het artikel tot het toestaan van ondersteuning bij het uitbrengen van een stemmen door mensen met een beperking, waarbij de persoon in kwestie zelf mag kiezen wie deze ondersteuning biedt.

Bovenstaande betekent dat, naast het vergroten van de toegankelijkheid van stemlokalen, ook maatregelen genomen moeten worden om stembiljetten toegankelijker te maken voor bijvoorbeeld kiezers met een visuele beperking. Daarnaast adviseert het College de regering te onderzoeken op welke manier mensen met een verstandelijke beperking hun stemrecht beter kunnen uitoefenen.

III. Vragen uit de internetconsultatie

1. *Kunt u aangeven hoe de bewustwording ten aanzien van personen met een handicap kan worden bevorderd? Kunt u aangeven welke bijdrage u levert aan het bevorderen van de bewustwording en of deze bijdrage zich leent om breed toe te passen?*

Zoals het College in het commentaar op de Goedkeuringswet heeft toegelicht, acht het uitbreiding artikel 1 van de Grondwet een belangrijk instrument om de bewustwording ten aanzien van personen met een beperking te vergroten.

Daarnaast is brede mensenrechteneducatie van toegevoegde waarde, zowel in het onderwijs als voor professionals. In het kader van mensenrechteneducatie zouden de rechten van mensen met een beperking, zoals neergelegd in onder meer dit verdrag, goed naar voren kunnen komen. Training van professionals (bijvoorbeeld in de zorg) is van groot belang, omdat deze professionals dagelijks en intensief te maken kunnen hebben met situaties waarin de rechten van mensen met een geestelijke of lichamelijke beperking in het geding zijn. Bevordering van mensenrechteneducatie valt onder de taken van het College. Het College is zeer bereid om samen met de verantwoordelijke bewindspersonen nader in te zetten op educatie over de mensenrechten van mensen met een beperking.

Het College heeft een wettelijke taak om oordelen te geven over de toepassing van de WGBH/CZ in de praktijk als er een verzoek om een oordeel wordt ingediend. De oordelen van het College worden gepubliceerd en kunnen als instrument dienen om bredere bewustwording over de plicht tot het treffen van doeltreffende maatregelen te vergroten. Het College vraagt in de aanloop naar de invoering van de Wet op het passend onderwijs, bij schoolbesturen en ouders, aandacht voor de verplichtingen uit de WGBH/CZ en de verhouding met de Wet op het passend onderwijs. Het recht op doeltreffende aanpassingen bij de school naar keuze, staat in die voorlichting centraal.

2. *Kunt u aangeven wat voor u een prioriteit is en hoe aan een eventuele investering op dat punt het beste vormgegeven kan worden?*

Het College is het eens met de regering dat aan de burgerlijke en politieke rechten en de kernverplichtingen uit het verdrag onmiddellijk moet zijn voldaan. Daarnaast zal er een Nationaal Actieplan moeten komen met daarin een stappenplan voor de geleidelijke verwezenlijking van de overige doelstellingen en verplichtingen uit het verdrag. Het College beveelt aan dit actieplan in overleg met het maatschappelijk middenveld en het College tot stand te brengen.

Reactie op VN-verdrag rechten van personen met een handicap van PO-Raad en LECSO

In 2007 is een VN-verdrag gesloten over de rechten van personen met een handicap. Tot op heden was de Nederlandse regering nog niet overgegaan tot ratificering van dit verdrag. In het regeerakkoord van Rutte II is opgenomen, dat Nederland binnenkort zal overgaan tot ratificering van dit verdrag. Daartoe liggen er nu een concept Uitvoeringswet met Memorie van Toelichting gereed. Deze stukken liggen nu voor bij een internetconsultatie c.q. reactiemogelijkheid.

Hierbij geeft de PO-Raad en het Landelijk Expertisecentrum Speciaal Onderwijs (LECSO) haar reactie op de genoemde uitvoeringswet.

Algemene reactie

De ratificatie van dit internationale verdrag door de Nederlandse overheid zien we als PO-Raad en LECSO als positief. De toevoeging van mogelijke maatregelen op het terrein van 'goederen en diensten' aan de bestaande Wet Gelijke Behandeling is een logische en een belangrijke. Ook is de afspraak van 'geleidelijkheid' bij de invoering van de maatregelen verstandig en begrijpelijk, mits de intentie maar wordt onderschreven om alles te doen, wat in redelijkheid mogelijk is, om die participatie te bevorderen. Als PO-Raad en LECSO proberen we vanuit het principe van 'goed onderwijs voor ieder kind' en 'regulier als het kan, speciaal als het moet' alles in het werk te stellen, om voor elk kind c.q. voor elke jongere een passende onderwijsplek te realiseren. We willen daarbij vooral uitgaan van de mogelijkheden van kinderen/jongeren en niet primair vanuit de beperkingen. Hoge opbrengsten, hoge resultaten, 'alles uit de kast halen', gerelateerd aan de mogelijkheden van elk kind, elke jongere, is daarbij onze maatschappelijke opdracht. Zeker binnen de ontwikkelingen van 'passend onderwijs' ligt die verantwoordelijkheid bij de gezamenlijke schoolbesturen in de regio, die samen met zorg- en ondersteuningsinstellingen en samen met Gemeenten verantwoordelijk zullen zijn voor het bieden van passende arrangementen voor alle kinderen/jongeren. In die zin onderschrijven we de intentie van het verdrag volledig.

Van belang bij de uitwerking van het verdrag is verder om de benodigde 'goederen en diensten' vooral ook te bezien bij beperkingen van minder fysieke aard. Nog te veel min of meer onzichtbare beperkingen van mensen maken dat de maximale maatschappelijke deelname nog zeker niet is bereikt. Via het principe van 'herkennen – erkennen – actie ondernemen' zal er nog veel gezamenlijke inspanning geleverd moeten worden. We hebben het dan met name om die mensen, die niet beschikken over alle vereiste competenties voor zelfbeschikking. Doelgroepen als mensen met autisme, met niet-aangeboren hersenletsel, met specifieke gedragsstoornissen en/of combinaties van licht verstandelijke - en gedragsproblematieken, verdienen specifieke aandacht in het kader van dit verdrag.

Ondersteuning in de vorm van (job-)coaching, levensloopbegeleiding (niet constant, maar wel gedurig !) en onderwijsondersteuning kunnen daarbij goede vormen zijn. Juist in het kader van de actuele transities in ons land, willen wij u vragen ervoor zorg te dragen dat er voor deze groepen voldoende aandacht zal zijn en blijven. Vooral een integrale benadering van de mens met beperkingen door de verschillende levensgebieden heen (kinderopvang, onderwijs, zorg, arbeidsondersteuning, arbeid, huisvesting, vrije tijdsbesteding etc.), is daarbij van belang. Het zal van de samenleving als zodanig, van de omgeving van mensen met beperkingen, maar ook van overheden (centrale, gemeentelijke) een maximale inspanning vragen. De uitvoering van het verdrag kan daaraan bijdragen.

Daarnaast vraagt het ook de nodige ondersteuning van de infrastructuur (belangenbehartiging, ondersteuning, begeleiding, advisering), waarop er op dit moment in ons land zo hevig wordt bezuinigd.

Bij het realiseren van toegankelijkheid van voorzieningen (gemeenten, instellingen, onderwijs etc.) moet niet slechts worden uitgegaan van de toegang tot de voorzieningen (de

schooldeur), maar vooral ook de blijvende toegankelijkheid van het interne proces (leerwegen, blijvende begeleiding, aanpassingen curricula, aanpassingen toetsen etc.) om kinderen/jongeren op het juiste (= hoogste) niveau hun opleiding te kunnen laten volgen. Ook zal er binnen passend onderwijs gewaakt moeten worden voor nieuwe vormen van ongelijkheid, die mogelijk het gevolg kunnen zijn van het verlaten van de centrale indicatie c.q. toegang tot de speciale voorzieningen. Verder zal vanuit de 'geleidelijkheid' ook bezien moeten worden, in hoeverre op termijn bestaande achterstanden (toegankelijkheid van oudere schoolgebouwen, toiletten, verzorgingsruimtes, time-out-ruimtes, liften, speelvoorzieningen en ook leerlingenvervoer) ingelopen kunnen worden.

Bij de invoering van de Participatiewet in plaats van de huidige Wajong-regeling zal nog eens kritisch de mogelijkheid van een integraal 'participatiebudget' bezien moeten worden. Een integrale besteding van een eigen budget voor ondersteuning, begeleiding, onderwijs, advies, zorg, etc. onder regie van de mens met beperkingen (of hun ouders) kan juist zorgen voor de goede 'overgangen' tussen de diverse levensgebieden. Bij de verdere uitwerking van dit verdrag zullen juist deze transitie's vaak aan de orde zijn.

Tenslotte vragen we aandacht voor de samenstelling van het in te richten 'comité voor rechten van personen met een handicap'. Laat qua deskundigheid het comité niet slechts samengesteld worden vanuit de hoek van de visuele, auditieve en lichamelijke beperkingen, maar schep ook met name ruimte voor de minder zichtbare beperkingen als autisme, nah, gedragsproblematieken etc.

Een paar artikelsgewijze opmerkingen

Artikel 2: hier wordt o.m. aangegeven, dat het bij discriminatie ook gaat om 'weigeren van redelijke aanpassingen'. Dit zal in het onderwijs voor kunnen komen, als de school in onvoldoende mate kan beschikken over de benodigde faciliteiten, c.q. deskundigheden om het kind c.q. de jongere een passende plek te kunnen bieden. In het kader van passend onderwijs zal het desbetreffende bestuur dan zorgdragen in het kader van de 'zorgplicht' dat dit kind c.q. deze jongere op een passende wijze een onderwijsplek zal krijgen op een andere plek binnen (of desnoods buiten) het samenwerkingsverband passend onderwijs. Daarbij past de bepaling in de Wet Gelijke Behandeling, waarbij gesproken wordt over 'tenzij evenredig belastend', alsmede binnen het principe van 'geleidelijkheid', zoals aangegeven door de Nederlandse regering bij ratificatie van het verdrag.

Artikel 7: hier gaat het over 'kind en handicap', waarbij de belangrijkste huidige voorzieningen in ons land worden genoemd ter ondersteuning van ouders en kinderen. De vermeldingen in de Memorie van Toelicht zijn op zich juist, ware het dat de genoemde transitie's (transitie Jeugd, overgang AWBZ naar Gemeenten, overgang jeugd GGZ naar gemeenten, transitie langdurige zorg) nog onvoldoende duidelijk zijn en de resultaten hiervan nog moeilijk te voorspellen vallen. Het kan dus voorkomen, dat ouders/kinderen gebruik zullen maken van bepalingen in het verdrag, om hun noodzakelijke zorg/ondersteuning/onderwijs te kunnen behouden, ook in het nieuwe regime.

Artikel 8: hier gaat het om 'bevordering bewustwording' en worden genoemd: de Task Force Handicap en Samenleving, de WMO als 'participatiewet' (!) en de handreiking van het NIVEL. We hechten er aan, om op te merken dat in het kader van de bevordering bewustwording van de positie van mensen met een beperking (zeker, waar het gaat om de minder fysiek waarneembare beperkingen) nog een weg te gaan is in ons land.

Artikel 9 gaat over de 'toegankelijkheid' van voorzieningen, waarbij met name de niet-fysieke beperkingen onvoldoende naar voren komen. Ook zaken als 'leerlingenvervoer', aanpassingen oudere schoolgebouwen en mogelijkheden voor (job-)coaching en langduriger vormen van coaching in de vorm van levensloopbegeleiding vergen nog veel aandacht in ons land. Wat dit

laatste betreft vergt de term 'zelfredzaamheid integreren in de samenleving' nog de nodige aandacht.

Artikel 12 gaat over de gelijkheid voor de wet, waarbij een groot aantal ondersteuningsplatformen in ons land worden opgenoemd in de trant van: 'deze organisaties zorgen er voor, dat het goed komt...'. We vragen hierbij aandacht voor het feit, dat in het kader van de nodige bezuinigingen juist op deze organisaties, de ondersteuning van ouders en hun kind met beperkingen op dit moment nogal een kwijnend bestaan leidt.

Artikel 15 gaat over het vrijwaren van foltering, onmenselijke en vernederende behandeling of bestraffing. Hierin worden nogal wat wettelijke regelingen aangepast (b.v. BOPZ voor de VG-sector). Het is voor scholen binnen het speciaal onderwijs van belang, om helderheid te hebben over de wettelijke mogelijkheden voor het inrichten en onderhouden van zgn. 'rustruimtes' of 'time-out-ruimtes', voor die situaties waarbij de normale klassensituatie voor leerlingen onaanvaardbare gevaren met zich meebrengt.

Artikel 20 gaat over persoonlijke mobiliteit, waarbij we met name aandacht vragen voor de situatie rond het 'leerlingenvervoer' binnen het speciaal onderwijs. Gemeenten kiezen er soms voor hierop nogal te bezuinigen, waarbij het recht op onderwijs voor specifieke leerlingen in het gevaar kan komen.

Artikel 24 gaat over 'onderwijs', waarbij verwezen wordt naar artikel 23 van de Grondwet inzake 'het recht op onderwijs'. De ontwikkelingen van passend onderwijs worden hier aangeduid, inclusief de invoering van de 'zorgplicht'. De term 'redelijke aanpassingen' blijft hierbij wat 'in de lucht hangen' en zal van essentieel belang worden voor de nieuwgevormde samenwerkingsverbanden, waar deze verantwoordelijkheid komt te liggen. Verder ontbreekt in de toelichting informatie over de mogelijk nieuwe situatie na het afschaffen van de centrale indicatie, waarbij er grote verschillen tussen regio's kunnen ontstaan en ouders toch hun rechten kunnen opeisen, conform bepalingen in dit verdrag. Ook is er weliswaar sprake van een recht van kinderen/jongeren op 'deelname aan het onderwijs', maar niet op 'passende vormen van onderwijs'. Vanuit de opbrengstgerichte inzet van ons onderwijs zullen we enerzijds blijvend proberen 'alles uit de kast te halen' voor kinderen/jongeren, maar kan ook de neiging ontstaan bij opleidingen (b.v. in het MBO), om jongeren te plaatsen op een lager niveau, dan er in feite mogelijk zou zijn voor die jongere (met het oog op de 'out-put-financiering' in dit type onderwijs). Dit is een ongewenste situatie, waarvan niet duidelijk is of het verdrag dit kan uitsluiten.

Artikel 26 gaat over 'habilitatie en revalidatie', waarbij de indruk dat het verdrag met name 'inzoomt' op visuele, auditieve en lichamelijke beperkingen, versterkt wordt. We vragen dan ook nadrukkelijk aandacht voor de minder fysieke beperkingen als autisme, niet-aangeboren hersenletsel, gedragsproblematieken etc., waarbij vormen van coaching van essentieel belang zijn.

Artikel 27 gaat over werk en werkgelegenheid. Hier lijkt het, alsof de boel in ons land goed is geregeld bij zowel het onderwijs, als bij het UWV en de werkgevers, terwijl juist in de overgangen de nodige problemen bestaan/ontstaan. Daar, waar er nu goed wordt samengewerkt tussen genoemde partijen en b.v. UWV actief is binnen het onderwijs om de overgang zo goed mogelijk vorm te geven, worden juist deze mogelijkheden in het kader van de nieuwe wetgeving en financiering ontmoedigd c.q. onmogelijk gemaakt. Voor jongeren met beperkingen verdwijnt zo een belangrijke ondersteuningsmogelijkheid voor toeleiding naar arbeid en ondersteuning tijdens het arbeidsproces.

Artikel 29 gaat over de ondersteuning in het politieke en openbare leven. Ook hier valt op, dat de term 'ondersteuning' met name wordt gedefinieerd op het terrein van de fysieke beperkingen (pag. 68 MvT), terwijl er juist op het terrein van de niet-fysieke beperkingen zo veel ondersteuning noodzakelijk is, om die gewenste participatie mogelijk te maken.

Artikelen 34 tot 39 gaan over het nog in te richten 'comité voor rechten van personen met een handicap'. Een 12-18-tal deskundigen zullen hiervan deel gaan uitmaken. We vragen daarbij nadrukkelijk aandacht voor opname van deskundigheid op het terrein van de niet-fysieke beperkingen (autisme, nah, gedragsproblematieken etc.)

In de concept MvT wordt verder gesproken over 'doeltreffende aanpassingen' met een aantal voorbeelden. Af te vragen valt, of voorzieningen/aanpassingen in de vorm van coaching, levensloopbegeleiding ook onder de termen van 'doeltreffendheid' zullen vallen.

Namens de PO-Raad, LECSO,

Rinda den Besten, voorzitter PO-Raad

Jan Menting, voorzitter LECSO

Beantwoording vragen Internetconsultatie VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap

handicap + studie, augustus 2013

Vraag 1 van 2

Het kabinet is van mening dat de ratificatie van het Verdrag een belangrijke bijdrage zal leveren aan het realiseren van de inclusieve samenleving. Voor het realiseren van de inclusieve samenleving is ook van belang om in overeenstemming met artikel 8 van het verdrag de bewustwording ten aanzien van personen met een handicap te bevorderen. Het gaat hier om het bevorderen van de bewustwording van de capaciteiten van personen met een handicap en de bijdragen die zij leveren aan de samenleving. Ook gaat het om het bevorderen van de bewustwording van de belemmeringen, de drempels die personen met een handicap in de samenleving tegenkomen en die hen beletten volledig en op voet van gelijkheid met anderen in de samenleving te participeren.

Kunt u aangeven hoe de bewustwording t.a.v. personen met een handicap kan worden bevorderd? Kunt u aangeven welke bijdrage u levert aan het bevorderen van de bewustwording en of deze bijdrage zich leent om breed toe te passen?

Binnen het hoger onderwijs is een grote rol weggelegd voor het landelijke expertisecentrum handicap + studie. Zij bevorderen de bewustwording t.a.v. studenten met een handicap bij medewerkers van alle hogescholen en universiteiten in Nederland. Door dit te blijven ondersteunen wordt de bewustwording onverminderd bevorderd.

Praktische tips en tools

Expertisecentrum handicap + studie levert praktische producten en tools, zoals trainingen op maat, een folder voor docenten met tips om hun onderwijs te verbeteren voor studenten met en zonder beperkingen en een e-learning module die docenten in 45 minuten wijzer maakt over studeren met autisme. Ook maken onderwijsprofessionals actief gebruik van handicap + studie door contact met hen op te nemen voor vragen en advies (Jaarverslag 2012, Handicap + Studie).

Docenten en UD's meer kennis van zaken

Docenten spelen een cruciale rol bij het studiesucces van studenten. Daarom investeert handicap + studie in het vergroten van hun bewustwording en deskundigheidsbevordering over studeren met een functiebeperking. En streeft ernaar dat het onderwerp studeren met een beperking wordt opgenomen in het BKO. Hierdoor krijgen docenten en UD's die hun basiskwalificatie onderwijs willen behalen meer expertise in de begeleiding en motivatie van studenten met een handicap op een adequate manier.

Studenten zelf aan het woord

Door de ervaringen van studenten met een beperking zelf, wordt de bewustwording van medewerkers in het hoger onderwijs vergroot. Hun verhalen maken zichtbaar dat het wél kan, succesvol studeren. Helaas wordt er nog veel te vaak gedacht dat het níet succesvol kan. Daarom laat handicap + studie studenten van de Hogeschool van de Kunsten in Utrecht korte films produceren

waarin studenten met verschillende studiebelemmeringen vertellen over belangrijke succesmomenten tijdens hun studie. Deze video's zijn door hogescholen en universiteiten vrij te gebruiken bij de voorlichting voor (a.s.) studenten.

Ook maakt handicap + studie korte video's over studenten die een aanvraag deden bij examencommissies voor een aangepast studieprogramma. Of om gebruik te kunnen maken van extra voorzieningen. Leden van examencommissies denken nog vaak dat dit tot onoverkomelijke problemen leidt. Dit terwijl er allerlei praktische voorbeelden van alternatieve toetsing zijn binnen de verschillende universiteiten die geen afbreuk doen aan het niveau van de toetsing en de gehanteerde eindtermen.

Beleid en advies

Alle universiteiten en hogescholen hebben beleid gericht op studenten met een handicap, vaak verwoord in een beleidsplan 'studeren met een functiebeperking' in het kader van de instellingstoets of de uitgebreide opleidingsaccreditatie. Studieadviseurs, studieloopbaanbegeleiders en docenten maken gebruik van de expertise van handicap + studie door deel te nemen aan congressen en trainingen van het expertisecentrum. En door contact met hen op te nemen voor vragen en advies. De kennis die zij weer mee terugnemen naar hun universiteit of hogeschool passen ze toe in hun beleid.

Digitale toegankelijkheid

Alle universiteiten en hogescholen besteden op hun website aandacht aan studeren met een beperking: een belangrijke bijdrage voor de kennisvergroting van studenten over hun kansen en mogelijkheden om te studeren. En voor medewerkers om te zien wat er geregeld wordt. Helaas voldoen nog niet alle websites aan de webrichtlijnen voor toegankelijke websites. Daarom blijft handicap + studie stimuleren dat de digitale toegankelijkheid verbetert.

Onderzoek

De resultaten van landelijk onderzoek naar studeren met een handicap creëren een landelijke bewustwording over deze groep studenten in het hoger onderwijs. De resultaten uit het onderzoek Studeren met een functiebeperking 2012 dat ResearchNet /ITS uitvoerden in opdracht van OCW laten zien dat 30% van alle studenten een functiebeperking heeft. Een derde daarvan wordt tijdens de studie belemmerd door zijn of haar functiebeperking. Dat is 10% van het aantal ingeschreven studenten in het hoger onderwijs.

Zeer recent verschenen de nieuwste resultaten van het onderzoek naar de gezondheid van studenten op de UvA en HvA. Hieruit blijkt dat het aandeel studenten met gezondheidsproblemen significant groter is dan bij niet-studerende leeftijdsgenoten. Studenten melden een lagere levenskwaliteit dan niet-studerende leeftijdsgenoten. Gezondheidsklachten kunnen leiden tot studieproblemen en zelfs studie-uitval. De gezondheid van alle studenten vraagt dus om aandacht. Zie www.studentengezondheidstest.nl

Inzicht in complete studieproces studenten

Ook op andere wijze werkt handicap + studie aan de bewustwording. Op dit moment brengt zij het studieproces in kaart van de student met een handicap. In welke mate kijkt dit af van het

studieproces van een 'reguliere' student? Hierbij doorbreekt handicap + studie het gangbare organisatorische onderscheid tussen het primaire onderwijsproces en het secundaire onderwijsproces. Voor de dagelijkse gang van zaken van een student is dit onderscheid immers niet logisch. Bovendien ziet elke medewerker die te maken krijgt met een student -én met studenten met een beperking- hoe en op welk moment hij onderdeel is van die keten. En welke -vaak cruciale- rol hij of zij speelt voor het uiteindelijke studiesucces van de student.

Universal Design for Learning

Een stap verder voor de bewustwording over inclusie gaat handicap + studie door Universal Design for Learning te promoten in Nederland. Universal Design for Learning (UDL) is ontwikkeld in de Verenigde Staten, als reactie op de strenge Rehabilitation Act die Amerikaanse scholen verplicht om toegankelijk te zijn voor elke student. Onderzoekers van CAST (Centre for Applied Special Technology, Wakefield, Massachusetts) roepen op tot onderwijs dat aansluit bij diversiteit. UDL gaat niet uit van aanpassingen, maar neemt de variatie tussen alle studenten vanaf het begin mee in de onderwijsontwikkeling. Universal Design for Learning is een gereedschap waarmee onderwijsprofessionals een leerplan op kunnen stellen dat toegankelijk is voor alle studenten. Door studenten te ondersteunen in hun leerproces en eventuele drempels weg te nemen komt het tegemoet aan de leerbehoeftes van alle studenten. Het leerplan stelt iedereen in staat kennis en vaardigheden op te doen en weet studenten te enthousiasmeren zonder dat de kwaliteit van het onderwijs achteruit gaat.

In Nederland wordt UDL als concept nog niet toegepast. Al blijkt voor veel docenten dat ze een deel van de principes en richtlijnen al toepassen, omdat deze verbonden zijn met het ontwerpen van design for all en kwalitatief goed onderwijs. Met UDL kan het Nederlandse hoger onderwijs niet alleen onderwijs op maat bieden voor veel verschillende studenten, maar is zij ook in staat om haar onderwijskwaliteit te verbeteren en het studiesucces te vergroten.

Vraag 2 van 2

Volgens het Verdrag kunnen de Staten geleidelijk aan de verwezenlijking van de economische, sociale en culturele rechten uit het Verdrag werken. Staten hebben hierbij een grote mate van beleidsvrijheid. Ook in het Regeerakkoord van 2012 "Bruggen slaan" wordt uitgegaan van een geleidelijke tenuitvoerbrenging van het Verdrag. Bij de vraag hoe aan die geleidelijke tenuitvoerbrenging in de loop der tijd vorm zal worden gegeven, spelen het stellen van prioriteiten en budgettaire overwegingen vanzelfsprekend een belangrijke rol. Uitgaande hiervan, kunt u aangeven wat voor u een prioriteit is en hoe aan een eventuele investering op dat punt het beste vormgegeven kan worden?

Blijven investeren in studenten met een functiebeperking

Interessant is om in het kader van deze consultatie het onderzoek van OCW "Studeren met een functiebeperking" (2012) te bekijken. Hieruit blijkt ook dat er veel voorzieningen zijn voor studenten met een functiebeperking en dat de tevredenheid op orde is. Toch is er nog ruimte voor verbetering. Prioriteit heeft, in lijn met dit onderzoek, flexibilisering van de nominale studieduur voor deze groep studenten en het verminderen van de tweemaal zo grote studie uitval van studenten met een beperking ten opzichte van studenten zonder beperking.

Extra investering in studenten met psychische beperking

Uit hetzelfde onderzoek blijkt dat studenten met een psychische beperking ernstig belemmerd worden tijdens hun studie. Deze groep studenten verdient extra aandacht. Prioriteit heeft de voorlichting over deze groep studenten en het verminderen van het taboe over leven met een psychische beperking.

Maak matching passend

Op grote schaal worden er matchingstrajecten ingevoerd op universiteiten. Dit houdt meestal in dat studenten voor de start van hun studie op gesprek komen om te kijken of er een match is tussen de student en de opleiding. Deze gesprekken zijn ook uitermate geschikt om functiebeperkingen te bespreken. Deze fase voorafgaand aan de werkelijke start van de studie blijkt cruciaal voor het uiteindelijke studiesucces van de studenten. Daarom is het van belang dat de universitaire medewerker die de student matcht goed zicht heeft op de mogelijkheden van studenten met een beperking binnen de universiteit. En een bewustzijn heeft van dat wat er wél mogelijk is voor deze groep studenten. Dit kan bereikt worden door voorlichting en scholing van de medewerkers.

Bewustwording door voorlichting over werking VN-verdrag en een voorbeeld zijn

In het onderzoek van de economische gevolgen van ratificatie van het VN verdrag Handicap komt naar voren dat door de werking van de Wet gelijke Behandeling in het hoger onderwijs de zaken er goed geregeld zijn. De scherpe beoordelaar ziet echter nog steeds mazen in de wet. Studenten durven maar met mondjesmaat zaak te maken van hun belemmeringen en ontevredenheid. Een extra investering in de voorlichting over de werking van de WGBh/cz en de consequenties van de ratificatie van het VN-verdrag is hierbij zinvol. Dit kan vanzelfsprekend in samenwerking met het College voor de Rechten van de Mens, de VSNU en de Vereniging Hogescholen.

Uit het landelijk onderzoek naar studeren met een functiebeperking blijft tevens dat een op de vijf studenten met een functiebeperking die het hoger onderwijs zonder diploma verlaat, daarna geen enkele maatschappelijke bezigheid heeft. Dit vraagt om onverminderde aandacht voor de participatie van mensen met een handicap in onze samenleving. In de media komen mensen met een beperking voornamelijk in beeld als mensen in nood die benadeeld worden en zich in een ondergeschikte positie bevinden. De ratificatie van het VN-verdrag biedt de overheid een kader en kans om een voorbeeld te zijn en hiermee een bijdrage leveren aan de bewustwording voor de participatie en rechten van mensen met een beperking door deze op structurele en positieve manier in de media te krijgen, én houden.

Design for all en Universal Design for Learning in Nederland

Het VN-verdrag is mede gestoeld op de principes van Design for all. Universal Design for learning kent deze principes ook en biedt kansen om ook het onderwijs aan te passen aan de moderne, digitale tijden met ruimte voor inclusie. Investeren in UDL past naadloos bij de uitvoering van het VN-verdrag.

Samenwerken met Disability Studies in Nederland

Disability studies is een wetenschappelijk vakgebied dat betrekking heeft op hoe 'handicap' gedefinieerd en vertegenwoordigd wordt in de maatschappij. Hierbij wordt een handicap niet gezien als een individueel tekort, maar als een concept dat zijn betekenis krijgt door de sociale en culturele context. Disability studies kent zijn oorsprong in de Verenigde Staten en Engeland aan het eind van de 20e eeuw en verspreidt zich nu geleidelijk over de wereld. Het zijn veelal wetenschappers uit dit domein die een belangrijke rol spelen bij de wereldwijde implementatie van het VN-verdrag. Naar alle waarschijnlijkheid wordt a.s. september de eerste Nederlandse (bijzonder) hoogleraar Disability studies benoemd aan de VU. Samenwerking met deze hoogleraar en met Disability Studies in Nederland over de implementatie van het VN-verdrag in Nederland ligt voor de hand.

Vraag 1 van 2

Het kabinet is van mening dat de ratificatie van het Verdrag een belangrijke bijdrage zal leveren aan het realiseren van de inclusieve samenleving. Voor het realiseren van de inclusieve samenleving is ook van belang om in overeenstemming met artikel 8 van het verdrag de bewustwording ten aanzien van personen met een handicap te bevorderen. Het gaat hier om het bevorderen van de bewustwording van de capaciteiten van personen met een handicap en de bijdragen die zij leveren aan de samenleving. Ook gaat het om het bevorderen van de bewustwording van de belemmeringen, de drempels die personen met een handicap in de samenleving tegenkomen en die hen beletten volledig en op voet van gelijkheid met anderen in de samenleving te participeren.

Kunt u aangeven hoe de bewustwording t.a.v. personen met een handicap kan worden bevorderd? Kunt u aangeven welke bijdrage u levert aan het bevorderen van de bewustwording en of deze bijdrage zich leent om breed toe te passen?

Binnen het hoger onderwijs is een grote rol weggelegd voor het landelijke expertisecentrum handicap + studie. Zij bevorderen de bewustwording t.a.v. studenten met een handicap bij medewerkers van alle hogescholen en universiteiten in Nederland. Door dit te blijven ondersteunen wordt de bewustwording onverminderd bevorderd.

Praktische tips en tools

Expertisecentrum handicap + studie levert praktische producten en tools, zoals trainingen op maat, een folder voor docenten met tips om hun onderwijs te verbeteren voor studenten met en zonder beperkingen en een e-learning module die docenten in 45 minuten wijzer maakt over studeren met autisme. Ook maken onderwijsprofessionals actief gebruik van Handicap + Studie door contact met hen op te nemen voor vragen en advies (Jaarverslag 2012, Handicap + Studie).

Docenten en UD's meer kennis van zaken

Docenten spelen een cruciale rol bij het studiesucces van studenten. Daarom investeert handicap + studie in het vergroten van hun bewustwording en deskundigheidsbevordering over studeren met een functiebeperking. En streeft ernaar dat het onderwerp studeren met een beperking wordt opgenomen in het BKO. Hierdoor krijgen docenten en UD's die hun basiskwalificatie onderwijs willen behalen meer expertise in de begeleiding en motivatie van studenten met een handicap op een adequate manier.

Studenten zelf aan het woord

Door de ervaringen van studenten met een beperking zelf, wordt de bewustwording van medewerkers in het hoger onderwijs vergroot. Hun verhalen maken zichtbaar dat het wél kan, succesvol studeren. Helaas wordt er nog veel te vaak gedacht dat het níet succesvol kan. Daarom laat handicap + studie studenten van de Hogeschool van de Kunsten in Utrecht zelf korte films produceren waarin studenten met verschillende studiebelemmeringen vertellen over belangrijke succesmomenten tijdens hun studie. Deze video's zijn door universiteiten vrij te gebruiken bij de voorlichting voor (a.s.) studenten.

Ook maakt handicap + studie korte video's over studenten die een aanvraag deden bij examencommissies voor een aangepast studieprogramma. Of om gebruik te kunnen maken van extra voorzieningen. Leden van examencommissies denken nog vaak dat dit tot onoverkomelijke problemen leidt. Dit terwijl er allerlei praktische voorbeelden van alternatieve

toetsing zijn binnen de verschillende universiteiten die geen afbreuk doen aan het niveau van de toetsing en de gehanteerde eindtermen.

Digitale toegankelijkheid

Alle universiteiten besteden op hun website aandacht aan studeren met een beperking: een belangrijke bijdrage voor de kennisvergroting van studenten over hun kansen en mogelijkheden om te studeren. En voor medewerkers om te zien wat er geregeld wordt. Helaas voldoen nog niet alle websites aan de webrichtlijnen voor toegankelijke websites. Daarom blijft handicap + studie stimuleren dat de digitale toegankelijkheid verbetert.

Inzicht in complete studieproces studenten

Ook op andere wijze werkt handicap + studie aan de bewustwording. Op dit moment brengt zij het studieproces in kaart van de student met een handicap. In welke mate wijkt dit af van het studieproces van een 'reguliere' student? Hierbij doorbreekt handicap + studie het gangbare organisatorische onderscheid tussen het primaire onderwijsproces en het secundaire onderwijsproces. Voor de dagelijkse gang van zaken van een student is dit onderscheid immers niet logisch. Handicap + studie brengt in kaart welke aanpassingen voor welke groep studenten met een beperking gemaakt worden en waar dit afwijkt van het 'reguliere' proces. Bovendien ziet elke medewerker die te maken krijgt met een student -én met studenten met een beperking- hoe en op welk moment hij onderdeel is van de keten. En welke - vaak cruciale - rol hij of zij speelt voor het uiteindelijke studiesucces van iedere student.

Universal Design for Learning

Een stap verder voor de bewustwording over inclusie gaat handicap + studie door Universal Design for Learning te promoten in Nederland. Universal Design for Learning (UDL) is ontwikkeld in de Verenigde Staten, als reactie op de strenge Rehabilitation Act die Amerikaanse scholen verplicht om toegankelijk te zijn voor elke student. Onderzoekers van CAST (Centre for Applied Special Technology, Wakefield, Massachusetts) roepen op tot onderwijs dat aansluit bij diversiteit.

UDL gaat niet uit van aanpassingen, maar neemt de variatie tussen alle studenten vanaf het begin mee in de onderwijsontwikkeling. Universal Design for Learning is een gereedschap waarmee onderwijsprofessionals een leerplan op kunnen stellen dat toegankelijk is voor alle studenten. Door studenten te ondersteunen in hun leerproces en eventuele drempels weg te nemen komt het tegemoet aan de leerbehoeftes van alle studenten. Het leerplan stelt iedereen in staat kennis en vaardigheden op te doen en weet studenten te enthousiasmeren zonder dat de kwaliteit van het onderwijs achteruit gaat.

In Nederland wordt UDL als concept nog niet toegepast. Al blijkt voor veel docenten dat ze een deel van de principes en richtlijnen al toepassen, omdat deze verbonden zijn met het ontwerpen van design for all en kwalitatief goed onderwijs.

Wat doen universiteiten aan bewustwording?

Alle universiteiten hebben beleid gericht op studenten met een handicap. Elke universiteit moet een beleidsplan 'studeren met een functiebeperking' opstellen in het kader van de instellingstoets of de uitgebreide opleidingsaccreditatie.

Daarnaast maken universiteiten gebruik van de expertise van Expertisecentrum handicap + studie. Studieadviseurs, studieloopbaanbegeleiders en docenten nemen deel aan congressen en trainingen van het Expertisecentrum. De kennis die zij weer mee terugnemen

naar de universiteit passen ze toe in hun beleid. Ook maken onderwijsprofessionals gebruik van het Expertisecentrum door contact met hen op te nemen voor vragen en advies.

Op de website van elke universiteit is informatie te vinden over studeren met een functiebeperking. Studenten kunnen hier terecht voor informatie en vragen, en worden doorverwezen naar een contactpersoon indien nodig. Deze contactpersonen hebben zich verenigd binnen het Landelijk Beraad Studentendecanen, binnen de Commissie Studeren met een handicap.

A.s. september wordt naar alle waarschijnlijk de eerste Nederlandse (bijzonder) hoogleraar disability studies benoemd aan de VU. Disability studies is een wetenschappelijk vakgebied dat betrekking heeft op hoe 'handicap' gedefinieerd en vertegenwoordigd wordt in de maatschappij. Hierbij wordt een handicap niet gezien als een individueel tekort, maar als een concept dat zijn betekenis krijgt door de sociale en culturele context. Disability studies kent zijn oorsprong in de Verenigde Staten en Engeland aan het eind van de 20e eeuw en verspreidt zich nu geleidelijk over de wereld. Het zijn veelal wetenschappers uit dit domein die een belangrijke rol spelen bij de wereldwijde implementatie van het VN-verdrag. De benoeming van deze hoogleraar in Nederland wordt in het veld gezien als een academische mijlpaal en is de verdienste van NWO, ZonMw en handicap + studie die de basis hebben gelegd voor Disability Studies in Nederland. www.disabilitystudies.nl

Vraag 2 van 2

Volgens het Verdrag kunnen de Staten geleidelijk aan de verwezenlijking van de economische, sociale en culturele rechten uit het Verdrag werken. Staten hebben hierbij een grote mate van beleidsvrijheid. Ook in het Regeerakkoord van 2012 "Bruggen slaan" wordt uitgegaan van een geleidelijke tenuitvoerbrenging van het Verdrag. Bij de vraag hoe aan die geleidelijke tenuitvoerbrenging in de loop der tijd vorm zal worden gegeven, spelen het stellen van prioriteiten en budgettaire overwegingen vanzelfsprekend een belangrijke rol. Uitgaande hiervan, kunt u aangeven wat voor u een prioriteit is en hoe aan een eventuele investering op dat punt het beste vormgegeven kan worden?

Op grote schaal worden er nu matchingtrajecten ingevoerd op universiteiten. Dit houdt meestal in dat studenten voor de start van hun studie op gesprek komen om te kijken of er een match is tussen de student en de opleiding. Deze gesprekken zijn ook uitermate geschikt om functiebeperkingen te bespreken. Deze fase voorafgaand aan de werkelijke start van de studie blijkt cruciaal te zijn voor het uiteindelijke studiesucces van de studenten. Daarom is het van belang dat de universitaire medewerker die de student matcht goed zicht heeft op de mogelijkheden van studenten met een beperking binnen de universiteit. En een bewustzijn heeft van dat wat er wél mogelijk is voor deze groep studenten. Dit kan bereikt worden door voorlichting en scholing van de medewerkers.

Interessant is om in het kader van deze consultatie het onderzoek van OCW "Studeren met een functiebeperking" (2012) te bekijken. Hieruit blijkt ook dat er veel voorzieningen zijn voor studenten met een functiebeperking en dat de tevredenheid op orde is. Toch is er nog ruimte voor verbetering. Prioriteit heeft, in lijn met dit onderzoek, het verminderen van de tweemaal zo grote studie uitval van studenten met een beperking ten opzichte van studenten zonder beperking.

Uit hetzelfde onderzoek blijkt dat studenten met een psychische beperking ernstig belemmerd worden tijdens hun studie. Deze groep studenten verdient extra aandacht. Goede voorlichting en studiebegeleiding is hierbij van groot belang en wordt continu verbeterd.

Uit dit onderzoek blijkt tevens dat een op de vijf studenten met een functiebeperking die het hoger onderwijs zonder diploma verlaat, daarna geen enkele maatschappelijke bezigheid heeft. Dit vraagt om onverminderde aandacht voor de participatie van mensen met een handicap in onze samenleving. In de media komen mensen met een beperking voornamelijk in beeld als mensen in nood die benadeeld worden en zich in een ondergeschikte positie bevinden. De ratificatie van het VN-verdrag biedt de overheid een kader en kans om een voorbeeld te zijn. Zij kan hiermee een bijdrage leveren aan de bewustwording voor de participatie en rechten van mensen met een beperking door deze op structurele en positieve manier in de media te krijgen, én houden.

Reactie VNO-NCW en MKB-Nederland op de consultatie over de concept wetsvoorstellen ter goedkeuring en uitvoering van het VN verdrag Handicap.

Graag willen VNO-NCW en MKB-Nederland gebruik maken van de geboden mogelijkheid om te reageren op deze consultatie, die een aantal documenten omvat, waaronder met name: een concept goedkeuringswet met toelichting, een concept uitvoeringswet met toelichting, een rapport over de economische gevolgen van het VN verdrag Handicap (van het bureau SEOR), en twee rapporten over juridische aspecten van het verdrag (van het bureau SIM).

1. Samenwerken aan een toegankelijker samenleving!

Wij willen allereerst graag in herinnering roepen dat VNO-NCW en MKB-Nederland sinds 2009 zich, d.m.v. een door de voorzitters van beide organisaties toen ondertekende intentieverklaring, actief inzetten voor een betere toegankelijkheid van goederen en diensten voor mensen met een handicap of chronische ziekte. Dat vindt sindsdien plaats in het kader van de zgn. Stuurgroep Alles Toegankelijk (AT), samengesteld uit vertegenwoordigers van bedrijfsleven en van mensen met een beperking. Langs deze weg van de zelfregulering is naar onze mening sindsdien goede voortgang gemaakt in het realiseren van de ambitieuze doelstelling van AT. Wij staan nog immer achter deze intentieverklaring en blijven graag bereid onze medewerking aan AT te continueren.

2. VN Verdrag: wel of geen nieuwe rechten?

De nu voorliggende wetsvoorstellen bouwen voort op de conclusie van het SIM, dat het VN Verdrag o.a. noopt tot uitbreiding van de wet gelijke behandeling met een nieuwe paragraaf over 'goederen en diensten'.

VNO-NCW en MKB-Nederland hebben destijds gereageerd op de (concept) SIM rapporten. SIM concludeert enerzijds dat het VN Verdrag geen nieuwe rechten creëert, maar anderzijds dat de wet gelijke behandeling zou moeten worden gewijzigd.

In de toelichting op de goedkeuringswet wordt weliswaar ingegaan op de relatie tussen VN Verdrag en de nu overwogen wijziging van de wet gelijke behandeling, maar wij willen vragen om in de voorliggende stukken preciezer uit te leggen hoe dit wetsvoorstel zich nu verhoudt tot de SIM conclusie dat het Verdrag geen nieuwe rechten creëert: als het verdrag immers geen nieuwe rechten creëert, is het de vraag waarom nu toch nieuwe rechten (moeten) worden gecreëerd. Dit mede tegen de achtergrond van de conclusie van SEOR dat het Verdrag aan Staten een grote mate van beleidsvrijheid laat om te bepalen wat passende maatregelen zijn om het Verdrag te implementeren: 'Staten bepalen op welke wijze en in welke mate de doelstellingen (van het Verdrag) worden gerealiseerd'.

3. Andere (EU) landen.

SEOR heeft helaas niet boven water kunnen krijgen of andere landen (van de VN) het onderhavige Verdrag op een vergelijkbare wijze hebben goedgekeurd en uitgevoerd als nu Nederland zich voorneemt. Wij willen toch vragen om daar alsnog enige aandacht aan te geven. Als andere (VN) landen immers hun wetgeving op vergelijkbare wijze hebben aangepast, wordt daarmee het beeld versterkt dat Nederland internationaal, en in het bijzonder binnen de EU, niet uit de pas loopt (level playing field).

Zien wij het goed dan is ook de EU partij bij dit VN verdrag, hetgeen o.i. duidt op de wens van een EU gecoördineerde aanpak van dit VN Verdrag. Een voorstel voor een EU richtlijn op dit terrein uit 2008, dat meerdere keren wordt genoemd in de toelichting bij de goedkeuringswet, is door Nederland, in onze ogen terecht, altijd kritisch tegemoet getreden o.a. vanwege de voorziene (draconische) economische effecten. De toelichting gaat echter niet in op het feit dat volgens het werkprogramma van de Europese Commissie 2013, in dit jaar een nieuw voorstel zal worden ingediend voor een European Accessibility Act. Wij willen vragen om maximale synchroniteit te betrachten tussen wat in Nederland aan wetgeving op het bedrijfsleven afkomt en wat de EU gaat voorstellen.

4. Individuele versus generieke aanpassingen van goederen en diensten.

Wij juichen het toe dat in beide toelichtingen wordt gesteld dat dit Verdrag en de voorliggende concept wetgeving (slechts) noopt tot '(redelijke) aanpassingen in een specifieke, individuele situatie' en niet tot generieke aanpassingen van goederen en diensten. Of, zoals in het SEOR rapport wordt gesteld: het verdrag verplicht niet om vooraf maatregelen te nemen; ratificatie verplicht niet om (alle) goederen en diensten aan te passen zodat ze allen toegankelijk zouden zijn voor alle personen met een beperking. En, zo stelt SEOR, dat het nu overwogen verbod op onderscheid geldt voor 'de toegang tot goederen en diensten' (artikel 9.1 van het Verdrag) en niet voor het gebruik van (bepaalde) goederen. Wij willen overigens vragen om artikel 5c van de uitvoeringswet nog meer in overeenstemming hiermee te brengen.

Dit neemt niet weg dat ook deze specifieke aanpassingen in een concreet individueel geval, economische gevolgen kunnen hebben.

De toelichting op de uitvoeringswet memoreert uit het SEOR rapport dat 'er geen bewijs is dat dit zal leiden tot hoge kosten'. SEOR preciseert echter de uitspraak dat er 'geen bewijs is voor hoge kosten', echter tot die domeinen waarop de wet gelijke behandeling thans van toepassing is. En die wet is nu nog niet van toepassing op het brede domein van 'goederen en diensten'. De SEOR uitspraak mag o.i. dus niet 1 op 1 in de context worden geplaatst van de thans voorgenomen uitbreiding van het toepassingsgebied van de wet gelijke behandeling.

De toelichting op de goedkeuringswet citeert uit het SEOR rapport dat 'er geen financiële onoverkomelijkheden volgen uit de ratificatie'.

SEOR stelt evenwel in een omstandig betoog, dat een diepgaande kosten-batenanalyse niet mogelijk is gebleken, en dat daarom gewerkt moest worden met scenario's. Hetgeen geresulteerd heeft in een rapport van vooral verkennende aard, met slechts indicaties van de mogelijke economische gevolgen na ratificatie. En dat er uit het SEOR rapport daarom 'geen algemene conclusie kan worden getrokken', omdat 'niet eenduidig vast te stellen is wat de

precieze financiële economische effecten van het Verdrag zijn'. Sterker nog: SEOR stelt dat zij de kosten gerelateerd aan de uitbreiding van de wet gelijke behandeling 'niet heeft berekend'.

Wij willen vragen om de toelichtingen meer in overeenstemming te brengen met deze bredere bevindingen van SEOR.

Wij vinden het goed dat de regering zich voorneemt om na verloop van tijd te bezien in hoeverre de nu gedane aannames over de kosten terecht waren. Daarbij zal (in lijn met wat SEOR suggereert) worden gekeken naar de (consequenties van de) oordelen van het College voor de Rechten van de Mens. Maar die oordelen omvatten slechts het topje van de ijsberg. Ons inziens zal op dat moment ook gekeken moeten worden naar de ervaringen van de nu door SEOR geconsulteerde branches. Wij willen vragen om de toelichting op dit punt aan te vullen.

Teneinde goederen en diensten in meer generieke zin aan te passen aan de wensen van mensen met een beperking, zijn wij er voorstander van om de in het kader van AT in gang gezette activiteiten voort te zetten. Wij zijn er van overtuigd dat langs deze weg van de gefaciliteerde zelfregulering de komende jaren nog veel nuttig werk kan worden verricht. Zo kan het aspect toegankelijkheid op allerlei manieren (via branches, via normalisatie en certificatie) steviger worden verankerd binnen het bedrijfsleven. Teneinde op een goede wijze te voldoen aan het door het Verdrag expliciet genoemde 'bevorderen van design for all', moet een structurelere aanpak worden gevolgd dan de in 2003 door het toenmalige kabinet uitgeschreven eenmalige ontwerpwedstrijd.

Het SEOR rapport biedt zeer nuttige informatie om nog meer richting te geven aan de vanuit AT ontplooidde activiteiten richting allerlei branches. Wij vinden het hoopgevend dat alle branches die door SEOR zijn benaderd, bereid zijn om verdere maatregelen te nemen om de toegankelijkheid te verbeteren. Maatwerk zal daarbij het motto zijn: ook SEOR constateert dat 'algemene normen geen recht doen aan de complexiteit van toegankelijkheidsvraagstukken'.

In het SEOR rapport wordt aangetekend dat bij alle partijen de voorkeur uitgaat naar zelfregulering en overleg. In de toelichting op de goedkeuringswet lezen wij dat de regering AT ziet als een 'belangrijke schakel in het verspreiden van kennis over en het vergroten van draagvlak en bewustwording op weg naar een toegankelijk(er) Nederland'. Daar de (VWS) financiering van AT slechts nog geregeld is t/m eind 2013, zouden we willen vragen dat de regering in de toelichting nader ingaat op AT na 2013. Wij vermoeden overigens dat in de wel in SEOR benoemde kosten voor het Rijk van de ratificatie (vooral publiekscampagnes ad ca. € 320.000 per jaar) de kosten van AT (helaas) niet zijn begrepen.

Dat zelfregulering in de praktijk effect sorteert, waardoor de overheid geen aanvullende maatregelen hoeft te nemen, wordt thans in de toelichting op de goedkeuringswet specifiek beaamd in de context van artikel 30 van het Verdrag (betreffende de toegankelijkheid van specifieke voorzieningen op het terrein van o.a. cultuur, recreatie en sport). In onze ogen leent dit statement zich echter heel goed om ook in meer generieke zin in de toelichting te beamen. Zo willen wij vragen om de rol van zelfregulering in paragraaf 7 van de toelichting op de goedkeuringswet op een prominentere wijze te benoemen.

5. Ontvankelijkheid, precedentwerking, en (on)evenredigheid van doeltreffende aanpassingen.

Een goede precisering van de aspecten ontvankelijkheid, precedentwerking, en (on)evenredigheid van doeltreffende aanpassingen zijn voor ons belangrijk.

Ten opzichte van hetgeen daarover allemaal in het SEOR rapport is opgenomen, is de toelichting op het wetsontwerp op deze punten summier te noemen. Teneinde een goede werking in de praktijk van het wetsvoorstel te bevorderen, willen wij vragen om in de toelichting veel omstandiger in te gaan op deze aspecten. Hoewel de toezichthouder resp. de rechter in finale zin te oordelen heeft over individuele gevallen, is de toelichting op het wetsontwerp o.i. de aangewezen plaats om vanuit de wetgever richting te geven aan de wijze waarop met deze aspecten omgegaan moet worden.

Voor de ontvankelijkheid is het goed als in de toelichting nader zou worden gepreciseerd dat dat het alleen de persoon met een beperking is, die moet aangeven welke aanpassing nodig is, en dat zulks in meer generieke zin niet door algemene collectiviteiten kan worden gedaan. De ondernemer heeft n.a.v. zo'n individueel verzoek vervolgens een onderzoeksplicht: hij moet serieus omgaan met het verzoek, informeren wat iemand nodig heeft, en kijken in hoeverre een oplossing mogelijk is. Dat vergt overleg en actief handelen.

Ook zou het o.i. goed zijn om uit het SEOR rapport de passage in de toelichting op te nemen, dat een doeltreffende aanpassing in ieder individueel geval beoordeeld moet worden: een doeltreffende aanpassing die in een bepaald geval is getroffen, betekent niet dat deze in een andere situatie automatisch kan worden verlangd, of moet worden gehonoreerd. Elk individueel geval behoeft aparte toetsing: indien zich in een andere situatie een soortgelijke vraag voordoen, dan moet die vraag in die nieuwe context worden afgewogen, en het oordeel kan dus anders uitvallen.

Vervolgens komt de (cruciale) vraag aan de orde van (on)redelijkheid van de gevraagde aanpassing. Zeker ook op dit punt zou de toelichting verrijkt kunnen en moeten worden met richtinggevende context. Daarvoor kan worden aangesloten bij zowel hetgeen in de oorspronkelijke kamerstukken uit 2001/2002 staat vermeld over de (on)evenredigheid van de gevraagde aanpassing, maar vooral bij het SEOR rapport. Beide bronnen verschaffen nuttige context en uitleg t.b.v. de beoordeling van de vraag of een gevraagde specifieke aanpassing wel of niet disproportionele, onevenredige of onnodige lasten met zich meebrengt.

Onderstaand doen wij een voorstel, dat aan deze beide bronnen is ontleend, en dat zich goed zou lenen om te worden toegevoegd aan de toelichting. Dit voorstel concentreert zich om begrippen zoals proportionaliteit, kosten/baten, overleg van wat van beiden partijen kan worden gevergd, de duurzaamheid van de relatie tussen ondernemer en consument, de gebruikelijkheid van de gevraagde aanpassing, de weging van externe effecten voor derden, en de invloed van de beschikbaarheid van bepaalde vergoedingen.

“Wat redelijk is verschilt per bedrijf en sector, en hangt af van de specifieke situatie in een individueel geval. De MVT van de Wgbh/cz geeft wel aan wat zoal belangrijke factoren zijn die meewegen bij het bepalen van de (on)redelijkheid van een gevraagde aanpassing:

- de grootte van een onderneming, in termen van bijvoorbeeld het aantal daarin werkzame werknemers of aantal vierkante meters oppervlakte,*
- de financiële draagkracht van de onderneming,*
- de noodzakelijke investeringen en kosten van de aanpassing,*
- de operationele en technische haalbaarheid van de aanpassing,*

- de beschikbaarheid van een financiële tegemoetkoming (een tegemoetkoming of subsidie maakt een doeltreffende aanpassing eerder redelijk).

Als er een goedkoper alternatief is, is de gevraagde aanpassing een onevenredige belasting en kan deze achterwege blijven. Bij een redelijke of doeltreffende aanpassing moeten de kosten van aanpassing in verhouding staan tot de baten. Wanneer een aanpassing te ingrijpend is, of teveel hulp vraagt, is al snel sprake van onevenredige belasting. Indien de ondernemer een aanpassing aanbiedt, en de consument is het daarmee niet eens, dan is het aan de consument om te bewijzen waarom een andere doeltreffende aanpassing passender of redelijker is.

Stel bijvoorbeeld dat een rolstoelvriendelijke winkelaanpassing van een winkelier zou verlangen dat er 30% meer vloeroppervlak zou moeten komen. Redelijkheid brengt in algemene zin met zich mee dat dergelijke aanpassing volledig en direct niet kan worden gerealiseerd. Waar financiële middelen niet beschikbaar zijn of een disproportionele investering vergen, zal er gezocht moeten worden naar andere, minder vergaande alternatieven. Voor de bepaling of een aanpassing een disproportionele investering vergt, is onderscheid tussen een individuele winkel en winkels in concernverband van belang. Echter, ook voor grotere winkelketens kan bovenstaande een disproportionele investering vergen. De gevraagde winkelaanpassing kan dan niet redelijkerwijs worden geveerd. Verbetering van dienstverlening biedt dan uitkomst: persoonlijke assistentie en hulp door personeel kan dan een goed alternatief zijn.

Een aanpassing is gepast, als niet met een andere, mogelijk minder kostbare, voorziening hetzelfde doel kan worden bereikt. Er is dus altijd de mogelijkheid om alternatieven aan te bieden die minder ingrijpend zijn dan iemand in eerste instantie vraagt. Een aanpassing kan achterwege blijven als sprake is van een onevenredige belasting. Iemand met een visuele beperking kan bijvoorbeeld een menukaart niet lezen. Deze kan dan vragen om een redelijke aanpassing. De ondernemer kan dan bijvoorbeeld aanbieden de menukaart mondeling toe te lichten. Een gevraagde menukaart in braille is dan niet redelijk. Of neem een ondernemer die bij de ingang een hoge drempel heeft, waardoor iemand in een rolstoel niet zelfstandig naar binnen kan. Stel dat de consument vraagt om de drempel weg te halen. Maar het (goedkopere) even helpen van de betrokkene zal veelal een passend alternatief zijn. Aanbieders bepalen in eerste instantie zelf of er sprake is van een onevenredige belasting. Bij een redelijke of doeltreffende aanpassing moeten de kosten in verhouding staan tot de baten en de draagkracht van de aanbieder.

Een onevenredige belasting is bijvoorbeeld ook een te ingrijpende verbouwing de ruimte of een te kostbare aanpassing. Daarvan kan ook sprake zijn als er teveel hulp of begeleiding nodig is. Een onevenredige belasting kan ook gelegen zijn in de duurzaamheid van de relatie. Wanneer er tussen de aanbieder en de consument die om een aanpassing vraagt, geen duurzame relatie is, kan een kostbare aanpassing worden gezien als een onevenredige belasting.

Een apart punt betreft nog de vraag of voor speciale diensten evt. extra kosten gevraagd mag worden. Ook hier geldt of de gevraagde kosten ten aanzien van de doeltreffende aanpassing redelijk zijn.

Een ander criterium bij de beoordeling van de redelijkheid van een gevraagde aanpassing, is dat door de gevraagde aanpassing niet het karakter van het goed of de dienst in kwestie wordt

veranderd, maar enkel de toegankelijkheid ervan. Stel iemand met een stoornis in het autistisch spectrum wil een disco bezoeken, maar ondervindt daarbij hinder van sterk geluid en lichtprikkels. Aanpassingen hiervan zou echter het karakter van de aangeboden dienst in de kern aanpassen, en is daardoor onredelijk.

Proportionaliteit is een andere vorm om het redelijkheids criterium nader in te vullen. Het gaat dan om de afweging van kosten en baten. Daarbij kan een rol spelen de vraag naar de relatie tussen de kosten voor de aanbieder, en het aantal mensen dat van de gevraagde aanpassing profijt heeft. De factor duurzaamheid en herhaling van contacten kunnen daarbij een rol spelen, zij het niet a priori. Een consument kan bijvoorbeeld alles zonder hulp van derden willen doen, maar dat zou in bepaalde gevallen onevenredig hoge kosten met zich meebrengen. Dan kan voor een goedkopere oplossing worden gekozen, ook al doet dit aan het principe van zelfstandigheid geweld aan.

Ook mag in bepaalde situaties een afweging worden gemaakt wat van betrokken consument zelf mag worden verlangd. Dat kan met zich meebrengen dat in een individueel geval van een consument in redelijkheid een extra inspanning mag worden geleverd. Zo zou het zo kunnen zijn dat een slechtziende of blinde zich een smartphone aanschafft, waarmee de bewegwijzering van een gebouw kan worden gedownload, en waardoor fysieke aanpassingen aan de bewegwijzering in een gebouw achterwege kan blijven.

Gebruikelijkheid kan eveneens als een criterium dienen: wat is in een bepaalde context gebruikelijk? Zo kan het gepast zijn als gemeenten driewielige scootmobielen aanbieden (de gebruikelijke standaard), terwijl sommige gebruikers die toch te wankel vinden. Afwegingen vinden ook plaats op basis van proportionaliteit: stel dat een buschauffeur (behoudens calamiteiten) een bus niet mag verlaten, en ook al grote vertraging heeft, en vervolgens weigert om een loopplank voor een rolstoeler uit te leggen, handelt proportioneel. Als een toonbank voor iemand te hoog is, maar elders kan wel een passende plek worden gevonden om goed te kunnen communiceren, behoeft de toonbank niet te worden aangepast. Of er een maatregel genomen moet worden hangt derhalve veel af van de lokale situatie.

Een gevraagde aanpassing kan wel eens haaks staan op het gebruiksgemak voor andere consumenten. Een aflopende stoep is gemakkelijk voor rolstoelers, maar minder geschikt voor blinden, die het juist moeten hebben van een stoeprand. Er kunnen conflicterende behoeften bij consumenten zijn in termen van bijvoorbeeld teveel of te weinig licht, of een te hoge of juist te lage temperatuur van het water van een zwembad. Ook dit vergt een afweging van belangen.

Soms behoort het tot de mogelijkheden dat bepaalde hulpmiddelen om mensen met een beperking te ondersteunen (bijvoorbeeld doventolken, of hulpmiddelen voor visueel gehandicapten om documenten zelfstandig te lezen) worden vergoed of verstrekt door verzekeraars. In dat soort gevallen kan het onredelijk zijn om bepaalde andere aanpassingen te vragen”.

6. Relatie met Bouwbesluit.

De toelichting op de goedkeuringswet gaat in op de relatie van deze wet met het Bouwbesluit. Het Bouwbesluit is vrij duidelijk als het gaat om de (toegankelijkheids)eisen die gelden bij nieuw- of verbouw. Maar aanpassingen kunnen straks ook voortvloeien uit de wet gelijke behandeling. Wij willen vragen om nader in te gaan op de vraag welk recht in welk geval dan voorgaat: Bouwbesluit of Wet Gelijke Behandeling.

7. Nationale implementatie en toezicht.

De toelichting op de goedkeuringswet, verwijzend naar artikel 33 van het Verdrag, gaat in op de monitoring (door het College voor de Rechten van Mens) van de uitvoering van het Verdrag. De toelichting stelt op die plaats dat in dat monitoringsproces door representatieve organisaties van personen met een handicap of chronische ziekte zal worden geparticipeerd. Vervolgens verwijst de toelichting op dit specifieke artikel naar het algemene deel van de toelichting onder 12, o.a. voor de uitleg van het begrip 'organisaties van het maatschappelijk middenveld'. Wij nemen aan dat wij e.e.a. in samenhang zo mogen lezen dat ook VNO-NCW en MKB-Nederland betrokken worden in dat monitoringsproces, en willen vragen om dat in de toelichting nader te expliciteren.

16 augustus 2013.

Oogvereniging

Oogvereniging

Postbus 2344

3500 GH Utrecht

Telefoon: 030 29 92 878

E-mail: info@oogvereniging.nl

Twitter: [@oogvereniging](https://twitter.com/oogvereniging)

KvK: 56 80 78 64

Aan Ministerie van VWS
t.a.v. Eva de Ruiter
Dir. Maatschappelijke Ondersteuning
Postbus 20350
2500 EJ DEN HAAG

Ooglijn

Telefoon: 030 29 45 444

Email: ooglijn@oogvereniging.nl

Twitter: [@ooglijn](https://twitter.com/ooglijn)

Utrecht, 14 augustus 2013
Kenmerk: 13-144/PH-MZ
Betreft: reactie consultatie inzake VN Verdrag

Geachte mevrouw De Ruiter,

In vervolg op de consultatiebrief van 28 juni 2013 stuur ik u hieronder de reactie van de Oogvereniging.

De Oogvereniging heeft eveneens deelgenomen aan het overleg dat heeft plaatsgevonden met de CG-raad en het Platform VG over dit onderwerp.en staat achter de reactie die namens deze groepen in geplaatst op de website.

Toch hebben wij gemeend ook als Oogvereniging apart te reageren, gezien de specifieke onderwerpen die wij onder uw aandacht willen brengen.

Wij hopen dat u bijgaande reactie wilt meenemen in de verdere behandeling van de betreffende wetgeving.

Uiteraard zijn wij te allen tijde bereid onze standpunten nader toe te lichten.

Met vriendelijke groet,

Peter Hulsen,
directeur Oogvereniging

inbreng Oogvereniging VN-verdrag betreffende rechten voor mensen met een handicap

Antwoord op vraag 1: bewustwording

Bewustwording begint met het aan mensen van de doelgroep en aan personen daarbuiten duidelijk maken in welke opzichten het VN-verdrag rechten biedt en met het geven van concrete voorbeelden. Zodoende gaat het verdrag voor veel mensen “leven” in plaats van dat het abstract is en blijft. De landelijke overheid, de lokale overheden, semi-overheden en zbo’s kunnen organisaties faciliteren om daaraan een bijdrage te leveren. Bewustwording kan ook gerealiseerd worden door het aanhalen van best practices. Hiervoor kan de overheid gebruikmaken van bestaande netwerken met vrijwilligers en deskundigen, zoals de regiogroepen van de Oogvereniging die de belangen van de doelgroep op regionaal niveau behartigen en de werkgroepen van de Oogvereniging die zich inzetten op de terreinen digitale toegankelijkheid, OV, verbetering van de kwaliteit van de oogzorg vanuit het perspectief van de patiënt, zorgverzekeringen, werk en wetenschap. Het is belangrijk dat de overheid alternatieven op het gebied van bewustwording steunt en dat zij zelf ook actief is op dit terrein door bijvoorbeeld het goede voorbeeld te geven op allerlei gebied. Zij kan bijvoorbeeld eisen stellen aan OV wat de toegankelijkheid betreft, aan informatievoorziening en aan publieke websites. Bij publieke aanbestedingen zou zij kunnen wijzen op het belang van toegankelijke producten en diensten voor mensen met een visuele beperking en personen met een visuele en auditieve beperking. Ervaringsdeskundigen en gehandicaptenplatforms kunnen bij bewustwording ook een rol spelen, alsmede moderne media en radio en televisie. Het is noodzakelijk dat ook de lokale overheden beseffen wat het belang is van het voldoen aan de gestelde eisen in het VN-verdrag. De genoemde punten in Agenda 22 voor gemeenten en de handreiking voor gemeenten zijn instrumenten waarmee gemeenten op goede wijze aan het realiseren van de inclusieve samenleving kunnen werken. Het bewustwordingsproces komt vanzelf op gang als de overheid en personen buiten de doelgroep mensen met een visuele (of een visuele en auditieve) beperking de mogelijkheden en middelen bieden om te participeren. Om goede ambassadeurs te kunnen zijn, moeten mensen met een visuele (of een visuele en auditieve) beperking ook zelf op de hoogte zijn van de mogelijkheden die zij hebben om in de samenleving te participeren. Wat dat betreft is er een rol weggelegd voor de Oogvereniging. Op het terrein van bewustwording zijn de Coalitie voor Inclusie en het PR-team actief; eerstgenoemde is een beweging van mensen en organisaties die het maatschappelijk draagvlak voor een inclusieve samenleving vergroot. De Oogvereniging steunt haar werk.

Antwoord op vraag 2: prioriteiten en kosten

*Een algemene opmerking met betrekking tot het leveren van goederen is dat het met het oog op kostenbesparing juist wél van belang is om bij de productie aandacht te besteden aan de toegankelijkheid (lichtend voorbeeld: producten van Apple). Voor elke investering in fysieke infrastructuur – het maakt daarbij niet uit of het een website betreft of een gebouw – geldt dat toegankelijkheid voor zoveel mogelijk mensen het best en het goedkoopst te realiseren is indien daarmee reeds vanaf de ontwerpfase rekening wordt gehouden. *Design for all.**

Als prioriteiten noemt de Oogvereniging: (1) optimale mogelijkheden om te studeren. (2) kwalitatief goed en toegankelijk openbaar vervoer, een goed betaalsysteem, ook voor openbaar vervoer en goede, toegankelijke reisinformatie. Aangepaste betaalmiddelen voor OV zouden een uitzondering moeten zijn, dus alleen voor gevallen waarin dat niet anders kan.

(3) Een veilige en schone leefomgeving en (4) een veilige en toegankelijke woon- en leefomgeving met toegankelijke gebouwen en een toegankelijke openbare ruimte. (5) Verder noemt de Oogvereniging toegankelijke ict, waaronder websites en – niet minder belangrijk – toegankelijk betalingsverkeer. (6) Zij noemt verder het creëren van mogelijkheden voor de doelgroep om te wonen, te werken, te sporten en te recreëren. (7) Een prioriteit is ook het garanderen van kwalitatief en betaalbare zorg voor mensen met een visuele (of een visuele en auditieve) beperking. (8) Tot slot noemt de Oogvereniging het stemmen tijdens verkiezingen als prioriteit (zie de toelichting op de punten 1 tot en met 8 hieronder). Voor het realiseren van de zogenaamde inclusieve samenleving op deze terreinen zijn inspanningen nodig van onder andere de landelijke en lokale overheid. De overheid heeft op grond van de artikelen 4, 8 en 27 van het VN-verdrag immers *de verplichting* om het goede voorbeeld te geven. In Agenda 22 van de gemeenten staat ook dat, als er een hiaat is tussen de voorzieningen en de behoeften van mensen met een beperking, de samenleving zich moet aanpassen opdat alle mensen gelijke kansen hebben. Gemeenten zouden zich eveneens moeten richten naar de ontwikkelde handreiking die betrekking heeft op het realiseren van de inclusieve samenleving op basis waarvan zij goed inclusief beleid kunnen ontwikkelen met als doel dat *algemene voorzieningen* ook door mensen met een visuele (of een visuele en auditieve) beperking te gebruiken zijn.

Toelichting gewenste aanpassingen

(1) **Studeren.** Voor studenten is het belangrijk dat lesmateriaal naar een voor de betreffende persoon passende leesvorm wordt omgezet: digitaal, braille, spraak of grootletter. De voorzieningen zijn niet altijd optimaal, met name niet voor particulieren die bijv. naast hun werk studeren. De mogelijkheden tot verbetering zouden moeten worden verkend. De wetgever zou in de auteurswet moeten regelen dat het voor uitgeverij van studieboeken mogelijk is om deze te laten omzetten naar digitale vorm. Geen beleidswijzigingen doorvoeren op het gebied van vergoeding van leeshulpmiddelen t.b.v. studie. De Open Universiteit (Europees) biedt goede mogelijkheden voor visueel beperkte mensen om (naast de werkzaamheden) te studeren.

Passend onderwijs. De Oogvereniging sluit ook aan bij de visie van de CG-Raad, Platform VG en de oudervereniging Balans dat passend onderwijs kinderen met een beperking betere kansen kan bieden, maar dat er dan snel aandacht moet komen voor de inhoud van het onderwijs. De belangenorganisaties dringen erop aan, en de Oogvereniging sluit zich daarbij aan, dat iedereen die betrokken is bij passend onderwijs, het kind centraal gaat stellen, dus ook het visueel beperkte kind en het auditief en visueel beperkte kind en dat het vanuit die benadering het onderwijs vorm gaat geven. Het is ook van belang dat het visueel beperkte kind of het visueel en auditief beperkte kind in het regulier onderwijs tot zijn recht komt en dat het de begeleiding krijgt die het nodig heeft.

(2) **Openbaar vervoer** moet kwalitatief goed en veilig zijn, evenals stations en perrons. Mensen moeten zich daar veilig voelen, zich daar goed kunnen oriënteren en ze dienen daar met vragen terecht te kunnen (deskundigheid personeel) en voor begeleiding. Voor een goede oriëntatie voor blinde en zeer slechtziende mensen zijn eenduidige geleidelijnen gewenst en voor slechtziende personen zijn visuele toegankelijkheidsvoorzieningen van belang. De Oogvereniging beschikt over testteams voor onder andere het testen van geleidelijnen. Verder zijn brailleaanduiding en grote letters in liften en brailleaanduiding op trapleuningen goede oriëntatiemiddelen. Voldoende toezicht op de perrons en in de omgeving van stations is eveneens gewenst. De overheid dient zich hiervan bewust te zijn en zich hiervoor in te spannen.

Aanpassing van de OV-chipkaart is noodzakelijk. Daarover is de Oogvereniging in gesprek met de politiek. Zij sluit zich aan bij de mening van de CG-Raad dat er een tijdelijke overlegstructuur moet komen.

Voor de doelgroep visueel (of visueel en auditief) beperkte mensen is toegankelijkheid van belang in de zin van uniforme boodschappen en piepjes op de palen, betere herkenbaarheid van verschillende vervoerders, ondersteuning bij problemen en klachten, speciale maatregelen voor mensen met een visuele beperking, saldolezers op de kaart, displays die niet weerspiegelen, eenvoudige instructies op kaartautomaten etc. De Oogvereniging sluit zich aan bij het pleidooi van de CG-Raad, Platform VG en de ANBO om zo snel mogelijk tot wetgeving op dit terrein te komen.

De OV-begeleiderskaart functioneert goed. Een idee is, te komen tot een internationaal erkende begeleiderskaart.

(3 en 4) **Veilige, schone omgeving.** Voor mensen die gebruikmaken van de witte stok, is het extra van belang dat er geen hondenpoep en afval op de stoep of op straat ligt. In steeds meer gemeenten worden ambtenaren aangesteld die toezien op het uitlaten van honden op daarvoor bestemde plaatsen en het opruimen van hondenpoep, wat een goede zaak is. Om tot uniform beleid te komen, zou dit punt op de agenda van de VNG moeten komen.

Een veilige en toegankelijke leef- en woonomgeving. Voorkomen dat stoeptegels en straattegels los liggen, voorkomen dat honden loslopen – die belemmeren de doorgang – en goede afzettingen realiseren in geval van werkzaamheden (meer overkoepelend beleid VNG?). Van belang is goed communiceren door onder andere regiogroepen van de Oogvereniging en gehandicaptenplatforms met onder andere winkeliers over het niet plaatsen van producten op geleidelijnen. Goed herkenbare oversteekplaatsen met rateltickers en bewaakte spoorwegovergangen met bij voorkeur een geleideroute voor en na de overgang zijn nodig. Toegankelijkheid heeft ook betrekking op woningen en gebouwen. De Oogvereniging ondersteunt het Handboek voor Toegankelijkheid; het standaardwerk voor toegankelijk bouwen en ontwerpen dat alles bevat over de ergonomie van stedelijke inrichting, gebouwen en woningen, bijv. bewegingsruimte, verlichting, luchtkwaliteit en het overbruggen van hoogteverschillen. Ook besteedt het handboek aandacht aan de belangrijkste keurmerken en certificaten.

(5) **ict.** Het is van belang dat de landelijke overheid en de lokale overheden deskundigen betrekken bij het toegankelijk maken van ict (websites). Het gaat (zeker in Nederland) bij webtoegankelijkheid niet om toegang tot het internet, maar om *bruikbaarheid* van de aangeboden diensten en informatie door mensen met een beperking. Er is helaas nog geen screenreader ontwikkeld die op eigen kracht een websitefoto kan verwoorden die op een website staat. Op dit moment zijn deze hulpmiddelen nog afhankelijk van het vakmanschap van een programmeur om nette internetpagina's te programmeren. Voor redacteurs is het zeer eenvoudig om tekst aan een plaatje te koppelen, zodat een screenreader in staat is om de foto te omschrijven. Bijkomend voordeel is dat zoekmachines "begrijpen" wat de afbeelding betekent, zodat een website beter vindbaar wordt. Voor veel mensen is het onmogelijk om met een muis te werken, zo ook voor blinden en zeer slechtzienden. Het is belangrijk dat de professionals zich aan de ontwikkelde standaarden houden. Ook ontsluiten van informatie voor studie en werk zijn van belang. De wetgever dient zich daarvan bewust te zijn bij (het aanpassen van) regelgeving op het gebied van auteursrecht.

(6) **Sport en recreatie.** De regiogroepen van de Oogvereniging kunnen zich inzetten voor aangepast sporten en recreëren door bijvoorbeeld in overleg te treden met gemeenten, sportclubs en sportverenigingen. Hierbij speelt ook Agenda 22 voor gemeenten een rol, evenals de eerder vermelde handreiking voor gemeenten op basis waarvan zij beleid kunnen ontwikkelen dat ervoor zorgt dat *algemene voorzieningen* ook door mensen met een visuele (en een visuele en auditieve) beperking te gebruiken is. Gemeenten zouden wat dit betreft meer in overleg moeten treden met organisaties die de belangen van de doelgroep behartigen en die dus ook deskundig zijn op deze terreinen. Ook gehandicaptenplatforms kunnen hieraan in overleggen met gemeenten aandacht besteden.

Arbeid. Op het terrein van werk sluit de Oogvereniging zich aan bij de visie van de CG-Raad en Platform VG dat er duidelijkheid moet komen voor de Wajongers die herkeurd worden. Als zij achteruit gaan in inkomen, moet er een eerlijk en haalbaar perspectief zijn op passend werk om het inkomen aan te kunnen vullen. Verder is deskundigheidsbevordering van werkgevers wenselijk op het terrein van de mogelijkheden die mensen met een visuele (en een visuele en auditieve) beperking hebben om te werken. Ook in dit kader zijn best practices van belang. De overheid zou het goede voorbeeld kunnen geven door visueel beperkte mensen en visueel en auditief beperkte personen als werknemers in dienst te nemen en door studenten uit de doelgroep stageplaatsen te bieden.

(7) **Zorg.** De werkgroep Patiëntenperspectief (en goede oogzorg) van de Oogvereniging ontwikkelt kwaliteitscriteria voor goede oogzorg – het betreft de gehele keten - vanuit het perspectief van de patiënt. Het doel is, op termijn te komen tot het geven van keurmerken aan zorginstellingen die aan de kwaliteitscriteria voldoen. De zorg dient ook betaalbaar te zijn. Van belang is dat regelingen die betrekking hebben op aftrekbaarheid van zorg- en ziektekosten, niet versralen of worden afgeschaft. Daarvan dient de wetgever zich bewust te zijn bij het wijzigen en het maken van wetten en regelgeving op dit terrein.

De Oogvereniging is van mening dat de doelgroep geen nadelige gevolgen mag ondervinden van het preferentiebeleid met betrekking tot medicijnen in die zin dat personen die medicatie met andere hulpstoffen niet kunnen verdragen daarop toch aangewezen zijn. Met een brief over medische noodzaak zou het mogelijk moeten zijn om de medicatie te verkrijgen die voor betrokkenen geen nadelige gevolgen heeft en haar werk doet. De wetgever zou zich bij het maken van regelgeving omtrent het verstrekken van medicatie en het wijzigen daarvan bewust moeten zijn van eventuele gevolgen hiervan voor de doelgroep.

Wmo. De Oogvereniging is het met de CG-Raad en het Platform VG eens dat bezwaarlijk is dat in het wetsvoorstel Wmo 2015 met betrekking tot het organiseren van passende zorg, niet de rechten van de burger centraal staan maar dat voor het perspectief van de uitvoerders is gekozen en dat er bestuurlijk overleg zou moeten plaatsvinden voordat het wetsvoorstel naar de Raad van State gaat. Zij vindt ook dat het compensatiebeginsel in artikel 4 gehandhaafd moet blijven, inhoudende dat mensen recht hebben op een maatwerkoplossing, waardoor zij in een gelijkwaardige positie worden gebracht en kunnen meedoen in de samenleving. Ook zij meent dat de wet aan de uitgangspunten van het VN-verdrag inzake de rechten van mensen met een handicap moet worden getoetst.

(8) **Stemmen.** Huidige toegankelijkheidsvoorzieningen bij het stemmen tijdens verkiezingen moeten blijven bestaan. De Oogvereniging pleit ook voor digitale toegankelijkheid (kieslijsten en stemmen). Belangrijk is dat iedereen op dezelfde plaats kan stemmen.

Punten die niet direct betrekking hebben op de vraagstelling

(1) Het VN-verdrag lijkt te impliceren dat de Staat een taak heeft om bij te dragen aan het tot stand komen en functioneren van organisaties van gehandicapten om deze bij het overleg te betrekken. Die taak zou de Staat dus op zich moeten nemen.

(2) Het noemen van de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland (VGN) (brancheorganisatie die opkomt voor belangen van aanbieders van zorg voor gehandicapten) als partij van overleg over de rechten van iemand met een handicap, is onjuist. Het is een brancheorganisatie van zorgaanbieders, dus geen partij die spreekt namens gehandicapten.

(3) In de memorie van toelichting wordt verwezen naar de ondersteuning van organisaties als MEE. Een onderzoek naar de effectiviteit van de geboden steun is gewenst.

(4) Autonomie voor onder anderen mensen die zorg of voorzieningen nodig hebben, is een belangrijk uitgangspunt van het verdrag. De overheid zou kunnen uitspreken waar mogelijk inperking van die autonomie te voorkomen. Dit betekent dat bij gelijke effectiviteit en kosten steeds gekozen wordt voor het alternatief dat de autonomie het meest in stand houdt. Dit heeft implicaties voor de discussie over het PGB.

Exclusieve levering zou voor de zorgverzekeraar de verplichting moeten meebrengen om in gevallen waar expliciet om een alternatieve voorziening wordt gevraagd, daarin te bemiddelen, dan wel aan te tonen dat zijn aanbod de gevraagde functie even goed realiseert, dan wel een marktconform aankoopbudget ter beschikking te stellen. De Werkgroep Zorgverzekering van de Oogvereniging en die met betrekking tot de Wmo houden zich met dit soort vraagstukken bezig.

(5) Veel individuele problemen moeten worden opgelost door een beroep te doen op een *redelijke uitzondering*. Misschien kan in de memorie van toelichting aan het begrip *redelijkheid* een brede interpretatie worden gegeven. De redelijkheid van het verzoek om uitzondering wordt in laatste instantie vastgesteld door de rechter, die daarbij de gerechtvaardigde verlangens van de verzoeker afweegt tegen de kosten van de aanbieder. Die kosten kunnen aanzienlijk zijn als de gewenste uitzondering ten tijde van het ontwerp van het product of de dienst niet was voorzien. De rechter zal het beroep dan allicht afwijzen. Andere voorbeelden: De gemeente richt een website in met informatie over toepassing van de Wet Werk en Bijstand binnen de gemeente. De site blijkt niet toegankelijk voor blinden en slechtzienden. De wens om de site te raadplegen was voorzienbaar. Derhalve is aanpassing desgevraagd geboden, wachten op een volgend ontwerp zou niet aan de orde moeten zijn. Hetzelfde geldt voor een bank die komt met een niet toegankelijke voorziening voor internetbankieren.

(6) De Staat is verdragpartij en behoort borg te staan voor naleving van het verdrag. Van belang is dat wetten en regelingen die in behandeling zijn aan het verdrag worden getoetst en dat voor het overige wordt aangesloten bij de artikelen van de database van de EBU. Toetsing aan nieuwe wetgeving kan misschien een standaard taak zijn van de Raad van State. Verder is het wenselijk dat ook groepen van mensen – in dit geval mensen met een visuele (en een visuele en auditieve beperking - en belangenorganisaties bij het College voor de Rechten van de Mens terecht kunnen in het geval dat zij constateren dat wet- en regelgeving niet conform het VN-verdrag is. Het verdrag houdt een inspanningsverplichting in maar niet (altijd) een daadwerkelijke verplichting om zaken voor mensen met een handicap te verbeteren. In de eindrapportage over de economische gevolgen staat dat het uitgangspunt is dat men alles moet doen wat in het vermogen ligt. "Inspanningsverplichting" is een ruim begrip. De wetgever zou dus zijn gedachten kunnen laten gaan over een bredere taakopvatting van het College voor de Rechten van de Mens.

(7) Voor bediening van apparatuur (wasmachine, magnetron, lift, koffieautomaat, verwarming) wordt in toenemende mate gebruik gemaakt van afstandsbediening of van een aanraakpaneel met terugkoppeling via een scherm. Een interpretatie van het verdrag zou kunnen zijn dat de overheid (Europees) ook eisen stelt aan de bedienbaarheid door mensen met een (visuele of visuele en auditieve) beperking.

(8) Het tijdstip waarop deze internetconsultatie wordt gehouden, is vanwege de vakantietijd niet het meest ideale. Wellicht is het mogelijk om de reactietermijn te verlengen tot bijvoorbeeld eind september.

(9) Voor mensen met een visuele beperking en personen met een visuele en een auditieve beperking die nog een restvisus hebben, kan het ondertitelen van videomateriaal op websites van de landelijke en de lokale overheid een goed hulpmiddel zijn om de informatie tot zich te nemen.

De rijksoverheid heeft zich reeds verplicht gesteld om aan de webrichtlijnen te voldoen. Het zou goed zijn als zij aan het ondertitelen van videomateriaal en daarmee aan het toegankelijk maken van dit visuele materiaal voor bovengenoemde doelgroep meer bekendheid gaf.

(10) **Diverse regelingen.** Voor de doelgroep is belangrijk dat het WIPO-verdrag snel wordt geratificeerd, dat portvrijdom wordt gegarandeerd voor o.a. braille en gesproken lectuur door daarvoor passende bepalingen in de Postwet op te nemen en dat aangepast lezen in de nieuwe Bibliotheekwet goed geregeld wordt.

(11) In de toelichting op de uitvoeringswet is aandacht gewenst voor de plichten van de overheid. Voorbeelden zouden kunnen zijn: het opnemen van toegankelijkheidseisen in de Horecawet en het opnemen van specifieke exameneisen voor opleidingen die door de overheid zijn gecertificeerd. In de huidige voorbeelden ligt de nadruk op de bereidheid van "de burger" om de visueel beperkte mens hulp te bieden in plaats van op de (inspannings)verplichting van de overheid.

Reactie Vereniging Inclusie Nederland op de concept wetsvoorstellen ratificatie VN verdrag inzake rechten personen met een handicap.

Vereniging Inclusie Nederland wil graag commentaar leveren op de concept wetsvoorstellen tot Ratificatie en invoering van het VN verdrag inzake rechten van personen met een handicap.

De Vereniging Inclusie Nederland IN is in 2011 opgericht. De vereniging staat voor een samenleving waarin mensen met allerlei soorten handicaps zich welkom voelen en iedereen een bijdrage kan leveren. Onze leden zijn mensen die een handicap hebben, hun vrienden en familieleden. Ook zijn mensen die geen handicap hebben lid als ze willen dat er minder discriminatie is en meer inclusie. Onze leden vinden het VN verdrag erg belangrijk en willen dat het snel en goed wordt ingevoerd. Inclusie Nederland is aangesloten bij Inclusion Europe en Inclusion International en bij de [Coalitie voor Inclusie](#).

Dit is ons voorlopige commentaar. Later sturen we meer opmerkingen.

We zijn blij dat de regering het VN verdrag wil invoeren. Het verdrag is nodig omdat er nog veel discriminatie is van mensen met een beperking in Nederland. De discriminatie is niet altijd kwaad bedoeld, maar het is er wel. Het VN verdrag maakt iedereen duidelijk dat discriminatie niet mag en dat de regering moet zorgen dat er steeds minder discriminatie is.

Het is niet genoeg als er geen discriminatie meer is. Het VN verdrag zegt ook dat de samenleving anders moet worden georganiseerd om mensen met een handicap genoeg kans te geven een goed leven te hebben. Het VN verdrag geeft aan hoe de regering en wij allemaal de samenleving kunnen veranderen.

Wij denken dat de concept wetsvoorstellen nog niet goed genoeg zijn.

- Er is geen actieplan. Er is een lange opsomming van wat er nu allemaal gebeurt aan het verminderen van discriminatie, maar eigenlijk is dat helemaal niet zoveel.
- Er staat bijvoorbeeld dat het openbaar vervoer wordt aangepast aan mensen met een handicap, maar als je goed leest, merk je dat het heel langzaam wordt aangepast. Pas na 2045 is het in orde. Dat is met bijna alles in de opsomming. Er lijkt veel te gebeuren, maar het is heel weinig en bijna niks is verplicht.
- De Wet gelijke behandeling CZ/H wordt uitgebreid naar het aanbod van goederen en diensten. Het is niet duidelijk of bedrijven en verenigingen nu snel iedereen met een handicap moeten helpen en hoe ze dat moeten doen. Bijna niemand dient nu klachten in bij het College voor de rechten van de Mens. De regering moet veel meer doen dan de

De Wet Gelijke Behandeling uitbreiden want deze wet heeft tot nu toe niet gezorgd dat er veel is veranderd.

- Kinderen met een handicap kunnen in Nederland bijna niet naar de gewone school. Tachtig % van de kinderen met een verstandelijke handicap en 66% van kinderen met een gedragsprobleem gaan in Nederland nu naar aparte speciale scholen. Het VN verdrag zegt dat alle kinderen naar de gewone school moeten kunnen gaan en daar goede steun krijgen. De wet passend onderwijs verandert dat aparte systeem niet.
- Mensen met een handicap hebben recht op het maken van eigen keuzes. In Nederland lukt dat heel vaak niet. Als ze ondersteuning nodig hebben dan neemt de zorginstelling vaak alle zeggenschap over. Mensen met een handicap moeten vaak verplicht in groepen wonen, mogen niet kiezen waar en met wie ze wonen of hoe ze hun dag doorbrengen.
- Het VN verdrag zegt dat mensen met een handicap goede ondersteuning moeten krijgen om zelf keuzen te kunnen maken en goede ondersteuning moeten krijgen zodat ze een eigen leven midden in de samenleving kunnen opbouwen. Dat is in Nederland nu niet goed geregeld.
- In Nederland is abortus toegestaan als een kind een handicap zal hebben. De vereniging vindt het goed dat abortus in het algemeen kan, maar we vinden het pijnlijk dat een handicap als reden op zich wordt gezien.
- Een abortus mag niet zomaar omdat ouders per se een zoon of een dochter willen hebben. Dat abortus wel mag bij een handicap betekent dat het hebben van een handicap als minder waardig wordt gezien en een probleem.

De vereniging IN wil graag nog de volgende verbeteringen

- We willen dat de regering een eigen actieplan maakt. Dat actieplan moet uitgaan van het recht van iedereen om overal aan mee te doen. Het is niet genoeg om genoeg individuele ondersteuning te bieden. Er moet in het actieplan ook staan hoe de samenleving kan en moet veranderen.
- In het actieplan moet staan wat de regering zelf gaat doen om de kansen op een beter leven voor mensen met een handicap te verbeteren.
- We willen dat de regering bedrijven en instellingen actief helpt om het VN verdrag uit te voeren. Dat kan soms met meer wettelijke plichten, soms met betere uitleg.
- We willen dat er een klachtrecht komt. Dat kan door het facultatief protocol te ondertekenen bij het VN verdrag. Dan kunnen verenigingen individuele mensen met een handicap helpen om te klagen als het niet goed gaat.
- Veel mensen vinden het nu te moeilijk of te pijnlijk om nu een formele klacht in te dienen bij het College voor de rechten van de mens.

- We willen dat er een recht komt op ondersteuning bij leven midden in de samenleving. Mensen met een handicap worden vaak gedwongen in instellingen te wonen omdat er geen recht is op persoonlijke assistentie. Of ze worden gedwongen naar een aparte speciale school te gaan omdat er geen recht is op steun op de gewone school.
- We willen een beter systeem om mensen met een handicap te helpen zelf belangrijke besluiten te nemen.
- We willen ook dat de regering onderzoek doet naar de discriminatie en uitsluiting van mensen met een verstandelijke en psychische beperking. Ze worden het meest van allemaal uitgesloten en gediscrimineerd, maar niemand bij de regering verzamelt daar gegevens over. Het lijkt wel alsof het niemand wat kan schelen.
- We willen dat de regering zorgt dat mensen met een verstandelijke handicap betere (makkelijker te begrijpen) informatie krijgen en dat met hen wordt overlegd over alles wat hen aangaat.

Dank u wel voor uw aandacht.

vereniging Inclusie Nederland
Keturah van Slegtenhorst
voorzitter bestuur.
www.inclusienederland.nl
keturah@inclusienederland.nl
[@inclusiened](#)

Vriendelijke groet
José Smits

Rotterdam, 15 augustus 2013,

Geachte heer, mevrouw,

In het rapport van de Erasmus Universiteit (getiteld: *'SEOR: Economische gevolgen van het VN-verdrag handicap'*), wordt op *pagina 1* geschreven dat het doel van het rapport is een antwoord op de vraag te krijgen wat nu de financiële en economische gevolgen (kunnen) zijn van de uitbreiding van de Wgbh/cz met 'overige diensten en goederen', nu – volgens de auteurs – onder meer onderwijs al reeds onder valt. Op *pagina 1* wordt diezelfde stelling, alsook de vraag, nog eens herhaald.

In *voetnoot 9* van voornoemd document is gesteld dat de Wgbh/cz niet geldt voor het beroepsonderwijs en het volwassenenonderwijs.

Waar de opstellers van voornoemd rapport mogelijk aan voorbij zijn gegaan is dat het speciaal onderwijs **niet** onder de Wgb/cz valt. Althans, niet volgens het College voor de Rechten van de Mens, dat op haar webpagina met informatie over de Wgbh/cz schrijft: *"Scholieren en leerlingen kunnen een beroep doen op de WGBH/CZ. De wet is niet van toepassing op het speciaal onderwijs."* Juist dat is wat veranderd zou moeten worden. Mijn inziens is dat ook wat het doel is van de ratificatie en implementatie van het VN-verdrag voor de rechten van personen met een handicap. Immers, in de preambule van voornoemd VN-verdrag wordt met zoveel woorden (onder punt v. van de preambule) de 'noodzaak' erkend van de *'toegang tot onderwijs .. teneinde personen met een handicap in staat te stellen alle mensenrechten en fundamentele vrijheden te genieten'*.

In het Concept MvT Goedkeuringswet is op pagina 17 geschreven: *'De Wgbh/cz is niet van toepassing op het hele terrein van goederen en diensten, maar slechts op bepaalde onderdelen daarvan (basisonderwijs, voortgezet onderwijs, beroepsonderwijs, wonen en openbaar vervoer). Dit heeft tot gevolg dat de verplichting om doeltreffende aanpassingen te treffen (artikel 2 van de Wgbh/cz) niet het hele terrein van goederen en diensten bestrijkt, wat niet in overeenstemming is met het verdrag. De Wgbh/cz zal daarom worden aangepast.'*

Leerlingen in het speciaal onderwijs (en hun ouders) die momenteel discriminatie ondervinden op het gebied van het aanbod en de toegang tot het onderwijs, kunnen – strikt genomen en op basis van de door het College van de Rechten van de Mens geboden informatie – dus geen beroep doen op artikel 5b van de Wgbh/cz. Zoals in deze brief, en ook eerder in het Concept MvT Goedkeuringsverdrag is geschreven, is op dat punt genomen de Wgbh/cz dan ook niet in overeenstemming met het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap. Dit neemt, mijn inziens, niet weg dat deze groep personen onder omstandigheden wél een beroep op artikel 7 lid 1 sub c Algemene Wet Gelijke Behandeling (AWGB) toekomt, doen, maar de in het verleden ontstane onduidelijkheid voor velen wordt daarmee nog niet weggenomen. En, garanties ten aanzien van het aanbod van onderwijs en vrijheid van keuze van onderwijs is daarmee voor die groep personen nog niet bereikt. Inclusief onderwijs, zonder direct of indirect onderscheid, houdt niet alleen in dat niemand mag worden uitgesloten van onderwijs, maar ook dat niemand mag worden beperkt in de vrijheid van keuze van onderwijs en het aanbod daarvan. Aanbod van onderwijs omvat, naast het recht op de vrijheid tot keuze van onderwijs, meer dan alleen maar het bieden van onderwijs. Het omvat ook de mogelijkheid aan iedere leerling een van de bij wet genoemde profielen (Economie & Maatschappij, Natuur & Gezondheid, Natuur & Techniek en Cultuur & Maatschappij) te kunnen volgen. Dit laatste hangt samen met het recht op vrije arbeidskeuze. Een recht dat pas dan ten volle kan worden uitgeoefend indien ook het aanbod aan onderwijs in een van de profielen die de leerling voorbereidt op een vervolgopleiding die opleidt tot het door deze leerling gewenst beroep wordt gewaarborgd. Pedagogische 'specialisatievrijheden' van scholen zich te richten op zekere doelgroepen, zouden niet ertoe

mogen leiden dat het recht op (keuze van) onderwijs en aanbod daarvan voor andere groepen beperkt wordt of te niet wordt gedaan.

Mogelijk is juist nu een aangewezen tijdstip dit voor eens en altijd te verduidelijken. In het 'Aanvullend Rapport 'Ratificatie .. en dan?'' is geschreven: *'Uitbreiding van de WGBh/cz naar het terrein 'goederen en diensten' is noodzakelijk na ratificatie van het Gehandicaptenverdrag. Na deze uitbreiding beslaat de WGBh/cz nog niet alle terreinen uit het Gehandicaptenverdrag. Derhalve is het noodzakelijk de WGBh/cz nog verder uit te breiden om volledig te voldoen aan de verplichtingen zoals deze voortvloeien uit het Gehandicaptenverdrag.'*

Om voornoemde redenen lijkt mij zeer gewenst en verzoek ik u beleefd, teneinde mogelijke toekomstige misverstanden of (rechts)geschillen te voorkomen, in de definitieve MvT (en bij voorkeur ook goedkeuringswet) te expliciteren dat met de beoogde en toekomstige wijziging en uitbreiding van de Wgbh/cz óók het aanbod en leveren van goederen en diensten als bedoeld in de zin van 'speciaal onderwijs' daaronder komen te vallen.

Hoogachtend,

Reactie Landelijke Cliëntenraad op wetsvoorstellen VN-verdrag rechten mensen met een beperking

De regering houdt op dit moment een internetconsultatie over de Goedkeurings- en Uitvoeringswet bij ratificatie van het VN-verdrag.

De Landelijke Cliëntenraad (LCR) heeft er behoefte aan om, naast de consultatie, een eigen ongevraagde reactie te geven op deze wetsvoorstellen.

Wij besluiten onze reactie met een antwoord op uw vragen bij de consultatie.

De LCR is een wettelijk advies-/overlegorgaan van de minister van SZW.

De LCR bestaat uit leden vanuit diverse cliëntenraden en belangenorganisaties van mensen die een uitkering ontvangen en willen participeren op de arbeidsmarkt.

De LCR hecht zeer aan het VN-verdrag en betreft dit Verdrag al sinds de voornemens om tot de Wet werken naar vermogen te komen bij haar adviezen. Ook in het advies over het conceptwetsvoorstel van de Participatiewet heeft de LCR aandacht gevraagd voor de verhouding met het VN-verdrag.¹

De LCR participeert in de Coalitie voor Inclusie.

De LCR is een cliëntenraad op het terrein van werk en inkomen en reageert daarom primair vanuit het cliëntenperspectief rond werk en inkomen en beleidsvelden die daar aan zijn verbonden. De LCR wil ook op een aantal meer algemene punten reageren.

Doel VN-verdrag

Doel van het VN-verdrag is het creëren van een inclusieve samenleving, waarin de maatschappij zondermeer ruimte en toegang biedt voor alle mensen en specifieke maatregelen voor mensen met een beperking vrijwel niet meer nodig zijn.

De komende tijd zal er hard aan gewerkt moeten worden om deze stip op de horizon te bereiken aangezien onze huidige samenleving nog ver af staat van dat ideaal.

¹ In deze reactie gaat de LCR uit van alle openbare informatie tot en met de brief over de Participatiewet en quotum na sociaal akkoord (27-06-2013).

Algemene punten Verdrag

De LCR vindt dat de regering op een aantal punten onvoldoende haar rol pakt zoals het VN-verdrag die voor Staten heeft bepaald.

- Door de regering is een analyse uitgevoerd of bestaande Nederlandse wetgeving niet strijdig is met het VN-verdrag en bij ratificatie om directe aanpassing vragen. Er is echter nauwelijks sprake van een beoordeling of in voorbereiding zijnde wetgeving als de Participatiewet in lijn is met het Verdrag. Dit is volgens de LCR een omissie.
 - o De LCR meent dat specifieke elementen uit de voorstellen voor de Participatiewet, maar ook de voorgenomen overheveling van onderdelen van de AWBZ naar de WMO, strijdig zijn met de zogenaamde standstillbepaling. In de MvT van de Goedkeuringswet wordt onvoldoende getoetst of de voorgenomen Participatiewet in lijn is met het verdrag. Ook wordt niet verwezen naar de toelichting bij het voorstel voor de Participatiewet (en de WMO). De LCR gaat er daarom van uit dat die analyse alsnog door de regering gemaakt zal worden. Als dat niet de bedoeling is verwacht de LCR die analyse alsnog vanuit het ministerie van VWS als coördinerend ministerie.
 - o Op de tweede plaats mag van een regering verwacht worden dat er coördinatie en afstemming plaatsvindt bij de invoering en implementatie van wetgeving. Het ziet er naar uit dat het VN-verdrag, de Participatiewet en de nieuwe zorgwetgeving ongeveer op eenzelfde moment van kracht worden. Daarom is het gewenst om de toetsing van deze wetgeving direct mee te nemen bij de indiening van de verschillende wetsvoorstellen. Het is ongewenst dat pas na ratificatie wordt gezien of de Participatiewet past binnen het Verdrag. Niet alleen om te voorkomen dat wetgeving weer snel gewijzigd moet worden. Het is ook verwarrend voor mensen met een beperking, werkgevers en uitvoerders van de Participatiewet.

- In de MvT maakt de regering volgens de LCR onvoldoende helder hoe zij haar rol als Staat ziet bij de decentralisatie van beleid zoals bij de Participatiewet. Dit roept vragen op:
 - o Delegeert de Staat bepaalde bevoegdheden aan gemeenten?
 - o Krijgen gemeenten wettelijk de opdracht te handelen naar het Verdrag en moet dat in de ratificatiewet of in de verschillende materiewetten worden opgenomen?
 - o Betekent decentralisatie naar gemeenten dat er 400 verschillende varianten van de implementatie van het Verdrag kunnen komen?
 - o Op welke wijze wil de Staat zich verantwoorden aan de VN?
 - o Is het niet noodzakelijk dat gemeenten zodanig moeten rapporteren dat de regering de VN kan inlichten over de invoering van het VN-verdrag?

De ratificatie en de gevolgen voor Werk en Inkomen

Vanuit het VN-verdrag bezien verwacht de LCR een grote inzet voor een toename van arbeidsparticipatie van mensen met een beperking. De regering wijst er zelf op dat er sprake is van een structurele ondervertegenwoordiging van mensen met een beperking op de arbeidsmarkt. Arbeidsparticipatie betekent deelname aan de maatschappij en vaak ook een betere inkomenspositie. De LCR heeft een tweetal aandachtspunten. Toegankelijkheid van de arbeidsmarkt en de relatie met in voorbereiding zijnde wetgeving.

Toegankelijkheid van de arbeidsmarkt

De Staat dient er, naar de opvatting van het Studie- en Informatiecentrum Mensenrechten van Universiteit Utrecht, zorg voor te dragen dat de toegankelijkheid van de arbeidsmarkt direct na ondertekening is gegarandeerd². De regering gaat hier niet op in. Het is niet helder wat de Staat verstaat onder het bevorderen van de toegankelijkheid van de arbeidsmarkt.

Daarbij zal aandacht moeten zijn voor de volgende vragen:

- Wat is de verantwoordelijkheid van werkgevers? Zij mogen niet discrimineren. Betekent dit dat zij altijd alle uit de beperking voortkomende meerkosten voor hun rekening moeten nemen?

² Aanvullend rapport 'Ratificatie... En dan?'

Of geldt dit alleen voor meer algemeen gebruikelijke toegankelijkheid (kleine aanpassingen of bijvoorbeeld aangepaste toiletten)?

- Of blijft de Staat verantwoordelijk voor compensatie van meerkosten van het individueel aanpassen van werk? Wordt die verantwoordelijkheid ook gedecentraliseerd?
- Wordt het recht van mensen met een beperking op een werkplekaanpassing vastgelegd en wordt deze *aan de werknemer* vergoed zodat deze zelf invloed kan hebben op de kwaliteit en passendheid van die aanpassing (werknemersvoorziening)?

De LCR gaat er van uit dat de vergoeding voor het individueel aanpassen van werk via een door de Staat gegarandeerd voorzieningenbeleid een hard punt is uit het Verdrag. Van een werkgever kan niet worden verlangd dat hij die meerkosten zelf opbrengt. De Staat zou op individuele basis zorg moeten dragen voor die meerkosten. Hoe denkt de regering hier over?

In voornemens van de Regering wordt de vergoeding van werkvoorzieningen (inclusief jobcoachregeling) voor mensen die onder het regime van de Participatiewet vallen gedecentraliseerd.

Zonder dat de gemeente de plicht heeft garanties te bieden aan mensen die zijn aangewezen op een werkvoorziening (kan-bepaling).

Ook wordt niet vastgelegd dat deze vergoeding/voorziening aan de werknemer wordt toegekend zodat deze ook invloed heeft op de invulling van die aanpassing (bevordering van de autonomie).

Relatie met in voorbereiding zijnde wetgeving

De LCR stelt dat de regering voornemens heeft die een verslechtering zijn voor het realiseren een grotere deelname aan arbeidsmarkt door mensen met een beperking.

- De Wajong verplicht dat er zeven jaar in jongeren wordt geïnvesteerd om de arbeidsparticipatie te bevorderen. Dat is, zo schrijft de regering ook in de MvT, met de huidige Wajongwet goed geregeld. Opmerkelijk is dat die taak met de komst van de Participatiewet bij de overgang naar gemeenten vervalft. De Staat garandeert niet meer dat voor jonggehandicapten een inzet wordt gepleegd om aan het werk te komen. Gemeenten hebben, in tegenstelling tot UWV nu, geen enkele plicht om ondersteuning te bieden. De rechten van cliënten zullen veel zwakker zijn omdat de WWB-wet over deze zaken kan-bepalingen kent.

Bovendien is het risico dat de financiële prikkel van de Participatiewet ertoe leidt dat gemeenten vooral zullen kiezen voor mensen met een uitkering die snel kunnen uitstromen tegen zo weinig mogelijk kosten.

- Terecht wordt in de MvT geschetst dat onderwijsvoorzieningen en werkvoorzieningen via UWV goed zijn gewaarborgd en aansluiten bij het VN-verdrag. Echter, zeker voor jongeren komt er met de Participatiewet een loket bij: de gemeente. Jongeren krijgen via UWV onderwijsvoorzieningen. Als zij gaan of willen gaan werken moeten zij zich tot de gemeente wenden. Wanneer zij zonder loonkostensubsidie kunnen werken wordt na twee jaar werken met een werkvoorziening UWV weer verantwoordelijk (zoals voor alle werknemers met een beperking). De verslechtering zit in de verschillen in beleid waar jongeren met een beperking mee te maken krijgen (de onderwijsvoorzieningen en werkvoorzieningen die door UWV worden vergoed sluiten goed op elkaar aan). En het ontbreken van de garantie dat een noodzakelijke werkvoorziening ook daadwerkelijk wordt verstrekt.
- De LCR vraagt de regering om niet alleen aandacht te hebben voor de bewustwording maar ook voor de mensenrechten en de borging dat de Staat hen daarin bij zal staan als dat noodzakelijk is. En dit gelijktijdig met de invoering van nieuwe wetten, direct goed vast te leggen.

De LCR is bereid met het ministerie van SZW na te gaan hoe dat kan.

Antwoord op vraag 1 consultatie

Belang bewustwording

De LCR onderschrijft het belang van bewustwording. Er is nog weinig over het VN-verdrag bekend bij burgers, werkgevers en (de)centrale overheden en uitvoeringsorganisaties. Het gaat hierbij niet alleen om informatie, maar ook 'wat moet ik nu doen' en 'wat is nu wel of niet' conform het Verdrag?

Eigen bijdrage LCR

Vanwege de taken en positie van de LCR zal hij de bewustwording bevorderen van het ministerie van SZW, alle cliëntenraden op het terrein van werk en inkomen en VNG. Dit betreft algemene informatie over het Verdrag, de consequenties van ratificering en het kijken naar beleid en wetgeving door de bril van het VN-verdrag, toegespitst op het terrein van werk en inkomen.

Extra inzet LCR

De LCR wil zorg dragen voor een inbreng van cliënten via de bestaande structuren van cliëntenparticipatie -cliëntenraden in de sociale zekerheid hebben een wettelijke basis. Daardoor kunnen gemeenten, UWV en SVB voldoen aan de voorwaarde van het VN-verdrag 'overleg met vertegenwoordigers van mensen met een beperking'.

De LCR is bereid die functie te vervullen op het terrein van de sociale zekerheid, om een meer integrale benadering te krijgen. We zullen daarbij samenwerken met andere landelijke organisaties rond cliënten- en burgerparticipatie zoals LOC en de koepel WMO-raden.

Antwoord op vraag 2 consultatie

Rechten vastleggen

De LCR meent dat de rechten van mensen met een beperking in de Participatiewet direct goed gewaarborgd moeten zijn - het gaat immers om mensenrechten.

Mensen met een beperking moeten in de gelegenheid worden gesteld hun autonomie te vergroten en gemeenten moeten de opdracht krijgen hen daarbij te ondersteunen.

Waarborgen dat drempels naar werk geslecht kunnen worden

De LCR vindt dat er duidelijkheid moet worden geschapen rond de toegankelijkheid van de arbeidsmarkt. Welke inspanningen worden van werkgevers verwacht? Immers zij mogen niet discrimineren en moeten werk bieden aan werknemers met een beperking. Maar hoe ver gaat dit? Blijft de vergoeding voor een werkplekaanpassing gewaarborgd voor werknemers met een beperking (afkomstig uit het regime van de Participatiewet)?

Ten aanzien van de onafhankelijke informatievoorziening aan cliënten moet niet alleen worden gekeken naar het WMO-domein maar ook naar werk en inkomen (en dit laatste niet beperkt tot de Participatiewet). Verder moet er een onafhankelijke informatievoorziening komen waar mensen met een beperking die afhankelijk zijn van langdurige zorg ook terecht kunnen. Mensen met een beperking hebben niet altijd of uitsluitend een relatie met de gemeente.

Reactie wetsvoorstellen VN Verdrag rechten mensen met een beperking

Coalitie voor Inclusie

15-08-2013

Coalitie voor Inclusie

De Coalitie voor Inclusie is een breed gedragen beweging van mensen en organisaties, die op een positieve manier de uitdagingen in onze samenleving aangaat en actief samen werkt om een inclusieve samenleving te bevorderen. De Coalitie voor Inclusie werkt aan het verbeteren van de samenleving en de mogelijkheden van deelname daaraan voor mensen met beperkingen. De Coalitie voor Inclusie neemt het initiatief én biedt ruimte voor praktische en concrete invullingen met betrekking tot inclusie, die van invloed zijn het leven van mensen zelf en op politieke en beleidsagenda's. www.coalitievoorinclusie.nl en www.vnverdragwaarmaken.nl

Vandaar dat zij graag gebruikt maakt van de mogelijkheid om een reactie te geven op de wetsvoorstellen met betrekking tot de ratificatie van het VN Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap. Om tot een onderbouwde reactie te komen zijn er diverse bijeenkomsten en overleggen georganiseerd met onze achterban waarin om feedback en advies is gevraagd. Ook is er aan materiedeskundigen cq. ervaringsdeskundigen advies gevraagd. Daarnaast is er overleg geweest met belangenorganisaties en andere veldpartijen zijnde CG-raad/Platform VG, LPGGZ, MEE Nederland, VGN. Zij zullen hun reactie separaat versturen. Onze reactie is aanvullend hierop.

Ratificatie VN Verdrag

De ratificatie van het VN Verdrag is van groot belang voor het bereiken van een inclusieve samenleving. De grondbeginselen van het VN Verdrag: respect voor de inherente waardigheid en persoonlijke autonomie van mensen met inbegrip van de vrijheid om zelf keuzes te maken, de onafhankelijkheid van personen, non-discriminatie, volledige participatie en opname in de samenleving, gelijke kansen en toegankelijkheid, zijn naast gelijkwaardigheid en diversiteit onmisbare peilers voor inclusie. De voorgenomen ratificatie van het VN verdrag door Nederland is een eerste stap die wij van harte toejuichen. Tegelijkertijd zien wij een grotere opgave met een verdere horizon en groter bereik dan de directe wettelijke impact van de ratificatie van het VN Verdrag. De ratificatie is een noodzakelijke en wenselijke eerste stap. In onze reactie zullen we daarom aangeven wat voor ons op dit moment de belangrijkste hoofdpunten zijn en op welke punten nog uitwerking nodig is om de inclusieve samenleving daadwerkelijk te bereiken. Hieraan zullen we op een later moment nog nadere invulling geven.

Onderzoek wet- en regelgeving en economische impact analyse

Afgelopen jaar heeft het Rijk een tweetal vooronderzoeken laten uitvoeren met betrekking tot de ratificatie van het VN Verdrag, te weten een onderzoek naar de juridische consequenties van het verdrag door het SIM en onlangs het onderzoek door de Erasmus-universiteit naar de economische impact van het verdrag. Beide onderzoeken laten zien dat bestaande wetgeving reeds een basis geeft aan het VN Verdrag en dat de extra maatregelen die uit hoofde van het VN Verdrag genomen moeten worden daarop voort

kunnen bouwen. In die zin geeft het economische rapport een reëel beeld door niet alleen naar directe kosten op zich te kijken, maar deze te zien in het licht van ontwikkelingen die reeds plaatsvinden. Tegelijk benadrukt de Coalitie dat met het nemen van maatregelen voor mensen met een beperking niet de kern van het VN Verdrag geraakt wordt. Het gaat om het openen en veranderen van de samenleving op alle vlakken, waardoor mensen met een beperking niet meer gehinderd worden om te participeren en een bijdrage te leveren op alle terreinen: onderwijs, arbeid, cultuur, sport, vrije tijd etc.

Doel VN Verdrag

Doel van het VN Verdrag is het creëren van een inclusieve samenleving, waarin de maatschappij zonder meer ruimte en toegang biedt voor alle mensen en dus specifieke maatregelen voor mensen met een beperking veelal niet nodig zijn. Voor ons is dit de 'stip op de horizon' waar de komende tijd nog hard aan gewerkt moet worden, aangezien de huidige samenleving ver afstaat van dit ideaal. Zie ook de bijlage met voorbeelden die voortgekomen zijn uit gesprekken met onze achterban en de bijbehorende prioriteiten. Daarnaast duiden de uitkomsten uit ons, binnen het project VN Verdrag om de Hoek opgestarte, VN Vertelpunt hier ook op.

De benadering van de wetvoorstellen, zoals beschreven in de Memorie van Toelichting, stoelt ons inziens teveel op het nemen van maatregelen met een focus op het individu met een beperking, in plaats van op het aanpassen van de omgeving, voorschriften, gebruiken en praktijken voor het bereiken van een open samenleving voor iedereen. Dit is meer dan een formeel verschil in benoeming. Het gaat fundamenteel om de onderkenning dat marginalisatie en non-participatie van mensen met een beperking niet het gevolg zijn van de beperking van het individu, maar van het gebrekkige omgaan met diversiteit van de samenleving in al haar facetten. Bovendien leidt het o.a. tot een andere benadering van kosten en opbrengsten van een inclusieve samenleving. De nadruk ligt nu teveel op de kosten van maatregelen voor mensen met een beperking en niet op de opbrengst voor de samenleving als geheel als een aanzienlijk groter aantal mensen mee kan doen. Het huidige denken is gebaseerd op exclusie in plaats van inclusie, met als consequentie segregatie van groepen en hoge kosten voor specifieke voorzieningen. Wij vragen ons af: "Wat kost het de maatschappij als deze niet inclusief is?"

Deze benadering en dit ambitieniveau wordt in uw voorstellen zichtbaar in bijvoorbeeld de uitspraak dat iedereen recht op onderwijs heeft als implementatie van het VN verdrag. De norm in het VN Verdrag is echter recht op *inclusief* onderwijs. Zover zijn we in de Nederlandse praktijk nog niet. Passend onderwijs is een stap in de goede richting maar als einddoel onvoldoende, welke door de huidige economische situatie bovendien vanuit een verkeerd perspectief – het perspectief van bezuiniging – benaderd wordt. In een inclusieve samenleving kan iedereen meedoen en zijn bijdrage leveren en kunnen de hoge kosten van het huidige exclusieve denken wegvallen. Voor ons dient dit de opgave voor de komende tijd te zijn, niet alleen op het terrein van onderwijs, maar op alle beleidsvelden.

Een ander voorbeeld is dat in de zorg nog teveel en te vanzelfsprekend wordt uitgegaan van het uitgangspunt van bescherming. Dit leidt veelal tot "substitute decision making" dus beslissingen nemen voor en in plaats van bijvoorbeeld mensen met een verstandelijke en/of psychische beperking. Er wordt onvoldoende gewerkt vanuit het uitgangspunt dat iedereen eigen wensen, voorkeuren en zeggenschap heeft en dat deze eigen, zelfstandige

zeggenschap ondersteund kan worden met methoden van, "supported decision making". Bescherming van autonomie van mensen in het algemeen en voor mensen die kwetsbaar zijn voor misbruik en geweld in het bijzonder is erg belangrijk. De ondersteuning van de 'eigen kracht' van mensen zelf moet voorop staan, in plaats van (te) snel grijpen naar gedwongen maatregelen die de organisatie dienen (ook al liggen deze binnen een wettelijk kader). Vooral bij de ondersteuning van mensen met psychische beperkingen is dit een belangrijke voorwaarde om de waardigheid van mensen te respecteren en in stand te houden.

Daarnaast vinden we dat de overheid gezien de hier boven geschetste opdracht veel te weinig ambitie toont over wat zij wil bereiken in de komende jaren. Naast dat het belangrijk is om te weten hoe betrokken mensen er zelf over denken, mag van de overheid verwacht worden dat zij haar ambities proactief formuleert. De Memorie van Toelichting is nu meer een document waarin opgesomd wordt wat er gaat gebeuren, (waarbij van sommige maatregelen de werking niet of onvoldoende aangetoond is) dan een inspirerend toekomstbeeld van een actieve overheid. "Waar is het programma van de overheid?" vragen wij ons af.

Concreet betekent het voorgaande voor onze reactie op de wetsvoorstellen

Proces van implementatie

Wij zien het volgende proces voor ons:

- Vastleggen van de fundamentele uitgangspunten van de inclusieve samenleving als basis voor toekomstige inrichting van de samenleving vertrekkend vanuit de principes en kaders van het VN Verdrag.
- Grote aandacht voor bewustwording binnen alle geledingen van de samenleving, te beginnen bij alle overheidsinstanties en in alle lagen daarvan (landelijk, provinciaal en lokaal) ondersteund met allerlei activiteiten.
- Stapsgewijze invoering van de inclusieve samenleving in wet- en regelgeving ook op het gebied van onderwijs, arbeid, ondersteuning, autonomie etc.

Opstellen Plan van Aanpak

In dit proces verwachten wij van het Rijk dat zij haar rol oppakt en met een gericht plan van aanpak komt om voortvarend de implementatie van het VN Verdrag ter hand te nemen. Dit plan van aanpak dient in een interactief proces in overleg en samen met personen met een handicap opgesteld te worden. Deze organisaties dienen door de Staat gefaciliteerd te worden om deze rol uit te voeren. Daarbij blijft de Staat verdragspartij. De Staat wordt in veel artikelen in het verdrag aangesproken als verantwoordelijk voor het treffen van maatregelen en het waarborgen dat het VN verdrag uitgevoerd wordt. In deze aanpak moet de overheid de implementatie niet afhankelijk maken van de initiatieven van mensen met een beperking en de organisaties die hen en/of inclusie ondersteunen, maar zelf een actieve rol innemen, o.a. bij het stimuleren van bedrijven en organisaties in de samenleving.

Wij dringen er bij u op aan echt werk te maken van de doelstellingen van het VN Verdrag en ook binnen de eigen directe verantwoordelijkheden van de rijksoverheid het VN Verdrag te implementeren en aandacht te hebben voor een nadrukkelijke en effectieve doorwerking van het VN Verdrag naar lagere overheden. Daarbij maken we ons zorgen over de realisatie van het VN verdrag, als een groot deel van de implementatie en de uitvoering van wet- en

regelgeving bij gemeenten komt te liggen. Waarborgen voor het handhaven van de principes van het VN verdrag op lokaal niveau en aandacht voor een lokale visie en agenda, gebaseerd op het VN verdrag, dienen in het Plan van Aanpak opgenomen moeten worden.

Monitoringsplan en effectrapportage

Conform het gestelde in het VN Verdrag zal de overheid zorg moeten dragen voor onderzoek, monitoring en effectrapportages. Binnen het project VN Verdrag om de Hoek heeft de Coalitie bijvoorbeeld [het VN Vertelpunt](#) ontwikkeld. Het Vertelpunt is een plek waar mensen hun verhaal en ervaring met de toegang tot de samenleving met ons kunnen delen. Via de methodiek Grootschalig Luisteren, www.grootschaligluisteren.nl is het mogelijk om op grote schaal verhalen en ervaringen die ingevoerd zijn en gedeeld zijn door de mensen die de verhalen hebben geschreven, om te zetten naar beleidsinformatie. Door analyse van deze ervaringsverhalen zijn we in staat te begrijpen wat er speelt in gecompliceerde situaties zodat we kunnen werken aan verbetering. Wij denken door de ontwikkeling van dit Vertelpunt op grote schaal ervaringen rondom barrières en verbeteringen die te maken hebben met het VN Verdrag te kunnen monitoren. De uitkomsten hiervan kunnen een belangrijk onderdeel zijn voor de vormgeving van de monitoring en de effectrapportage. De Coalitie verwacht dan ook betrokken te worden bij de (uitwerking van) monitoring en effectrapportages.

Interpretatieve verklaringen

De voorbeholden die in de interpretatieve verklaringen gemaakt zijn hebben betrekking op zeer fundamentele ethische kwesties, zoals het recht op leven, vrijwaring van foltering, instemming met het uitvoeren van medische experimenten etc. Deze dilemma's zijn gespreksstof voor belangenorganisaties en haar leden. De vorm en inhoud zullen verder vooral op individueel nivo hun uitwerking vinden. Ons inziens is het niet aan de overheid om te beslissen om hierin het VN Verdrag niet te volgen, temeer daar het hier gaat om essentiële en universele rechten van mensen. Het uitgangspunt zal moeten zijn dat hierin wel het VN Verdrag wordt nageleefd en dat in overleg met personen met beperkingen en hun belangenorganisaties, tot uitvoeringsmaatregelen wordt gekomen. Een inhoudelijke analyse van de voorbeholden en wat de betekenis is hiervan m.b.t. het VN verdrag kan als basis van dit overleg dienen en is beschikbaar.

Overige punten:

- 1) De Coalitie is van mening dat samen met de ratificatie van het VN Verdrag ook het protocol individueel klachtrecht ondertekend en geratificeerd moet worden! Juist dit protocol maakt het mogelijk om actief te monitoren en geeft individuele burgers de mogelijkheid hun rechten te beschermen.
- 2) Bij de zin "Onderhavig voorstel bevat de wetswijzigingen die nodig zijn voor de implementatie van het Verdrag inzake ...", is ons voorstel: schrappen 'de'. De nu voorgestelde wetswijzigingen zijn geen volledige invulling van het VN Verdrag in het licht van de uiteindelijke beoogde inclusieve samenleving, maar zijn een eerste stap.
- 3) Autonomie en zeggenschap versus noodzakelijke bescherming. Dit punt krijgt terecht veel aandacht in de MvT. De spanning in de praktijk zit vooral in de zin 'zo kan voor het verlenen van goede zorg soms een beperking van de autonomie nodig zijn'. Aanscherping van deze tekst is nodig door te vervolgen met de zin: 'Hierbij is de opvatting van de persoon met een beperking leidend, ervan uitgaande dat er gewerkt wordt vanuit supported decision making. Eventuele institutionele belangen kunnen dan

zo veel mogelijk bij de afweging vermeden worden. De Wet Zorg en Dwang dient nog aan het lijstje toegevoegd te worden.

- 4) Wat betreft de voorgestelde Participatiewet is het de vraag of deze het VN Verdrag volgt. Het is immers van belang dat mensen met een beperking het recht krijgen (wettelijk verankerd en dus zo nodig bij de rechter afdwingbaar) om te worden ondersteund naar en op het werk. Tevens is het van belang dat de Staat van gemeenten verlangt dat materiële en immateriële werkplekaanpassingen worden vergoed om individuele inpassing mogelijk te maken. Het VN Verdrag verplicht de overheid om dit voor alle mensen mogelijk te maken en te waarborgen dat het VN verdrag bij de uitvoering door gemeenten gehandhaafd wordt.
- 5) Wat betreft de WMO maken we ons zorgen of gemeenten in de aankomende transitie en de uitvoering van de WMO, het VN verdrag en de beginselen hiervan goed op hun netvlies hebben en er naar handelen. Waarborgen en ondersteuning voor een goede uitvoering zijn wenselijk. Door het project VN verdrag om de Hoek is onze ervaring dat er bij veel gemeenten nog grote onbekendheid is rondom het VN verdrag en wat dat voor hun activiteiten betekent. Daarnaast vragen we ons of het compensatiebeginsel dat binnen de WMO wordt gehandhaafd, daadwerkelijk de rechten van mensen met een beperking, conform het VN verdrag, kan borgen.
- 6) Ten aanzien van de onafhankelijke informatievoorziening aan cliënten, zou niet alleen gekeken moeten worden naar het WMO-domein, maar ook werk en inkomen. Verder zou er onafhankelijke informatievoorziening moeten komen waar mensen met een beperking ook terecht kunnen die afhankelijk zijn van AWBZ en werk en inkomensvragen voor werkenden en mensen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering. Mensen met een beperking hebben niet altijd of alleen een relatie met de gemeente.
- 7) Wat betreft de kieswet vindt de Coalitie dat de toegankelijkheid breder benoemd moet worden als: de gehele keten van het stemmen moet toegankelijk zijn, dat wil zeggen niet alleen de fysieke toegankelijkheid van stembureaus voor mensen met een lichamelijke handicap, maar ook de werkwijze bij het stemmen zelf, de informatie over de deelnemende politieke partijen, de kieswijzer, de stembiljetten etc. Bovendien moet dit alles toegankelijk zijn voor mensen met alle soorten van beperkingen (lichamelijk, verstandelijk, psychisch en zintuiglijk).
- 8) De Coalitie ziet in de MvT dat de Wet Gelijke Behandeling met name uitgebreid wordt met goederen en diensten, waarbij nadruk ligt op commerciële diensten. Hierin wordt de eigen rol van de overheid nauwelijks benoemd als het gaat om overheidsdiensten en -goederen. Voorbeelden zijn toegankelijkheid openbare ruimte, overheidswebsites, etc. De Coalitie vindt dat hierin de overheid een voorbeeldfunctie moet innemen en ziet dat graag terug in de MvT. Niet van toepassing op ontwerp en productie? Dit versterkt de indruk dat inclusie vooral wordt gezien als aanpassing van 'normale' goederen en diensten aan mensen met een beperking. De Coalitie is van mening dat juist met/via een inclusieve ontwikkeling en productie veel winst behaald kan worden die tegelijkertijd niet meer kost.
- 9) Wij dringen aan op steun van de overheid voor de nieuwe brede Europese antidiscriminatie-richtlijn waarin discriminatie op grond van handicap wordt uitgebreid naar bv aanbieden van goederen en diensten, vervoer etc.
- 10) De zin: 'De toegankelijkheid in die vervoersectoren wordt voor **geen** groot deel geregeld in Europese etc...' bevat een typefout waardoor het tegendeel wordt beweerd. In de verdere teksten over toegankelijkheid wordt veel aangegeven, echter zonder te vermelden wat vrijblijvende of verplichtende maatregelen zijn, of sancties bestaan en worden toegepast en welke resultaten worden verwacht of geboekt. Dit is van groot

belang omdat de praktijk uitwijst dat veel niet dwingend wordt opgelegd, voorschriften niet worden opgevolgd of een beperkte reikwijdte hebben (laatste treinen pas in 2040 toegankelijk).

- 11) Voor de Coalitie is het belangrijk dat er een voor reizigers gemakkelijk te begrijpen overzicht komt van waar en wanneer toegankelijkheid moet zijn bereikt en waar dit al het geval is (stations en haltes). Ook zou daarbij informatie gegeven moeten worden over de rechten van reizigers met een handicap, inclusief een uitleg over hoe en bij wie een klacht in te dienen indien een belofte op dit terrein niet wordt waargemaakt.
- 12) Bij collectief afhankelijk vervoer is het recht op gebruik ervan gekoppeld aan het hebben van een handicap en de onmogelijkheid gebruik te maken van het gewone openbare vervoer. Volgens de Coalitie zou dit gebruik dan moeten worden behandeld als speciaal aangepast openbaar vervoer met een OV-tarief.
- 13) Telecommunicatie: De Coalitie vindt dat de overheid ook daadwerkelijk verplichtingen op moet leggen voor wat betreft de toegankelijkheid en het gebruik van telecommunicatie door personen met een handicap.
- 14) Tenslotte is de Coalitie bezorgd over een grondwetswijzigingsvoorstel van de VVD om artikel 93 en 94 van de grondwet rondom de rechtstreekse werking van internationale verdragen. Dit kan verstrekkende gevolgen hebben voor de doorwerking van internationale verdragen, waaronder het VN Verdrag.

Voor verdere achtergrondinformatie verwijzen we naar de bijlagen.

Bijlage I Prioriteiten voor verandering

Bijlage II Bijdrage van de Coalitie voor Inclusie aan de Staat van Grondrechten/Actieplan op verzoek van het Ministerie van BZK,

Coalitie voor Inclusie
15 augustus 2013

Reactie van Defence for Children

on-line consultatie ten behoeve van het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap

Vraag 1

Een inclusieve samenleving zonder begrip voor zowel speciale behoeften van personen met een handicap als voor hun gelijke rechten is niet te realiseren.

De invulling van artikel 8 van het Verdrag heeft een speciale betekenis voor kinderen met een handicap. Deze kinderen moeten op de eerste plaats zélf bewust worden gemaakt van hun rechten. Kinderen met een handicap moeten weten dat ze net als alle andere kinderen kinderrechten hebben en dat ze deze rechten zonder enige beperkingen moeten kunnen gebruiken. Het besef dat kinderen met een handicap dezelfde, gelijke rechten hebben als alle kinderen moet als een basisbegrip aan alle kinderen en de samenleving overgebracht worden.

Het is een grote uitdaging voor de Staat en een plicht om invulling te geven aan deze aspecten van het grondrechtelijke verbod op discriminatie. Alle vormen van kinderrechteneducatie zullen bijdragen aan deze bewustwording. Daarom is het introduceren en bevorderen van kinderrechteneducatie een belangrijke taak van de overheid. De lokale overheden hebben hier een bijzondere rol in te vervullen.

Daarnaast moeten kinderen met een handicap weten dat ze het recht op speciale bescherming hebben, juist om van alle rechten volledig en zonder discriminatie gebruik te kunnen maken. Het besef dat sommige kinderen extra bescherming genieten moet ook aan de andere kinderen en de samenleving overgebracht worden. Ook hier is informatie over kinderrechten noodzakelijk.

De samenleving moet weten en het gewoon vinden dat er extra voorzieningen voor gehandicapt kinderen getroffen worden om deze kinderen zo volledig mogelijk in de samenleving mee te laten doen. De gemeenten moeten het beleid zo formuleren dat de zorg, begeleiding en hulpmiddelen die kinderen met een handicap in staat stellen om te kunnen participeren, vanzelfsprekend beschikbaar zijn. Daarom zijn zowel op nationaal als op lokaal niveau campagnes nodig om de betekenis van het inclusief beleid duidelijk te maken. Toegang tot goed onderwijs, vervoer, sport, cultuur en andere activiteiten moet voor alle kinderen gelijk zijn. Kinderen met een handicap moeten serieus geraadpleegd worden bij het maken en uitvoeren van het beleid.

De kinderrechtenorganisaties verzamelen data over kinderen met een beperking en verspreiden informatie over gelijke rechten van alle kinderen. Zo wordt bijvoorbeeld in het najaar een onderzoeksrapport gepubliceerd, genaamd *Kinderen met een handicap in Tel*, waarin per provincie, gemeente en wijk de totale aantallen kinderen en hun zorgbehoeften genoemd worden. Deze publicatie zal de gemeenten en de hele samenleving een helder beeld geven van kinderen met een handicap en wat ze nodig hebben om in de samenleving te kunnen participeren.

Vraag 2

In de komende tijd krijgen gemeenten een steeds grotere rol toebedeeld in zowel de jeugdzorg als zorg voor gehandicapten; het gaat om de wet op Passend onderwijs (2014), de Participatiewet (2015) en de Jeugdwet (2015).

Vanuit die achtergrond en met het oog op de bepalingen van het VN-Kinderrechtenverdrag is het van belang om prioriteit te geven aan de invoering van artikel 7 van het Verdrag. Alle belemmeringen die een volledig gebruik van kinderrechten door kinderen met een handicap beperken, moeten als prioriteit weggewerkt worden. Naast het wegwerken van de juridische belemmeringen moet ook voldoende geïnvesteerd worden in het laten verdwijnen van alle beleidsmatige, logistieke en technische belemmeringen die de volledige ontwikkeling van kinderen met een handicap in de weg staan. Om te beginnen moeten de gemeenten inventariseren wat er aan voorzieningen nodig is om kinderen met een handicap toegang te geven tot onderwijs, vervoer, specialistische zorg, sport, cultuur en andere activiteiten. Daar zijn een gericht beleid en een voldoende ruime begroting voor nodig.

Kinderen met een handicap hebben recht op ontwikkeling. Alle investeringen die nodig zijn om de obstakels weg te nemen die de deelname in de samenleving van kinderen met een handicap en hun volledige ontwikkeling belemmeren, moeten met prioriteit uitgevoerd worden.

Er is een speciale aandacht en investering nodig om bij het maken en het uitvoeren van het beleid de stem van kinderen met een handicap te horen en daarmee serieus om te gaan. De mening van het kind moet in de inclusieve samenleving met prioriteit een vaste plek krijgen.

De Vragen:

Vraag 1 van 2

Het kabinet is van mening dat de ratificatie van het Verdrag een belangrijke bijdrage zal leveren aan het realiseren van de inclusieve samenleving. Voor het realiseren van de inclusieve samenleving is ook van belang om in overeenstemming met artikel 8 van het verdrag de bewustwording ten aanzien van personen met een handicap te bevorderen. Het gaat hier om het bevorderen van de bewustwording van de capaciteiten van personen met een handicap en de bijdragen die zij leveren aan de samenleving. Ook gaat het om het bevorderen van de bewustwording van de belemmeringen, de drempels die personen met een handicap in de samenleving tegenkomen en die hen beletten volledig en op voet van gelijkheid met anderen in de samenleving te participeren.

Kunt u aangeven hoe de bewustwording ten aanzien van personen met een handicap kan worden bevorderd? Kunt u aangeven welke bijdrage u levert aan het bevorderen van de bewustwording en of deze bijdrage zich leent om breed toe te passen?

Antwoord op vraag 1 van 2;

Eerst moeten allen die zitting hebben in de Staten Generaal gedwongen worden het handboek voor Parlementariërs te lezen dat bij dit verdrag hoort en dit ter harte te nemen.

De Titel van dit stuk:

"From Exclusion to Equality"

Realizing the rights of persons with disabilities

Handbook for Parliamentarians on the
Convention on the Rights of Persons
with Disabilities and its Optional Protocol

Copyright © United Nations
Geneva 2007

Ik wil u hierbij wijzen op hoofdstuk 4 en 5 van dit handboek, waar op pagina 42 heel duidelijk wordt uitgelegd wat de ondertekening betekende en nog steeds betekent. Ik citeer;

Signing indicates the intention of a State to take steps to express its consent to be bound by the Convention and/or Optional Protocol at a later date.

Signing also creates an obligation, in the period between signing and consent to be bound, to refrain from acts that would defeat the object and purpose of the treaty.

De diverse kabinetten van de Koningin en de leden van de kamers (door stemming) hebben zich niet aan deze verplichting gehouden gezien de voortgaande decentralisatie van gehandicapten voorzieningen (ieder gehucht heeft nu zijn eigen regels, keuringen, voorzieningen en interpretatie van de WMO) en de vele inkomens beperkende maatregelen –genomen sedert 2007- die van directe invloed zijn op de participatie van beperkten op de SMCP vlakken. (Sociaal, Maatschappelijk, Cultureel, Politiek)

Tegelijkertijd actieve vervolging bij het propageren van "stigma" discriminatie zoals misbruik van het woord "invalide" in de media. Te beginnen bij de uitgevers van "de Dikke van Dalen", de Nederlandsche Taal Unie en de diverse kranten (daar heb je het bewijs immers zwart op wit).

Andere bewustwording maatregelen kunt u vinden in mijn antwoord op vraag 2

Vraag 2 van 2

Volgens het Verdrag kunnen de Staten geleidelijk aan de verwezenlijking van de economische, sociale en culturele rechten uit het Verdrag werken. Staten hebben hierbij een grote mate van beleidsvrijheid. Ook in het Regeerakkoord van 2012 "Bruggen slaan" wordt uitgegaan van een geleidelijke tenuitvoerbrenging van het Verdrag. Bij de vraag hoe aan die geleidelijke tenuitvoerbrenging in de loop der tijd vorm zal worden gegeven, spelen het stellen van prioriteiten en budgettaire overwegingen vanzelfsprekend een belangrijke rol. Uitgaande hiervan, kunt u aangeven wat voor u een prioriteit is en hoe aan een eventuele investering op dat punt het beste vormgegeven kan worden?

Antwoord op vraag 2 van 2:

Laat ik eerst mijn verbolgenheid uitten over de mate van invloed die de VNO-NCW heeft gehad in de diverse stukken en doorrekeningen.

Deze Organisatie en Dhr. Wientjes houden zich bezig met de actieve discriminatie van beperkten op de werkvloer en hebben dit in woord en daad laten blijken.

Wat doet dit kabinet? Dat laat zich braaf chanteren, in plaats van het uit te vaardigen van keiharde maatregelen tegen deze organisatie. Een boete van 5000 euro, daar lacht een bedrijf -als Tata steel- om.

Dus: maatregel 1: per direct een "Gehandicapten" Quota van 1% -te beginnen bij multinationals- en dat dan (snel) opvoeren naar de beoogde 5% of wel 1 op de 20 medewerkers.

Het niet voldoen aan deze quota en daarmee het niet nakomen van een sociale verplichting heeft veel zwaardere gevolgen dan zoals nu voorgesteld.

Ik zie 2 mogelijke adequate sancties op deze ontduiking.

A) De percentuele sanctie (over de omzet, is bijv. gelijk aan het tekort schietende percentage)

Of

B) Een reële sanctie door de overheid (zij doen de incasso) op basis van bestaande beperkten.

Dit houdt o.a. in; Een (bruto) modaal jaar salaris en -een aantal- voorzieningen vermenigvuldigd met het aantal beperkten dat men in gebreke is.

Het bedrijfsleven heeft meer dan genoeg tijd gehad –sedert de ondertekening van het verdrag - om hun personeels beleid ten aanzien van beperkten aan te passen. Dat zij dit hebben nagelaten is hun ondernemers keuze met het daaraan verbonden risico en alle gevolgen van dien.

Deze maatregel kost de overheid "niets", levert miljarden op en zal de kansen op een gelijke verdien capaciteit doen toenemen.

Maatregel 2:

De overheid moet partij worden in letselschade en product aansprakelijkheid zaken. Zeker als er een vermoeden is van een blijvende handicap, beperking of aandoening.

Nu moet de Nederlandse belasting betaler opdraaien voor o.a. de inkomens voorziening terwijl dit ten laste moet komen van de verzekering of het (moeder) bedrijf.

De berekening loopt tot de pensioen gerechtigde leeftijd, waarna er geen sprake meer is van een arbeidshandicap.

De strafwetgeving dient hiervoor ook te worden aangepast, waar het SR Art 82 lid 1 betreft, de aanpassing die hier nodig is; achter "beroepsbezigheden" hoort "het volgen van een opleiding dan wel onderwijs". –Dit is overigens van belang voor iedereen, vooral kinderen (met en zonder handicap)-

Ook moeten de termijnen en bedragen van letselschade claims en het smartengeld omhoog en dient er een reparatiewet te komen die het belang dient van slachtoffers die zijn gevallen in de verzorging staat. - Hierbij zijn de beschikbare technieken, voortschrijdende inzichten en/op het diagnose moment van wezenlijk belang. Tevens dient er een oplossing te komen voor de partiële (arbeids)handicap door schuld.

Maatregel 3:

Over de aanpassing van de kieswet, om een hoger percentage van de stembureau's toegankelijk te maken (uitvoeringswet) heb ik het volgende te zeggen;

Binnen de kieswet staan een veelheid aan discriminerende bepalingen waaronder maar niet alleen het bezwaar/protest tegen de uitslag van verkiezingen.

Door dit recht op bezwaar/protest alleen te gunnen aan hen die fysiek fit zijn, sluit men o.a. (acuut/ernstig) mobiliteitsbeperkten uit (bijv. Kieswet Art. P20), je moet immers naar het binnenhof (mondeling bezwaar).

Ook zijn het inleveren van de kandidatenlijsten, borgstelling en zo meer, niet in orde.

De borgstelling voor verkiezingen en deelname in alle kieskringen is hoger dan de toegelaten spaargelden van bijv. bijstand, de regeling waar zij die een stoornis aan de psyche hebben vaak in terecht komen.

Geen van de zittende partijen hanteert een evenredige vertegenwoordiging waar het beperkten betreft hierdoor zijn de kansen op gelijkwaardige participatie binnen de politiek, genihiliseerd.

(Dat zou statistisch gezien 10% of 15 zetels behoren te zijn)

De verandering zoals voorgesteld doet geen enkel recht aan de CRPD waar het de participatie op het politieke vlak betreft. Het betreft hier het actief en passief kiesrecht evenals de oprichting van een politieke partij (of vereniging). De Kiesraad is bij het bekend maken van de verkiezingsuitslag 2012 nogmaals op deze discriminerende bepalingen gewezen, voor en tijdens de mondelinge bezwaarprocedure. (De raad is al langer dan een decennium op de hoogte, maar zij zien overduidelijk geen plaats voor beperkten in de politiek –evenals de opstellers van de diverse begeleidende teksten-)

Ik raad de raad dan ook aan om zich voor te bereiden op een (mondelinge) bezwaar procedure van Project X proporties, genaamd "Project Y" (zeg: Project Why?).

- Hoop dat er genoeg boekjes, stoeltjes, hapjes en drankjes zijn voor iedereen –

Ter verduidelijking; Dit is/wordt een oproep tot het uitoefenen van een democratisch recht. Het is dus geen feestje of demonstratie. Dat wordt lachen, want verbieden kan en mag voorlopig niet - ze hadden de laatste keer al veel "moeite" met slechts 1 ontstemde kiezer en wat bezwaren bij proxy -

Maatregel 4:

Wetten, regels en verordeningen dienen van een zodanige kwaliteit zijn dat zij begrepen worden door hen die het betreffen. (ten hoogste: IQ 100 taal)

Leest u voor de grap even de tekst van het uitvoeringswet concept Art. 5d. – Ik durf duidelijke taal te vragen en doe dat bij dezen -

Maatregel 5:

Het copyright moet men op meer manieren kunnen vastleggen, zo zou een overheid antwoord adres (mail) met auto reply en/op datumstempel dit kunnen waarborgen.

Domein namen en inhoud moeten ook onder het copyright gaan vallen.

Maatregel 6:

Acceptatie plicht voor aanvullende zorgverzekeringen.

Maatregel 7:

Ophouden om bijstand een behoorlijke levensstandaard voor gehandicapten te noemen, en stoppen met andere vormen van directe economische discriminatie (o.a. vervoer, huisvesting).

Maatregel 8:

Terug draaien decentralisatie en nog maar 1 overheidsloket (en de bijbehorende keuring) voor werkende en niet werkende beperkten zodat niet allerlei bedrijven en instanties inzage hebben in de medische dossiers van beperkten. (deze maatregel betreft de privacy, integriteit van lichaam en geest, recht op een eerlijk proces en is nodig omdat de (medische) keuringen heden ten dagen als een bestuurlijk en procedureel intimidatie middel worden gebruikt. De keuringsinstantie dient de opdrachtgever, niet de belanghebbende)

- Met alle gevolgen van dien als er een bezwaar procedure of rechtszaak komt -

Ook is mij niet duidelijk hoe de overheid een hogere graad van participatie denkt te bereiken (eikpunt 2007) met maar 75% van de middelen.

Maatregel 9:

Invoeren GO-Kaart (Gehandicapten Ontheffingen Kaart) waarop staat van welke regelingen e.d. de beperkte gebruik mag maken. (o.a. belasting voordeel, EU-GPK, rijden in voetgangers gebieden en meer van zulks) Dit heeft vooral betrekking op vervoer en parkeren maar deze kaart kan ook breder worden ingezet om bepaalde rechten te duiden -bijv. een hulpdier (gratis) mee mogen nemen-. Deze keuring komt onder andere i.p.v. de keuring voor een EU-GPK (zie maatregel 8) Dit is mede zodat ook beperkten met goed fatsoen door opsporingsambtenaren kunnen worden staande gehouden als zij zich op een ontheffende beperking beroepen.
-Terzijde; Nu zou iemand die voor de wet blind is, technisch gezien in een Canta mogen rijden-

Heeft (ook) te maken met het misbruik van de gehandicapten voertuigen zoals bijv. de Canta. Een Canta die in eigendom/gebruik is van/door iemand zonder "rechtvaardigende" beperkingen is feitelijk een Brom-mobiel, waarvoor er een kenteken plicht is, mag meestal niet op de stoep staan en is in meerdere gemeente belastingplichtig als het om parkeren gaat, bovendien is er dan een rijvaardigheidsbewijs vereist.

Deze maatregel is redelijk complex, omdat een aantal wetten dient te worden aangepast. Zou als tijdelijke maatregel een kleine aanpassing doen aan de definitie van het gehandicapten voertuig. (o.a. RVV, Art 1 onder r, De 2 mogelijke toevoegingen staan tussen haakjes en zijn onderstreept)

gehandicaptenvoertuig: voertuig dat is ingericht voor het vervoer van een gehandicapte (en als zodanig wordt gebruikt of en als zodanig in gebruik is), niet breder is dan 1,10 meter en niet is uitgerust met een motor, dan wel is uitgerust met een motor waarvan de door de constructie bepaalde maximumsnelheid niet meer dan 45 km per uur bedraagt, en geen bromfiets is;

Tevens raad ik u aan om het volgende te "herdefiniëren", het laatste deel is ronduit belachelijk. (Het eerste deel is ook voor verbetering vatbaar)

Uit de Regeling voertuigen:

mobilititeitshandicap: eigenschap die het gebruik van het openbaar vervoer bemoeilijkt, bijvoorbeeld als gevolg van een lichamelijke, zintuiglijke of geestelijke handicap, meereizende kinderen of meegevoerde goederen;

Maatregel 10:

Het recht op cliënt ondersteuning (komt uit de WMO) gestaag doen, nu worden gehandicapten en chronisch zieken hoofdzakelijk tegengewerkt door de diverse (gemeentelijke) diensten.
-bijv. Amsterdam vindt dat psychiatrische patiënten nooit zelfstandig kunnen wonen, gezien de werkvoorschriften van de DWI. Pas als iemand in de MO zit (Maatschappelijke Opvang, meestal Leger des Heils) of is opgenomen in een inrichting vindt men de klachten ernstig genoeg om het een beperking te noemen.

Maatregel 11:

Gehandicapten boot bij de Gay pride want vanuit een scoot of rolstoel zag je dit jaar geen flikkering van het schitterende spektakel in de grachten. (bedoeld als sneer naar de diverse ministers en politici)

Kom ik meteen bij "rolstoel in blauw". Door de gezondheidscultuur binnen de politie en het OM is er geen enkele aandacht of begrip voor gehandicapten problematiek bij het doen van o.a. aangifte.

Vooraf de lakse houding -van boven genoemde- inzake het opsporen van misbruik en mishandeling van verstandelijk gehandicapten, stuit mij zeer tegen de borst.

-Mij lijkt een BOA (met een beperking) die zich (hoofdzakelijk) bezig houdt met gehandicaptenzaken, de oplossing. (1% regeling)

Opmerking; Het OM, bij monde van de landelijke discriminatie officier vindt dat ambtenaren niet/nooit kunnen vallen onder Sr. Art 429 quater lid 2.

Ook kan men iemand die toch al (arbeids)gehandicapt is, niet (zwaar)mishandelen (wel vermoorden).

-De redenering; De beperkte was al ziek zonder "uitzicht op herstel", werkte toch al niet of was al gestoord, daarom is er geen sprake van schade's in de zin van Sr. Art 82.

Zo wordt ook de "opzettelijke benadeling van de gezondheid" letterlijk en figuurlijk weg gelachen of gehoond wanneer het gehandicapten betreft.

Daar houd ik het bij, maar er is nog veel, ja heel veel meer.

-Alleen een Internet raadpleging doet sluit vele beperkten uit van participatie aan diezelfde raadpleging-

Waar staat een verstandelijk beperkte in een kenniseconomie die hun het recht op bezit ontnemt (eigen huis), laag geschoolde arbeid naar "ontwikkelings" landen exporteert en hen ook nog eens monddood maakt door de toegang tot de rechtspraak te blokkeren? (de bureau's voor rechtshulp houden geen rekening met beperkingen – net zoals het punten systeem dat de rechtspraak hanteert voor advocaten -) Mijn inziens is de hele trias politica schuldig aan (discriminatie) grens overschrijdend Intellectueel elitisme". (Zij zijn gelijk slaggers die hun eigen vlees keuren met zeggenschap over de strafmaat bij ontdekking van malversaties)

Gezien de belofte tot ratificatie "binnen een jaar" gedaan d.d. 7 juli 2011, aan de G.A. van de V.N. en het handelen in strijd met het oogmerk en doeleinde van dit verdrag (door partijen die zitting hebben in de staten generaal) heb ik weinig tot geen vertrouwen in gedane toezeggingen.

- Met de kennis van nu was de staat toen ook aan het liegen en bedriegen -

Het verder uitstellen van ratificatie in de volle omvang dient slecht om beperkten verregaand te benadelen en hun zo de hen toekomende rechten te onthouden danwel deze te verminderen.

Ten leste zou ik u (de rijksoverheid) willen wijzen op "de brede heroverwegingen".

De opdracht tot deze overwegingen is en was een opdracht tot wetteloosheid waarbij alle internationale verdragen aangaande de rechten van de mens dienden te worden genegeerd, waaronder maar niet alleen de ondertekening van de CRPD.

Alle maatregelen die uit deze opdracht voortvloeiden en beperkten treffen, zijn duidelijk in strijd met de strekking en het doel van het verdrag.

Waarvan akte.

KIESRAAD

Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
de heer drs. M.J. van Rijn
Postbus 20350
2500 EJ Den Haag

SECRETARIAAT KIESRAAD

Datum
26 augustus 2013

Ons kenmerk
2013-0000486344

Uw kenmerk
--

Blad
1 van 5

Bezoekadres
Herengracht 21
2511 EG Den Haag

Postadres
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Internetadres
www.kiesraad.nl

Emailadres
kiesraad@kiesraad.nl

Onderwerp

Consultatie Goedkeuringswet en Uitvoeringswet bij
VN-verdrag inzake de rechten van personen met een
handicap

1. Inleiding

Bij brief van 9 juli jl. deed u de Kiesraad bovengenoemde documenten toekomen met het verzoek om een reactie uiterlijk 16 augustus. U gaf daarbij aan dat tevens kon worden gereageerd door gebruik te maken van de internetconsultatie: www.internetconsultatie.nl. Als adviesorgaan van regering en parlement inzake aangelegenheden die het kiesrecht of de verkiezingen betreffen, heeft de Raad, zoals te doen gebruikelijk, zijn reactie gegoten in de vorm van een advies met betrekking tot de voorgestelde wijziging van de Kieswet.

Artikel J 4, tweede lid, van de Kieswet bepaalt dat burgemeester en wethouders ervoor moeten zorgen dat ten minste 25% van de in de gemeente aanwezige stemlokalen zodanig moeten zijn gelegen en ingericht dat kiezers met een lichamelijke beperking zoveel mogelijk hun stem zelfstandig kunnen uitbrengen. Door u wordt voorgesteld om de woorden 'tenminste 25%' te vervangen door 'zoveel mogelijk, maar tenminste 25%'.

2. Samenvatting

De Raad is van mening dat de voorgestelde wetswijziging voor de toegankelijkheid van stemlokalen voor kiezers met een lichamelijke beperking waarschijnlijk van slechts geringe betekenis zal zijn. Hooguit gaat van de voorgestelde tekst iets meer aansporing uit richting gemeenten om te kiezen voor een hoger percentage dan 25. In zoverre kan de Raad met de voorgestelde wetswijziging instemmen. De Raad bepleit evenwel een andere benadering van de problematiek van de toegankelijkheid van stemlokalen voor kiezers met een lichamelijke beperking. De huidige acht de Raad te algemeen en te weinig toegespitst op de veelheid aan 'soorten' fysieke beperkingen. Wensen van kiezers met een lichamelijke beperking lopen sterk uiteen; iedere specifieke lichamelijke beperking vergt andere voorzieningen. Gemeenten zouden in hun communicatie met kiezers duidelijk moeten maken welke stemlokalen voor welke soort van handicap geschikt zijn.

De Kiesraad is het met de regering eens dat ondersteuning van kiezers in het stemlokaal slechts mogelijk moet blijven voor kiezers met een lichamelijke beperking. Ondersteuning van kiezers met een verstandelijke beperking kan het

gevaar van ongewenste beïnvloeding meebrengen, waardoor niet gewaarborgd is dat de stem daadwerkelijk overeenkomstig de wil van de kiezer wordt uitgebracht.

3. Toegankelijkheid stemlokalen

De algehele herziening van de Kieswet van 1989 bracht voor het eerst een artikel met betrekking tot de toegankelijkheid van stemlokalen voor kiezers met een lichamelijke beperking. In art. J 4, tweede lid, werd bepaald dat 'zoveel mogelijk' stemlokalen zodanig moesten zijn gelegen en ingericht voor kiezers met een lichamelijke beperking.¹ Op 1 januari 2010 werd de formulering 'ten minste 25%' geïntroduceerd² en de nu voorgestelde wetswijziging vormt als het ware een combinatie van beide.

De Raad is van mening dat de voorgestelde formulering voor de praktijk waarschijnlijk van slechts geringe betekenis zal zijn. Hooguit gaat van de voorgestelde tekst iets meer aansporing uit richting gemeenten om te kiezen voor een hoger percentage dan 25. In zoverre kan de Raad met de voorgestelde wetswijziging instemmen, maar de Raad vraagt tegelijkertijd wel uw aandacht voor het volgende.

Achterliggende gedachte van het tweede lid van artikel J 4 van de Kieswet – zowel van de huidige tekst als van de thans voorgestelde – is dat het van groot belang voorkomt dat zoveel mogelijk kiezers met een lichamelijke beperking in de gelegenheid worden gesteld om in persoon aan de verkiezingen deel te nemen. Dit uitgangspunt wordt alom onderschreven, maar de Raad vraagt zich wel af of de wijze waarop daar momenteel in de praktijk vorm en inhoud aan wordt gegeven wel de meest adequate is.

Voorafgaand aan de Tweede Kamerverkiezing van 12 september 2012 heeft de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in een circulaire de gemeentebesturen een door een gespecialiseerd extern bureau (Projectbureau

¹ Wet van 28 september 1989 (Stb. 423).

² Wet van 29 oktober 2010 (Stb. 452).

Toegankelijkheid) opgestelde checklist toegezonden, met eisen ten aanzien van de toegankelijkheid van stemlokalen. Deze checklist omvatte een uitgebreide lijst met aandachtspunten. Alleen wanneer aan al die punten was voldaan, was in de ogen van de minister voldaan aan de wettelijke eis van toegankelijkheid voor kiezers met een lichamelijke beperking. Uit evaluatie-onderzoek in opdracht van de minister na afloop van de verkiezing onder 55 stembureaus in 26 gemeenten, bleek dat dat in veel gevallen niet het geval was.³

De Raad wijst erop dat het vinden van geschikte stemlokalen bij iedere verkiezing een onderwerp van zorg is voor veel gemeenten. Vaak moeten wat dit aangaat afwegingen worden gemaakt, waarbij ook het kostenaspect een rol speelt. De Raad heeft de overtuiging dat in de praktijk de belangen van kiezers met een lichamelijke beperking door de gemeenten zwaar worden meegewogen. Echter, niet uitgesloten kan worden dat veel gemeenten de toegankelijkheidseis van artikel J 4 van de Kieswet lang te eng hebben geïnterpreteerd. Duidelijk is inmiddels dat toegankelijkheid van stemlokalen meer vereist dan het enkel slechten van drempels in stemlokalen en het rolstoelvriendelijk maken van stemhokjes. De totstandkoming van het VN-Gehandicaptenverdrag heeft aan dit besef in belangrijke mate bijgedragen.

De Kiesraad heeft zich de vraag gesteld of de huidige benadering van de toegankelijkheid van stemlokalen voor kiezers met een lichamelijke beperking niet een te algemene is. De hiervoor genoemde checklist omvat een nagenoeg uitputtende lijst met te treffen voorzieningen. In de praktijk is evenwel sprake van een veelheid van fysieke beperkingen, waarbij iedere 'soort' beperking vraagt om andere voorzieningen. In sommige gevallen zijn de wensen van kiezers met een lichamelijke beperking ook tegengesteld. Zo wil iemand in een rolstoel het liefst geen stoepranden aan de kant van de weg, want dat is een obstakel, maar ernstig visueel gehandicapte of blinde kiezers willen dat het liefst weer wel, want een stoeprand is voor hen een oriëntatiepunt, en zij hebben op hun beurt weer weinig tot niets aan een invalidenparkeerplaats in de directe omgeving van een stemlokaal.

Vanuit het uitgangspunt dat kiezers met een lichamelijke beperking zoveel mogelijk in staat moeten worden gesteld om zelf, in persoon, te stemmen, is het de vraag of in plaats van de huidige – algemene – benadering niet beter kan worden gekozen voor een benadering waarbij kiezers specifiekere worden geïnformeerd over de aanwezigheid van bepaalde voorzieningen in en rond stemlokalen.

De Raad geeft de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in overweging om gemeenten te vragen in hun communicatie met kiezers duidelijk te maken welke stemlokalen voor welke categorieën kiezers met een lichamelijke beperking geschikt zijn. Gemeenten kunnen dat betrekkelijk eenvoudig doen bij de in artikel J 1 van het Kiesbesluit voorgeschreven bekendmaking van de adressen van de stembureaus. Terzijde wijst de Raad erop, dat bijvoorbeeld in Frankrijk logo's bestaan waarmee musea laten zien voor welke groep gehandicapten zij toegankelijk zijn.⁴ Langs deze weg is het bijvoorbeeld betrekkelijk eenvoudig om aan te geven of bij een stembureau een gehandicaptenparkeerplaats is gelegen. De Kiesraad geeft u in overweging in de memorie van toelichting bij de Uitvoeringswet nader in te gaan op deze suggestie van de Raad.

De Raad voegt hier nog aan toe dat een dergelijke benadering impliceert dat een

³ Vgl. bijlage 3 bij de brief van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aan de Tweede Kamer, d.d. 17 januari 2013.

⁴ Zie bijvoorbeeld: <http://www.quaibrantly.fr/fr/musee/publics/accessibilite.html>

andere systematiek moet worden gevolgd wat betreft de vaststelling of, en zo ja, in hoeverre, gemeenten in de praktijk voldoen aan de in het tweede lid van artikel J 4 gestelde norm. De huidige checklist is daarvoor te alomvattend. Denkbaar zou zijn om te kiezen voor een minder uitgebreide checklist met basiseisen, aangevuld met meer specifieke eisen ten aanzien van specifieke categorieën kiezers met lichamelijke beperkingen.

4. Toegankelijkheid stemproces

Het VN-Gehandicaptenverdrag heeft in relatie tot de deelname door kiezers met een lichamelijke beperking een bredere reikwijdte dan 'slechts' de toegankelijkheid van stemlokalen. Artikel 29 van het VN-Gehandicaptenverdrag spreekt van het 'waarborgen dat stemprocedures, -faciliteiten en voorzieningen adequaat, toegankelijk en gemakkelijk te begrijpen en te gebruiken zijn'. In de ontwerp-memorïe van toelichting wordt in dit verband gewezen op enkele in het verleden reeds getroffen maatregelen. Dat is terecht. Al vele jaren is in de Nederlandse verkiezingspraktijk aandacht voor de positie van gehandicapte kiezers. Dit alles laat echter onverlet dat kiezers met een beperking nog altijd in een achterstandssituatie verkeren ten opzichte van niet gehandicapte kiezers. De tekst van de stempas mag dan in de loop der jaren zijn vereenvoudigd, blinde en slechtziende kiezers zullen in veel gevallen nog altijd niet in staat zijn om deze zonder hulp van derden te kunnen lezen, laat staan de stempas zelfstandig om te zetten in een volmacht pas. Voor de hier bedoelde categorie kiezers levert het zelfstandig uitbrengen van de stem ook nog altijd problemen op, ondanks het op zich bestaan van tal van technologische hulpmiddelen. Wat dit laatste aangaat, herinnert de Raad eraan dat in ons land in het verleden goede ervaringen zijn opgedaan met het stemmen met behulp van aangepaste stemmachines door kiezers met een visuele beperking.⁵

De Kiesraad verzoekt u in de memorie van toelichting nader aandacht te besteden aan de hier bedoelde aspecten van toegankelijkheid van het stemproces als zo danig.

5. Kiezers met een verstandelijke beperking

Het VN-Gehandicaptenverdrag richt zich op rechten van 'personen met een handicap'. Op grond van art. 29 van dit verdrag moeten de lidstaten ervoor zorgen dat kiezers met een handicap bij het (in vrijheid) uitbrengen van hun stem ondersteuning kunnen krijgen door een persoon van hun eigen keuze. Het verdrag maakt hierbij geen onderscheid tussen kiezers met een fysieke beperking en kiezers met een verstandelijke beperking. Onze huidige Kieswet maakt dit onderscheid wel: slechts kiezers met een fysieke handicap kunnen zich bij het uitbrengen van hun stem desgewenst laten ondersteunen. Kiezers met een verstandelijke beperking kunnen dat niet. Blijkens de ontwerp-memorïe van toelichting is de regering voornemens om dit dreigende conflict tussen verdrag en nationale wet op te lossen door middel van een zgn. 'interpretatieve verklaring' met betrekking tot het bepaalde in artikel 29a, onder iii. Een verklaring, waarbij wordt aangegeven dat Nederland dit artikel zodanig interpreteert, dat het slechts ziet op ondersteuning aan kiezers met een fysieke beperking.

De Kiesraad is van oordeel dat in het verleden op goede gronden is besloten om slechts kiezers met een fysieke handicap de mogelijkheid van ondersteuning te

⁵ Vgl. het advies van de Kiesraad van 31 juli 2006 over aangepaste voorzieningen voor kiezers met een lichamelijke beperking in stemlokalen (www.kiesraad.nl).

Datum
26 augustus 2013

Ons kenmerk
2013-0000486344

Onderdeel
Secretariaat Kiesraad

Blad
5 van 5

bieden. De Raad wijst in dit verband op zijn advies van 22 januari 2008.⁶ Ons systeem van stemuitbrenging gaat ervan uit dat het vermogen om zelfstandig de wil te kunnen uiten, bepalend is voor het kunnen uitoefenen van het kiesrecht. Bijstandsverlening aan mensen anders dan vanwege een lichamelijke beperking is op grond van het huidige artikel J 28 van de Kieswet niet toegestaan wegens het gevaar van ongewenste beïnvloeding, waardoor niet gewaarborgd is dat de stem ook daadwerkelijk overeenkomstig de wil van de kiezer wordt uitgebracht.

Gegeven de feitelijke onmogelijkheid om alsnog te kiezen voor een voorbehoud met betrekking tot het VN-Verdrag, kan de Kiesraad het voornemen van de regering om onze huidige praktijk overeind te houden door middel van een 'interpretatieve verklaring' inzake artikel 29a, onder iii, van het verdrag, onderschrijven. Wel wijst de Raad erop dat een dergelijke verklaring geen volledige garantie biedt. Immers, het uiteindelijke oordeel over de vraag of artikel 29a, onder iii, van het verdrag als een ieder verbindende bepaling in de Nederlandse rechtsorde rechtstreekse werking toekomt – en om die reden artikel J 28 van de Kieswet buiten toepassing laat – komt toe aan de Nederlandse rechter, die formeel-juridisch niet gebonden is aan een standpunt van de Nederlandse regering over de interpretatie van het verdrag.

H.R.B.M. Kummeling,

M. Bakker,

voorzitter

secretaris-directeur

⁶ Advies van de Kiesraad van 22 januari 2008 inzake bijstandsverlening in het stemlokaal (www.kiesraad.nl).

